

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ชุดโครงการประเมินสถานภาพการศึกษา

การผสมผสานทางชาติพันธุ์และ การแลกเปลี่ยน
ทางวัฒนธรรม

ยานันท์ กาญจนพันธ์

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/045/2540

31 กรกฎาคม 2541

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ชุดโครงการประเมินสถานภาพการศึกษา

การผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยน
ทางวัฒนธรรม

อานันท์ กาญจนพันธ์

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/045/2540

31 กรกฎาคม 2541

รายงานการวิจัย

เรื่อง

สถานภาพไทศึกษา:

กรณีการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

อานันท์ กาญจนพันธุ์

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

และ

สถาบันไทศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	๗
1. บทนำ	1
2. วิธีการและแนวทางในการศึกษาสถานภาพไทศึกษา	3
3. การศึกษาลักษณะดั้งเดิมทางชาติพันธุ์	10
4. การศึกษาการแลกเปลี่ยนและการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม	19
5. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์	31
6. การศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์	38
7. การศึกษาความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์	50
8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	54
บรรณานุกรม	57

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง สถานภาพไทศึกษา: กรณีการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ชื่อนักวิจัยและสถาบัน อาจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินและการสังเคราะห์ภาพรวมของทิศทางการวิจัยด้านไทศึกษา ในแง่ของกรอบความคิด ทฤษฎี และวิธีการวิจัย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการวิจัยในอนาคต

วิธีการวิจัย 1) การจัดจำแนกประเภทของงานวิจัย ตามกรอบความคิดและวิธีการศึกษา
2) การวิเคราะห์และประเมินสถานภาพของการศึกษาวิจัย โดยเปรียบเทียบแนวทางการศึกษาของนักวิจัยกลุ่มต่างๆ ทั้งนักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการตะวันตก และนักวิชาการไทย
3) การสังเคราะห์ภาพรวมของทิศทางการศึกษา ในแง่ของประเด็นข้อถกเถียงสำคัญ ปัญหาข้อจำกัดในการศึกษา และแนวทางของการศึกษาในอนาคต

ระยะเวลา มิถุนายน 2540 - กรกฎาคม 2541

ผลการวิจัย พบว่ามีแนวทางการศึกษา 5 แนวทาง ซึ่งมีกรอบความคิด วิธีการวิจัย และการตอบคำถาม ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในแง่ของความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ กล่าวคือ 1) การศึกษาลักษณะดั้งเดิมทางชาติพันธุ์ 2) การศึกษาการแลกเปลี่ยนและการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม 3) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ 4) การศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และ 5) การศึกษาความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์

ส่วนทิศทางการศึกษาที่ผ่านมา นั้น จะมีผลงานการศึกษาส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใน 2 แนวทางแรก ส่วนแนวทางการศึกษา 3 แนวทางหลังมีผลงานวิจัยน้อยมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระแสความคิดของนักวิจัยท้องถิ่น และนักวิจัยชาวไทยบางส่วน มุ่งที่จะค้นหาลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวัฒนธรรมไท แต่ไม่สามารถอธิบายความผันแปรและลักษณะหลากหลายทางวัฒนธรรมในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท ภายใต้บริบททางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ จึงถือว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการวิจัย ที่จะอธิบายพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

สำหรับการศึกษาอีก 3 แนวทางนั้น มักจะจำกัดอยู่ในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตกบางกลุ่ม และนักวิชาการชาวไทยส่วนน้อย ซึ่งมีการรอบความคิดพื้นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการนำเสนอแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่ท้าทายหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การทำให้เป็นไท และการสร้างความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ เป็นต้น

แต่แนวการศึกษาทั้ง 3 นี้ ก็ยังไม่สามารถตอบคำถามทั้งหมด โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลายและซับซ้อน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกับกลุ่มชนท้องถิ่นอื่นๆที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ว่ามีพัฒนาการไปในทิศทางใด และภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันอย่างไรบ้างในประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งคงต้องการการผสมผสานระหว่างแนวคิดต่างๆมากขึ้น พร้อมๆกับการคิดค้นแนวความคิดใหม่ๆด้วย

สำหรับการสังเคราะห์และพัฒนาแนวความคิดใหม่ๆ เพื่อการวิจัยในอนาคตนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญในแง่ของวิธีการศึกษา อย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

วิธีการศึกษาแบบแรก มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการวิจัยภาคสนามทางด้านมานุษยวิทยา อย่างเจาะลึกมากขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลาก่อนข้างยาวนาน ควบคู่กับ การวิเคราะห์ ตีความ และตรวจสอบเอกสารโบราณประเภทตำนาน ด้วยมุมมองจากหลายๆสาขาวิชา

วิธีการศึกษาแบบที่สอง จะต้องเน้นการตั้งคำถามในการวิจัยให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับคำถามที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และท้าทายข้อสรุปเดิมๆ แทนวิธีการศึกษาในเชิงบรรยาย

วิธีการศึกษาแบบที่สาม ต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในเชิงองค์รวม และเชิงเปรียบเทียบมากขึ้น ซึ่งคงต้องอาศัยแนวความคิดทางด้านสังคมศาสตร์ เพื่อมาช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการ

1) Long-term and in-depth anthropological field research is needed together with serious analytical and interdisciplinary studies of old manuscripts such as Tamnan.

2) Critical formulations of research questions are required to challenge the existing observations which are mostly based on descriptive knowledge.

3) Analysis should be both holistic and comparative in nature. The use of social science concepts are also essential in synthesizing the knowledge of dynamic process.

กิติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้อย่างดี ด้วยความสนับสนุนช่วยเหลือของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ เป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ ดร. ถิรทิพย์ นาคสุภา รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรพันธ์ เกื้อทองคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ และ ดร. รัชมิ ชูทรงเดช ที่ช่วยจัดหาเอกสารจากต่างประเทศหลายรายการ ซึ่งมีส่วนช่วยผู้ศึกษาวิจัยอย่างมากในการสังเคราะห์แนวความคิดต่างๆขึ้นมา เพื่ออธิบายทิศทางของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับไทศึกษา ในประเด็นที่มีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก เมื่อเทียบกับประเด็นอื่นๆ

นอกจากนั้น ผู้ศึกษาวิจัยต้องขอขอบขอบคุณนักวิชาการผู้ร่วมในโครงการวิจัยสถานภาพไทศึกษาทุกท่าน ตลอดจนนักวิชาการผู้เข้าร่วมให้ความคิดเห็นตลอดระยะเวลาของโครงการ ที่มีส่วนช่วยให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และจำเป็นอย่างมากต่อการตั้งประเด็นคำถามที่ชัดเจนในการวิจัย แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดในการประเมินและวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยขออภัยไว้ทั้งนี้

ผู้ศึกษาวิจัยขอขอบคุณ ไทบุสธ์ เสงสุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย ที่ช่วยค้นหาเอกสารจำนวนมากจากห้องสมุดต่างๆ อย่างกระตือรือร้น ตลอดจนจัดทำบรรณานุกรม ซึ่งครอบคลุมหัวข้อต่างๆในประเด็นการศึกษานี้อย่างครบถ้วน เท่าที่จะสามารถทำได้ในช่วงระยะเวลาอันจำกัด

ในท้ายที่สุด ผู้ศึกษาวิจัยต้องขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ผลักดันงานวิจัย ที่ถือว่าเป็นประเด็นการศึกษาที่สำคัญมากประเด็นหนึ่ง ทั้งในด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เพื่อแสวงหาทิศทางในการพัฒนาการวิจัยในอนาคต ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย และขอขอบคุณสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนให้ความร่วมมือและสนับสนุนในทุกๆด้านอย่างดียิ่ง

1. บทนำ

กระแสหลักในวงวิชาการไทยที่สนใจศึกษา เกี่ยวกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไท ส่วนใหญ่แล้วมักจะมุ่งเน้นศึกษาลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ภาษา และประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท โดยแยกศึกษาแต่ละกลุ่ม หรืออาจจะศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม แต่เกือบจะไม่ให้ความสำคัญเลยกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทกลุ่มต่างๆ และจะไม่ให้ความสำคัญเลยกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทกับกลุ่มชนอื่นๆ ทั้งๆที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายถือเป็นกระบวนการสำคัญ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นประวัติศาสตร์ของสังคมต่างๆในเอเชียอาคเนย์ แม้แต่สภาพความเป็นจริงทางสังคมในปัจจุบันก็ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ดินแดนต่างๆในภูมิภาคนี้เต็มไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน จนถือเป็นสีสันหรือลักษณะเด่นของพื้นที่บริเวณนี้ก็ว่าได้

ในสภาพดังกล่าว จึงถือเป็นกรณีที่น่าประหลาดใจอยู่ไม่น้อย สำหรับนักวิชาการไทยส่วนใหญ่ที่ละเลยความเป็นจริงทางสังคมเช่นนี้ ซึ่งน่าจะเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน และสาเหตุหนึ่งที่น่าจะเกี่ยวกับความไม่แน่ใจในการเลือกเป้าหมายสำหรับการศึกษา ที่เอนเอียงไปมาอยู่ระหว่างเป้าหมายที่แตกต่างกัน 2 ด้าน ด้านหนึ่งจะมุ่งแสวงหาความเป็นมาและสร้างคุณค่า ที่เป็นสำนักเชิงอุดมคติในเอกลักษณ์ของความเป็นไท เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน หรือเพื่อสร้างความเป็นตัวตนของตนเอง ในช่วงเวลาที่สังคมไทยกำลังสับสนวุ่นวาย ขณะที่อีกด้านหนึ่งจะเน้นความต้องการเรียนรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ในประวัติศาสตร์ของพัฒนาการและความเคลื่อนไหวของสังคม เพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเคารพต่อศักดิ์ศรีของชาติพันธุ์และความเป็นมนุษย์

แต่การจะเลือกเป้าหมายในการศึกษาด้านใดด้านหนึ่ง หรือจะผสมผสานเป้าหมายอย่างไรบ้างนั้น คงจะต้องขึ้นอยู่กับว่า ผู้ศึกษาผู้นั้นรู้จักและเข้าใจแนวทางและวิธีการศึกษาดังๆครอบคลุมได้มากน้อยเพียงใดด้วย ดังนั้นการประเมินสถานการณ์ไทศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะหยิบยกหัวข้อการศึกษา ที่ไม่ใช่กระแสหลักในวงการไทศึกษาของนักวิชาการไทยขึ้นมาพิจารณา นั่นคือ กรณีของการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งมีนักวิชาการชาวตะวันตกและญี่ปุ่น ตลอดจนนักวิชาการในท้องถิ่นและนักวิชาการชาวไทยศึกษาไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางและวิธีการศึกษาที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานศึกษาในสาขาประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ผลงานศึกษาเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทมากมาย และคงจะช่วยพัฒนาทางเลือกให้กับแนวทางสำหรับไทศึกษาในอนาคต พร้อมๆกับเป็นพื้นฐานในการเลือกเป้าหมายของการศึกษา ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมให้ได้อย่างมากที่สุด

สำหรับขอบเขตและแนวทางในการประเมินสถานภาพการศึกษาในประเด็นนี้ จะครอบคลุม การศึกษาในเชิงกระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และการแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในการศึกษาด้านต่างๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาการ ทางสังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง ความเชื่อและพิธีกรรม และการ ค้าขายแลกเปลี่ยน โดยเน้นงานศึกษาวิจัยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยที่อยู่นอกประเทศไทย เช่น อาหม ไทยใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน ลาว ไทดำ ไทขาว และไทดั้งเดิมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชนและรัฐ ในพื้นที่ดังกล่าว และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทกันเอง ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับชาวไทยใน ประเทศ เช่น ไทยวนนั้น จะหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เฉพาะในกรณีที่ไม่มีการศึกษาในแนวนั้น สำหรับกลุ่มชาวไทยอื่นๆแล้วเท่านั้น หรือในกรณีที่ต้องการนำเสนอในเชิงเปรียบเทียบ ในด้านของ เอกสารที่เป็นผลงานการศึกษาที่นำมาใช้ในการประเมินนั้น จะจำกัดขอบเขตเฉพาะผลงานศึกษาใน ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และภาษาถิ่นบางกลุ่ม เท่านั้น เนื่องจากยังมีผลงานศึกษาใน ภาษาอื่นๆอีกจำนวนหนึ่ง ที่ผู้ศึกษายังไม่สามารถแสวงหามาได้

2. วิธีการและแนวความคิดในการประเมินสถานภาพไทศึกษา

ในการประเมินสถานภาพไทศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการต่างๆ ในลักษณะที่เป็นกระบวนการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอนคือ

1) การเก็บและรวบรวมงานศึกษาวิจัยต่างๆ จากห้องสมุดและสถาบันวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ ตลอดจนจากการแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายของคณะวิจัยร่วมในโครงการนี้

2) การจัดจำแนกประเภทของงานศึกษา ซึ่งได้แบ่งออกตามแนวทางและวิธีการศึกษาวิจัยเป็นหลัก โดยพิจารณาจากกลุ่มชาวไทยต่างๆ ตามที่ตั้งถิ่นฐานคือ ไทในอัสสัม ไทในพม่า ไทในจีน ไทในลาว และไทในเวียดนาม

3) การวิเคราะห์และประเมินสถานภาพของการศึกษาวิจัย จะเน้นที่แนวความคิดและกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา วิธีการศึกษา ท่ามหลักในการศึกษา และข้อสรุปในการศึกษา โดยจะเปรียบเทียบแนวการศึกษาของกลุ่มผู้ศึกษา ทั้งจากนักวิชาการตะวันตก จากนักวิชาการไทย จากนักวิชาการของชนกลุ่มใหญ่ของประเทศที่กลุ่มชาวไทยนั้นๆ อยู่ และจากนักวิชาการจากกลุ่มชาวไทยเอง โดยพยายามจะประมวลภาพกระบวนการทัศนในการศึกษาต่างๆ และวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของแต่ละแนวการศึกษา เพื่อชี้ถึงแนวทางและปัญหาที่ควรจะศึกษาในอนาคต การประเมินนี้ยังจะพยายามเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะ และแนวทางการศึกษาในแต่ละกลุ่มไทด้วย ว่าคล้ายคลึง และแตกต่างกันในประเด็นใดบ้าง

4) การสังเคราะห์ จะแสดงให้เห็นพัฒนาการและทิศทางของการศึกษา ที่ดำเนินมาในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ว่ามีความหลากหลาย มีความก้าวหน้า มีปัญหา ข้อจำกัด และประเด็นสำคัญที่กำลังแสวงหาคำตอบกันอยู่ อย่างไรบ้าง

5) การสรุปและเสนอแนะนั้น จะเน้นการตั้งคำถามในการวิจัย แนวคิดที่น่าสนใจ และวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับประเด็นที่ศึกษาในกรณีต่างๆ

ในขั้นแรกผู้ศึกษาได้จำแนกเอกสารออกตามลักษณะของผู้เขียนผลงานการศึกษา ซึ่งมี 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. นักวิจัยท้องถิ่น หมายถึง นักวิจัยที่เป็นคนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ศึกษาเอง หรือ คนในประเทศที่ชาติพันธุ์นั้นอาศัยอยู่ในปัจจุบัน

2. นักวิจัยชาวไทย ซึ่งเขียนเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. นักวิจัยชาวตะวันตกและญี่ปุ่น ซึ่งเขียนเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน

ต่อจากนั้นจึงแบ่งหมวดของเอกสารงานศึกษาต่างๆ ออกตามเนื้อหา ที่เจาะจงกลุ่มชาติพันธุ์ไท ซึ่งแยกออกได้ 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มไทใหญ่ ซึ่งหมายรวมถึง ไทอาหม ไทคำตี้ ไทพากะในอินเดีย ไตโนหม่า และ ไทไต๋กงในจีน

2. กลุ่มไทลื้อ ซึ่งหมายรวมถึง ไทลื้อใน สิบสองปันนา แคว้นตุนน่านของจีน ยองและเจินโนหม่า และไทขวนเจียงใหม่

3. กลุ่มลาว-ไทดำ ซึ่งหมายรวมถึง ไทดำ ไทแดง ไทขาว ในลาวและเวียดนาม

4. กลุ่ม Proto-tai ซึ่งหมายรวมถึง กลุ่มที่พูดภาษาไทดั้งเดิมอื่นๆ เช่น ข้วง นุง และ ส่วย เป็นต้น

ในส่วนของเนื้อหา ยังได้แยกหมวดหมู่ออกมาต่างหากอีกกลุ่มหนึ่งคือ เอกสารศึกษาก็ว่า กับการเป็นตัวตนชาติพันธุ์ของไท (Tai Ethnicity and Ethnic Identity) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา นี้อย่างมาก เพราะเป็นประเด็นสำคัญที่สัมพันธ์กับการผสมผสานทางชาติพันธุ์

จากการจำแนกข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่างานศึกษาของนักวิจัยท้องถิ่น ที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ นั้น จะเกี่ยวข้องกับการศึกษากลุ่มไทใหญ่มากที่สุด รองลงมาคือศึกษากลุ่มไทลื้อ และลาวไทดำ ส่วนการศึกษา กลุ่มพูดภาษาไทอื่นๆ น้อยมาก ส่วนใหญ่งานเหล่านี้จะเป็นบทความที่เสนอในการ สัมมนาไทศึกษา ซึ่งจัดขึ้นหลายครั้งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้มองเห็นสภาพของการศึกษา กลุ่มไทของท้องถิ่นได้มากขึ้น แม้ว่าจะยังไม่สามารถศึกษางานในภาษาท้องถิ่นเองได้โดยตรงใน ขณะนี้ก็ตาม อย่างไรก็ตามมีงานศึกษาที่เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก และโทจำนวนหนึ่ง ที่ศึกษา อย่างลึกซึ้งพอสมควร

สำหรับงานศึกษาของนักวิชาการชาวไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกรณีศึกษานี้อย่างแท้จริงนั้น มีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะพูดถึงประเด็นนี้อย่างกว้างๆ เท่านั้น การศึกษาเกี่ยวกับกรณีนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นงาน ของนักวิจัยชาวตะวันตกและญี่ปุ่น ซึ่งพบว่าจะสนใจศึกษากลุ่มไทลื้อมากที่สุด รองลงมาคือศึกษา กลุ่มลาว-ไทดำ และ ไทใหญ่ ส่วนการศึกษากลุ่มไทอื่นๆ มีน้อยมาก งานเหล่านี้บางส่วนเป็นผล งานวิจัยอย่างลึกซึ้ง

ในการสำรวจเอกสารการศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พบเอกสารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อนี้ จำนวน 307 ชิ้น ซึ่งสามารถจำแนกออกตามประเภทของผู้ศึกษาได้ดังนี้

ก) งานศึกษาของนักวิจัยท้องถิ่น

การศึกษาไทใหญ่	51	ชิ้น
การศึกษาไทลื้อ	23	ชิ้น
การศึกษาไทดำ	16	ชิ้น
การศึกษาไทกลุ่มอื่นๆ	8	ชิ้น
รวม	98	ชิ้น

ข) งานศึกษาของนักวิจัยไทย

การศึกษาไทใหญ่	15	จีน
การศึกษาไทลื้อ	21	จีน
การศึกษาไทดำ	13	จีน
การศึกษาไทกลุ่มอื่นๆ	6	จีน
รวม	55	จีน

ค) งานศึกษาของนักวิจัยชาวตะวันตกและญี่ปุ่น

การศึกษาไทใหญ่	55	จีน
การศึกษาไทลื้อ	30	จีน
การศึกษาไทดำ	35	จีน
การศึกษาไทกลุ่มอื่นๆ	5	จีน
รวม	125	จีน

ง) งานศึกษาในประเด็นข้อถกเถียงเรื่องชาติพันธุ์ไท

การศึกษาของนักวิชาการไทย	6	จีน
การศึกษาของนักวิชาการตะวันตก	23	จีน
รวม	29	จีน

จากการจำแนกเอกสารดังกล่าวข้างต้น ช่วยให้เห็นภาพของการศึกษาชัดเจนขึ้นว่า นักวิชาการไทยให้ความสนใจศึกษาประเด็นการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับนักวิชาการกลุ่มอื่นๆ แม้แต่งานที่คัดเลือกมาบรรจุไว้ในบรรณานุกรม ก็พูดถึงประเด็นการศึกษานี้เพียงผ่านๆ บ้างเล็กน้อยเท่านั้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักวิชาการไทยมุ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่เน้นเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทแต่ละกลุ่มอย่างโดดๆ เพื่อแสวงหาลักษณะร่วมกับคนไทย มากกว่าสนใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และกระบวนการที่อยู่เบื้องหลังความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และความสนใจเช่นนี้เริ่มเห็นได้ชัดเจนหลังจากปีพ.ศ. 2520 เป็นต้นมา เพราะงานศึกษาก่อนหน้านั้นมีน้อยมาก และเป็นเพียงงานในลักษณะของรายงานการเดินทาง ที่นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา มากกว่างานศึกษาในลักษณะของการวิเคราะห์วิจัย สำหรับนักวิชาการในท้องถิ่นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทอาศัยอยู่นั้น หากพิจารณาจากงานเขียนจะพบว่าเริ่มสนใจเขียนงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทอย่างจริงจังในช่วงหลังปี พ.ศ. 2525 มานี้เอง ส่วนงานเขียนก่อนหน้านั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และน่าสังเกตว่า งานเหล่านี้จำนวนมากได้เขียนขึ้นเพื่อนำไปเสนอในที่ประชุมของการสัมมนาเรื่องไทยศึกษานานาชาติ ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวของไทยศึกษา แม้ว่างานศึกษาในระยะแรกๆ จะเน้นศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทแต่ละกลุ่ม แต่ก็มีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ดำรงอยู่

อย่างหลากหลาย ซึ่งแสดงให้เห็นการยอมรับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ และข้อมูลในประวัติศาสตร์ เพราะงานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ส่วนงานศึกษาชาติพันธุ์โดยตรงมีจำนวนไม่มากนัก แต่งานเหล่านี้ก็บ่งบอกอย่างชัดเจนว่า ในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทอาศัยอยู่นั้นจะมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆตั้งถิ่นฐานร่วมอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้นจึงไม่สามารถศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทแต่ละกลุ่มอย่างโดดๆได้ แต่ต้องสนใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเหล่านั้นด้วย เช่น งานเขียนของ S.N Barua (1991) *Tribes of Indo-Burma Border* เป็นต้น อย่างไรก็ตามงานศึกษาของนักวิจัยในท้องถิ่น มักจะให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในเชิงบรรยาย มากกว่าจะสังเคราะห์ภาพในเชิงกระบวนการให้เห็นอย่างชัดเจน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ไทกับกลุ่มอื่นๆ จะมีความชัดเจนและมองเห็นเป็นกระบวนการมากขึ้นในงานเขียนของนักวิจัยชาวตะวันตก เริ่มจากงานของ Edmund Leach (1954) เรื่อง *Political System of Highland Burma* ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทใหญ่กับ ชาวคะฉิ่นในประเทศพม่า ส่วนงานก่อนหน้านี้มักจะเป็นบันทึกการเดินทางที่บรรยายภาพของความสัมพันธระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อย่างกว้างๆเท่านั้น โดยเฉพาะงานในช่วงระหว่าง ค.ศ 1870-1920 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวตะวันตกที่อยู่ห่างไกลสามารถมองเห็นความหลากหลายของชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษาได้ง่ายกว่า เพราะเป็นการมองอย่างห่างๆ ที่เรียกว่า Bird's Eye View และภาพของความหลากหลายทางชาติพันธุ์นี้ ได้ปรากฏอยู่ในงานเขียนของนักวิชาการชาวตะวันตก มาตั้งแต่เริ่มค้นศึกษาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษก่อน

ดังนั้นจึงอาจถือได้ว่า นักวิชาการชาวตะวันตกเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็คงจะได้ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยาเชิงประวัติศาสตร์ของนักวิชาการสำนักฝรั่งเศสในช่วงหลัง ปี ค.ศ 1920 เป็นต้นมา เช่น Henri Maspero และต่อมา Georges Condominas ก็ได้สืบทอดแนวทางนี้เช่นกัน ในปัจจุบันจะพบว่ามีงานศึกษาของนักวิชาการชาวตะวันตกจำนวนมาก ที่สนใจศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ มากกว่านักวิชาการกลุ่มอื่นๆ และได้พัฒนาแนวทางการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น

ส่วนความสนใจศึกษาปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับชาติพันธุ์ และการแสดงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ตลอดจนกระบวนการในการสร้างความเป็นตัวตนของคนไท นั้น จะเกิดขึ้นกับนักวิชาการชาวตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ และเริ่มมีงานเขียนในแนวนี้นี้อาราว 10 ปีที่ผ่านมา เริ่มค้นจาก Gehan Wijeyawardene ในปี 1990 เป็นผู้จุดประเด็น ต่อมา Charles F. Keyes ก็ได้รับลูกในการอภิปรายปัญหา และท้ายที่สุด ก็มีนักวิชาการอีกหลายคนได้ขยายประเด็นออกไป เช่น Grant Evans เป็นต้น

จากการประเมินเบื้องต้น พบข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่า งานศึกษาต่างๆ ที่เลือกมาพิจารณาในครั้งนี้ ได้ให้ภาพอย่างชัดเจนว่า การตั้งถิ่นฐานของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ไททุกกลุ่ม จะไม่ได้ตั้งอยู่แยกโดดเดี่ยวต่างหากจากกลุ่มอื่นๆ แต่มักจะผสมปนเป่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอย่างหลากหลาย

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แม้ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เหล่านี้จะถูกแบ่งแยกออกเป็นพลเมืองที่กระจายอยู่ในหลายประเทศ ก็ไม่ได้หยุดยั้งความสัมพันธ์ที่เคยมีมาทั้งหมด

การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้น พบว่ากระจายอยู่ในประเทศต่างๆ จากด้านทิศตะวันตกสุดคือ รัฐอัสสัมของประเทศอินเดีย เรื่อยมาถึงประเทศพม่า จีน ไทย ลาว และเวียดนามที่อยู่ทางทิศตะวันออกสุด แต่ข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ ประเทศไทยเป็นจุดแบ่งที่สำคัญในการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ระหว่างคนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังจะเห็นได้ว่า คนไทที่อยู่ด้านตะวันตกของประเทศไทย ทั้งในพม่า จีนฮั่นใต้ของมณฑลยูนนาน และรัฐอัสสัมของอินเดีย มักจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่พูดภาษาในตระกูลทิเบต-พม่าเป็นส่วนใหญ่ และสัมพันธ์กับกลุ่มแขกและมองโกลบางส่วน ขณะที่คนไทยที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย เรื่อยไปทางด้านตะวันออก จนถึงมณฑลยูนนานของจีน ลาว และเวียดนาม จะสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมรเป็นหลัก และสัมพันธ์กับคนจีนและเวียดนามบางส่วน ดังได้แสดงไว้ในแผนภูมิต่อไป

			ประเทศ						
ไท	อาหม ไต	ได้คง	จีน	ลื้อ	ลื้อ	จ้วง			
		ไต				พม่า	เงิน ของ	ลาว	อื่น
		ไทย	ฮวน	ผู้ไท	ไทขาว ไทแดง ไทดำ				ฮ่อ มุง
		ประเทศ							
กลุ่มชาติพันธุ์อื่น	มองโกล- แขก	ทิเบต-พม่า	มอญ - เขมร				จีน - เวียดนาม		

ไท : การผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ (Ethnogenesis)

หนังสือหลายเล่มได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของคนไท โดยเฉพาะในอินเดียและพม่า มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อย่างมาก เช่น หนังสือของ S.N Barua (1991) เรื่อง Tribes of Indo-Burma Border และหนังสือของ S. Karotemprel (1984) เรื่อง The Tribes of Northeast India เป็นต้น สำหรับด้านประเทศลาวและเวียดนามก็มีผู้ตั้งข้อสังเกตถึงความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับคนไทเช่นกัน ดังปรากฏในหนังสือของ F.J Hamard (1997) เรื่อง Laos and the Hilltribes of Indochina และงานของ K. Iwata (1959) เรื่อง Ethnic Groups in the Valley of the Nam Song and the Nam Lik: Their Geographic Distribution and Some Aspects of Social Change เป็นต้น

หนังสือเล่มต่างๆดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า คนไทมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ ทั้งด้านการค้าขายแลกเปลี่ยน ด้านการเมือง และด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการผสมผสานของภาษาและความเชื่อ จนยากที่จะแยกแยะออกจากกันได้โดยง่าย เพราะมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมาเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน Henri Maspero (1971) ในบทความเรื่อง La Societe et la Religion des Chinois Anciens et Celles des Tai Modernes ถึงกับตั้งสมมุติฐานที่น่าสนใจว่า อารยธรรมจีน ไท โลโล และมั่ว มีการติดต่อประสานกันอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเคยเป็นวัฒนธรรมเดียวกันในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แม้ภาษาจะไม่มี ความสัมพันธ์เป็นตระกูลเดียวกัน แต่วัฒนธรรมก็น่าจะมีพื้นฐานร่วมกัน

สำหรับแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ระหว่างคนไทกับกลุ่มอื่นๆ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการศึกษาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ซึ่งอาจจำแนกออกได้ บนพื้นฐานของความคิดหลายประการด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ความเข้าใจความหมายของความคิดเรื่องชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่สะท้อนมิติต่างๆอย่างหลากหลาย เพราะช่วยให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ได้ชัดเจนขึ้น นักมานุษยวิทยาบางท่าน เช่น ศุภเท สุทธรเกสัช (2536) ถึงกับแปลความหมายของ Ethnicity ว่าชาติพันธุ์สัมพันธ์ หมายถึง ความว่า ชาติพันธุ์มีความหมายก็เฉพาะในความสัมพันธ์กันเท่านั้น ไม่มีความหมายในตัวเอง

จากแนวความคิดพื้นฐานที่ว่า ความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน จะมีผลให้เลือกแนวการศึกษาที่ต่างกัน ตลอดจนการตั้งประเด็นคำถาม และวิธีการในการศึกษา แตกต่างกันด้วย ดังนั้นในการประเมินการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาจึงพยายามสร้างแบบจำลองของแนวการศึกษาต่างๆขึ้นมา เพื่อจำแนกผลงานการศึกษาดังๆออกจากกัน ในเชิงของการวิเคราะห์ของผู้ศึกษาเอง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการใช้กระบวนการทัศน์ที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับความเข้าใจความหมายของความคิดเรื่องชาติพันธุ์ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ผู้เขียนงานศึกษานั้นๆทุกคน จะตั้งใจเลือกแนวทางการศึกษาของตนเองได้เสมอไป คงจะมีนักวิชาการเพียงบางคนเท่านั้น ที่แสดงตนอย่างชัดแจ้งว่าเลือกแนวการศึกษาแบบใด ขณะที่นักวิชาการส่วนใหญ่จะเน้นการวิจัยปัญหาต่างๆในเชิงรูปธรรม โดยไม่ได้สนใจประเด็นปัญหาในเชิงกระบวนการทัศน์ แต่ผลงานวิจัยที่เสนอมานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่ามิ

ลักษณะสำคัญๆ ที่อาจจัดเข้าอยู่ในแนวทางการศึกษาแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการ
ประเมินงานชิ้นนั้นๆ ให้เด่นชัดออกมา ซึ่งผู้ศึกษาเข้าใจดีว่า งานบางชิ้นอาจจะมีลักษณะตามเกี่ยว
กันหลายแนวทาง หรือไม่ตรงกับแนวทางการศึกษาใดๆ ที่สร้างขึ้นมาเลยก็ได้

ตามเกณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผู้ศึกษาเสนอว่า แนวทางการศึกษาการผสมผสานทางชาติ
พันธุ์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้น อาจจำแนกแยกแยะ
ออกได้อย่างน้อย 5 แนวทางการศึกษาดังนี้

- 1) การศึกษาลักษณะดั้งเดิมทางชาติพันธุ์
- 2) การศึกษาการแลกเปลี่ยนและการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม
- 3) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4) การศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์
- 5) การศึกษาความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์

แนวทางการศึกษาทั้ง 5 แนวนี้จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในเชิงกระบวนการทัศนัยเกี่ยว
กับความหมายของชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้เลือกกรอบความคิด วิธีการศึกษา และคำถามหลักในการ
ศึกษาแตกต่างกันออกไปด้วย ภายในแนวทางการศึกษาเดียวกัน อาจจะมีวิธีการศึกษา และประเด็น
คำถามหลักแตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ที่สำคัญก็คือจะต้องยังทรงต้องมีกระบวนการทัศนัยหลักร่วมกันอยู่

หากพิจารณาในแง่ของช่วงเวลาแล้ว แนวทางการศึกษา 4 แนวแรกนั้น จะพัฒนาขึ้นมาใน
ระยะเวลาใกล้เคียงกัน ตามความสนใจที่แตกต่างกัน แต่วิธีการศึกษาที่ปรากฏออกมา กลับมีส่วน
ของทั้งการเสริมและการแก้ไขข้อจำกัดของกันและกัน ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่ต่างกัน นักวิชา
การบางท่านอาจมีแนวการศึกษาแบบผสมผสานกันอยู่บ้าง ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการวิพากษ์วิจารณ์
กันเอง ส่วนแนวทางการศึกษาสุดท้ายนั้นเพิ่งจะพัฒนาขึ้นมาเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งพยายามตั้งคำถาม
กับแนวการศึกษาทั้ง 4 แนวก่อนหน้านั้น เพื่อจะได้ไม่ยึดติดกับประเด็นคำถามเดิมๆ อย่างตายตัว
และจะนำไปสู่การตั้งประเด็นคำถามใหม่ๆ

โดยภาพรวมของการประเมินสถานภาพของแนวทางการศึกษาทั้งหมดนั้น ผู้ศึกษาจะ
พยายามวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ ทั้งลักษณะร่วมและลักษณะที่แตกต่างกัน ตลอดจนศึกษาภาพ
และข้อจำกัดของแต่ละแนวการศึกษา เพื่อชี้ถึงแนวทางและปัญหาที่ควรศึกษาในอนาคต ซึ่งจะได้
พิจารณาการศึกษาค้นคว้าแต่ละแนวในรายละเอียดต่อไป

3. การศึกษาลักษณะดั้งเดิมทางชาติพันธุ์

การศึกษาแนวนี้มีกรอบความคิดทางทฤษฎี ที่เริ่มจากความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ ในลักษณะที่เรียกว่า Essentialism กล่าวคือ มีความคิดว่าชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิม และเป็นลักษณะที่จริงแท้แน่นอน สามารถเห็นจริงได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ หน่วยสังคมเช่นนี้มีความมั่นคงและยั่งยืน อาจะกลายสภาพไปได้บ้าง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ด้วยการผสมผสานกับกลุ่มอื่นๆ แต่ก็ยังคงมีกลุ่มที่สามารถลักษณะดั้งเดิม ที่อาจถือเป็นแก่นของชาติพันธุ์ไว้ได้

ดังนั้นนักมานุษยวิทยาบางคน เช่น Charles F. Keyes จะเรียกกลุ่มที่มองลักษณะของชาติพันธุ์แบบนี้ว่า **Primordialists** เพราะจะเน้นแก่นแท้ของลักษณะดั้งเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนลักษณะที่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้นั้นเป็นเพียงลักษณะภายนอก ด้วยเหตุนี้เองนักวิชาการที่ใช้แนวการศึกษาแบบนี้ยังเห็นว่า พวกเขาสามารถสืบค้นย้อนหลังกลับไปหาลักษณะ ที่ถือเป็นแก่นแท้ต่างๆทางชาติพันธุ์ได้เสมอ เป็นต้นว่า การศึกษาผ่านทางภาษาดั้งเดิม และพิธีกรรมความเชื่อโบราณ เป็นต้น โดยมีวิธีการศึกษาที่มักจะนิยมใช้คือ การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และ ในเชิงชาติพันธุ์วิทยา อย่างหนึ่งอย่างใดแยกออกจากกัน

การศึกษานี้เริ่มจากความสนใจของนักวิชาการชาวยุโรป ที่เข้ามาศึกษาพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทอาศัยอยู่ และต้องการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนเหล่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากงานทางประวัติศาสตร์ในช่วงแรกๆ เช่น งานของนักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ Ney Elias ในหนังสือเรื่อง *Introductory Sketch of the History of the Shans in Upper Burma and Western Yunnan* (1876)

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้น Ney Elias อาศัยข้อมูลประเภทตำนานท้องถิ่นจำนวนมาก แต่ด้วยความที่ไม่รู้ภาษาไทย จึงต้องจ้างให้ชาวฮินดูชื่อ Raj Sing จากฮิสตันคอนบนมาช่วยแปลให้ แล้วนำข้อมูลไทใหญ่อื่นๆที่แปลเป็นภาษาพม่า มาประกอบกับข้อมูลจากบันทึกของข้าราชการอาณานิคมของอังกฤษคนอื่นๆ เพื่อตรวจสอบศักราชและเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้การตีความหมายผิดพลาดได้มาก แต่ Ney Elias ก็คิดว่าหลักฐานต่าง ๆ นั้นเพียงพอที่จะใช้สืบค้นที่มาของชาวไทใหญ่ เพราะสามารถบ่งบอกถึงถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของพวกเขาได้ ซึ่ง Ney Elias สันนิษฐานว่าน่าจะมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองมวาว จึงให้ความสนใจกับประวัติศาสตร์ของเมืองนี้อย่างละเอียด ตามที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารพม่า และยังได้พยายามแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับเมืองไทใหญ่อื่นๆ ในฐานะเมืองที่อยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรเมืองมวาวด้วย ไม่ว่าจะเป็นเมืองกอง เมืองแสนหวี เมืองมิด เมืองฮาง เมืองนาฮ เมืองสิปอ และเมืองนาโม ตลอดจนแคว้นฮิสตัน

จากการศึกษาในเอกสารต่างๆ ทำให้ Ney Elias เชื่อว่าประวัติศาสตร์ของเมืองมวาวนี้สามารถย้อนกลับไปได้อย่างน้อยถึงปี ค.ศ 568 ซึ่งมีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง แม้

จะต้องย้ายที่ตั้งเมืองอยู่หลายครั้งก็ตาม แต่ก็มิสูญเสียอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำอิรวดีนั้นเอง ด้วยเหตุนี้ ในภายหลังเมื่อ Ney Elias หันมาศึกษาเปรียบเทียบกับพงศาวดารไทใหญ่ของเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะ เมืองปง ซึ่งเป็นพงศาวดารไทใหญ่ ที่มีผู้แปลขึ้นที่เมืองมณีปุระ Ney Elias ก็มีความว่าเป็นอาณาจักรเดียวกับอาณาจักรเมืองมว แม้จะมีศักราชแตกต่างกันอยู่หลายร้อยปีก็ตาม เพราะเขาปักใจเชื่อเสียแล้วว่า เมืองมวเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และเห็นว่าเรื่องราวในช่วงต้นของพงศาวดารทั้งสองเมืองก็มีลักษณะคล้ายๆกัน ที่เน้นบทบาทของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งเมืองว่าลงมาจากสวรรค์ และมีชื่อคล้ายๆกัน ทำนองเดียวกับ ขุนตองและขุนไท ของเมืองมว ทั้งๆที่นักประวัติศาสตร์ในปัจจุบันก็ยังไม่เห็นตรงกันนัก ถึงที่ตั้งแท้จริงของเมืองปง

ในระยะต่อมา งานของ Ney Elias ก็มีอิทธิพลต่อนักประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นอย่างมาก เริ่มจากนักประวัติศาสตร์ในอัสสัม ซึ่งพยายามจะแสวงหาความเชื่อมโยงร่วมกันกับอดีตของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จึงให้ความสนใจกับประวัติศาสตร์การขยายตัวของอาณาจักรไทใหญ่แห่งเมืองมว ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากงานของ Padmeswar Gogoi (1956) เรื่อง *The Political Expansion of The Mao Shans* ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของอาณาจักรไทใหญ่แห่งเมืองมว ในการขยายอำนาจเข้าไปในอัสสัม และดินแดนอื่นๆอย่างกว้างขวาง และในปัจจุบัน การศึกษาทางประวัติศาสตร์ในแนวนี้ได้ปลูกให้เกิดความตื่นตัว ถึงลักษณะร่วมกันทางชาติพันธุ์ จนทำให้นักวิชาการท้องถิ่นของจีนที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไท หันมาสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวไทในลุ่มน้ำมวบ้าง เช่นบทความของ Zhu Changli (1990) เรื่อง *A Research on Pong-An Ancient Shan State* และบทความของ Zhao Hongyun and Ke Yuanxiuo (1990) เรื่อง *On the Relationships Between Dehong Dai and Ahom Dai*

บทความของ Zhu Changli นั้นเห็นสอดคล้องกับ Ney Elias ที่ระบุให้เมืองปงอยู่ในอาณาจักรมว และตรงตามข้อสันนิษฐานของนักวิชาการจีนชื่อ Huang Hui Kun ต่อจากนั้น Zhu Changli ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การขยายตัวของเมืองปง ซึ่งนำไปสู่การก่อตั้งอาณาจักรอาหม เพราะการจัดตั้งในหมู่โอรสของเจ้าเมืองปง ส่วน Zhao Hongyun และ Ke Yuanxiuo เชื่อว่าอาณาจักรอาหมก่อตั้งโดยกองทัพของชาวไทจากเมืองมว ซึ่งทั้งสองเข้าใจเอาว่า สืบเชื้อสายมาจากชาว Yu ในตระกูลของกลุ่มชาติพันธุ์โบราณที่เรียกว่า Baiyu ด้วยการรวมตัวกันเป็นพันธมิตรเมื่อกว่าพันปีมาแล้ว แต่ก็ไม่ได้สนใจที่จะขยายความต่อ ถึงกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในแนวทางการศึกษาแบบ Ethnohistory ที่จะกล่าวถึงต่อไป

ขณะที่นักวิชาการจีนมีแนวโน้มจะเชื่อว่า ชาวไทในลุ่มน้ำมวเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยๆของจีนโบราณ นักวิชาการชาวอาหม เช่น Padmeswar Gogoi กลับเห็นด้วยกับนักวิชาการชาวอังกฤษที่คิดว่า ชาวไทมาก่อนตั้งเมืองมว หลังจากอาณาจักรของชาวไทที่นำหน้าเจ้า ถูกชาวมงโกลโจนตีและยึดครอง ทั้งๆที่การสืบสาวหาความเชื่อมโยงให้ชาวไทเกี่ยวข้องกับน่านเจ้านั้น เริ่มมาจากการเข้าใจผิดของนักวิชาการอังกฤษในการตีความตั้งแต่แรก โดยอ้างอิงเอาจากบทความของ A.E.J.B.

Terrien de Lacouperie (1885) เรื่อง "The Cradle of the Shan Race" ในหนังสือของ A.R. Colquhoun (1885) เรื่อง *Amongst the Shans* ในบทความนั้น de Lacouperie ทักท้วงเอาไว้ว่า ชาว Ai-lao ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในตอนบนตอนใต้ในสมัยราชวงศ์ฮั่น เป็นบรรพบุรุษของชาวไทย และเป็นต้นตระกูลของผู้ปกครองน่านเจ้า โดยยึดถือจากสำเนียงการออกเสียงที่เหมือนกับภาษาไทย แต่ส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่รู้ในเรื่องความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในจีนดีพอ ต่อมานักวิชาการอังกฤษทั้งหลายก็ยึดถือการตีดังกล่าวมาเป็นเสมือนข้อเท็จจริง และนำมาใช้อ้างอิงเรื่อยมา ดังจะเห็นได้จากหนังสือหลายเล่ม เช่น W.W. Cochrane (1915) เรื่อง *The Shans* เป็นต้น

ความเข้าใจดังกล่าวเพิ่งจะถูกกลบฝังไปเมื่อไม่นานมานี้ หลังจาก Charles Backus (1981) เขียนหนังสือชื่อ *The Nan-Chao Kingdom and Tang China's Southwestern Frontier* โดยแสดงหลักฐานว่า กลุ่มผู้ปกครองน่านเจ้าพูดภาษาริเบต-ทม่า และประเพณีการเรียกชื่อภริยาของน่านเจ้า ที่ใช้ชื่อท้ายของพ่อเป็นชื่อต้นของลูกนั้น เป็นจารีตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาริเบต-ทม่า ในสายตระกูลของชาว โลโล มากกว่ากลุ่มพูดภาษาไทย เพราะชาวโลโลหลายกลุ่มยังคงสืบทอดประเพณีนี้อยู่ในปัจจุบัน แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นประเพณีของชาวไทยกลุ่มใดเลย

สำหรับนักวิชาการท้องถิ่นที่ศึกษาชาวไทยดำในเวียดนามแล้ว พวกเขากลับไม่ได้สนใจแสวงหาพื้นที่ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท เหมือนกับนักวิชาการชาติต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แต่จะให้ความสำคัญกับพัฒนาการของสังคมชาวไทยดำในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งชาวไทยดำตั้งถิ่นฐานอยู่ เพราะนักวิชาการท้องถิ่นของไทยดำได้เปลี่ยนมาตั้งคำถามใหม่ ที่มุ่งจะแสวงหาลักษณะร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทแทน ทั้งนี้เพราะพวกเขามีสมมุติฐานว่า ชาวไทดำยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้ได้มากกว่าชาวไทยกลุ่มอื่นๆ ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากทั้งจีนและอินเดีย จึงต้องการค้นหาความเป็นมาของลักษณะร่วมดังกล่าว จึงคาดว่าจะเป็นพื้นฐานของสังคมไท ก่อนหน้าที่จะพัฒนาขึ้นมาเป็นสังคมแบบรัฐ ดังเช่นที่ปรากฏในกรณีของรัฐไทย และลาว

ตัวอย่างของงานศึกษาในแนวนี้นี้ที่สำคัญก็คือ งานวิจัยจำนวนมากของ คำทอง (Cam Trong) ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวไทยดำ ที่มุ่งมั่นค้นหาลักษณะร่วมของชาวไทยอย่างจริงจัง โดยเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนแนวทางและวิธีการศึกษา จากแนวทางเดิมของกลุ่มนักวิชาการชาวอังกฤษ ชาวอาหม และชาวจีนข้างต้น ซึ่งอาศัยการตีความหมายเรื่องราวต่างๆ ในตำนาน เพื่อสร้างภาพของเหตุการณ์สำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ของชาวไทย มาเป็นการสังเคราะห์วิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม บนพื้นฐานของทฤษฎีมาร์กซิสต์ และความคิดทางสังคมศาสตร์ ทั้งของนักวิชาการชาวตะวันตกและชาวรัสเซีย เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบเครือญาติของ G.P. Murdoch และ M.V. Kriukov เป็นต้น และหันมาใช้หลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติมจากการพึ่งพาด้านานอย่างเดียว โดยเฉพาะหลักฐานเกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิต ภาษา และตำนานปรัมปรา ซึ่งช่วยให้เห็นความสำคัญของระบบเครือญาติและความเชื่อมากขึ้น

จากการศึกษาหลักฐานต่างๆในเวียดนาม คำจอง ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่า วิวัฒนาการของสังคมชาวไทดำนั้น ในด้านพื้นฐานทางเศรษฐกิจแล้ว พัฒนามาจากสังคมล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร มาสู่สังคมเกษตรกรรม ส่วนในด้านสังคมนั้น จะพัฒนามาจากชุมชนที่มีพื้นฐานแบบเครือญาติ ซึ่งเรียกว่าคำ ในฐานะเป็นหน่วยการผลิตพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่ประกอบด้วยกลุ่มตระกูลจากการสืบเชื้อสายผ่านทางผู้ชาย และหัวหน้าของกลุ่มตระกูลที่เรียกว่า วา (Va) นั้นบางกลุ่มจะสามารถรวบรวมกลุ่มตระกูลต่างๆเข้าด้วยกัน จนค่อยๆพัฒนาขึ้นมาเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างแบบบ้านเมือง ในฐานะหน่วยปกครองดินแดน โดยอาศัยการตีความจากตำนานปรัมปรา เกี่ยวกับวีรกรรมของขุนโฮ ซึ่งสามารถทำสงครามชนะพวกข่านและยึดเมืองหลวงพระบางได้ (Cam Trong 1987)

สำหรับนักวิชาการท้องถิ่นของจีน ก็มีผู้สนใจศึกษาลักษณะร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเช่นกัน ส่วนใหญ่นักวิชาการกลุ่มนี้จะเน้นที่ความเกี่ยวพันกันระหว่างชาวไทยกับชาวจ้วง ซึ่งเริ่มศึกษานานแล้ว ดังตัวอย่างในงานของ Princeton S. Hsu (1963) เรื่อง A Study of Thais, Chuang and the Cantonese People ในระยะหลังก็มีงานของ Pan Qixu (1990) เรื่อง The Historical and Cultural Relations Between the Zhuang, the Lao and the Thai in the Light of Linguistics และงานของ ฟานหงกู่ เรื่อง สืบเสาะแสวงหาด้านกำเนิดและความเป็นมาของชนชาติจ้วงและชนชาติไทย การศึกษาเหล่านี้จะมุ่งอธิบายความคล้ายคลึงกันด้านโครงสร้างภาษาและคำศัพท์ ความเชื่อ และความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ตามที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานของจดหมายเหตุจีน

งานของ Pan Qixu นั้นแสดงให้เห็นว่าภาษาจ้วงและไทมีโครงสร้างร่วมกัน ทั้งด้านการออกเสียง ด้านไวยากรณ์ และคำศัพท์พื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะคำศัพท์ในวัฒนธรรมข้าว นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความเชื่อที่มีร่วมกันด้วย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญและผี เป็นต้น ในทำนองเดียวกันงานของฟานหงกู่ก็เห็นด้วยกับลักษณะร่วมด้านภาษา ระหว่างชาวไทยและจ้วง แต่ได้ศึกษาเพิ่มเติมในด้านประวัติศาสตร์การอพยพของชาวจ้วง จากจดหมายเหตุจีนในสมัยต่างๆ และพบว่า มีชาวจ้วงอพยพไปอยู่ที่คำหลือ หลังจากรบแพ้กองทัพจีนสมัยราชวงศ์ซ่งในปี ค.ศ. 1053 และต่อมาได้กระจายออกไปอยู่ในพื้นที่ที่มีชาวไทอาศัยอยู่หลายแห่ง ทั้งสิบสองปันนาและสิบสองจุไท และอ้างว่าชาวนุงในเวียดนามก็คือชาวจ้วงอพยพนั่นเอง แต่ข้อสรุปต่างๆของนักวิชาการจีนมักจะเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นเท่านั้น เพราะยังขาดการตรวจสอบและเปรียบเทียบกับหลักฐานด้านอื่นๆอย่างครอบคลุมเพียงพอ

สำหรับการศึกษาลักษณะร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่ถือว่าละเอียดลึกซึ้งอย่างมากนั้น น่าจะได้แก่งานของนักวิชาการชาวดัตช์ชื่อ B.J. Terwiel (1980) ในหนังสือเรื่อง The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual ซึ่งพยายามเปรียบเทียบรูปแบบทางวัฒนธรรมของชาวไทยในดินแดนต่างๆ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในดินแดนที่มีชาวไทอาศัยอยู่ เพื่อค้นหาว่า ชาวไทในอัสสัมนั้นสามารถรักษาลักษณะทางวัฒนธรรมโบราณของชาวไทยไว้ได้มากน้อยเพียงใด โดยเน้นการศึกษาพิธีกรรมของชาวไทยในอัสสัมด้วยการสังเกตการณ์ในภาคสนามเชิงชาติพันธุ์วรรณา พร้อมกับเปรียบเทียบ

ข้อมูลจากการศึกษาพิธีกรรมของชาวไทยในที่อื่นๆไปด้วย แม้ B.J. Terwiel จะเชื่อว่าชาวไทยอาจได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชนพื้นเมืองอื่นๆ แต่ก็เห็นว่า ชาวไทจะสามารถคงลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่างไว้ได้ ที่ถือเป็นรูปแบบเฉพาะของชาวไทย และในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์ B.J. Terwiel มุ่งความสนใจไปเฉพาะที่รูปแบบทางวัฒนธรรม ที่ชาวไทยอยู่ร่วมกันตั้งแต่ยุคโบราณ ในช่วงเวลาดังแต่ ปี ค.ศ 700-1000 เพราะเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับชาวไทยในช่วงศึกษาด้านบรรพกาลก่อนหน้านี้ยังไม่ชัดเจน

ในหนังสือเล่มแรกนั้น B.J. Terwiel ศึกษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวงจรของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อจะแยกแยะรูปแบบเฉพาะของไทยออกมาเปรียบเทียบกับ โดยเริ่มจากการสังเกตการณ์พิธีกรรมในหมู่ชาวไทยกลุ่มต่างๆในอัสสัม เช่น ไทคำยัง ไทพนก และไทคำที่ และพยายามหอยกลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะบางอย่างของชาวไทยออกมาศึกษาเปรียบเทียบ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องขวัญ ซึ่ง B.J. Terwiel เห็นว่าเป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยทุกกลุ่ม แม้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆจะมีความเชื่อคล้ายคลึงกับความเชื่อเรื่องขวัญเหมือนกัน แต่ชาวไทยจะมีความเชื่อเรื่องขวัญแตกต่างจากกลุ่มชนอื่นๆในรายละเอียด ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ซ้ำ โดยเฉพาะการเน้นความสำคัญของขวัญในเกือบทุกส่วนของร่างกาย ส่วนการที่พบว่า ความเชื่อนี้กระจายอยู่ในกลุ่มอื่นๆด้วยนั้น B.J. Terwiel อธิบายว่า น่าจะเกิดจากการรับอิทธิพลของจีนตั้งแต่ยุคศึกษาด้านบรรพกาลแล้ว ซึ่งชาวไทยได้นำมาปรับปรุงให้มีรูปแบบเฉพาะของตนเองในยุคโบราณ คำอธิบายของ B.J. Terwiel ครั้งนี้จะมีส่วนคล้ายคลึงและคาบเกี่ยวกับแนวการศึกษาแบบต่อไป

ส่วนหนังสือเล่มที่สอง B.J. Terwiel หันมาศึกษาพิธีการเช่น ไหว้ผี และการนับเวลาของชาวไทย สำหรับการศึกษาศรีเช่น ไหว้ผีในอัสสัม นั้นได้มาจากคำบอกเล่า เช่น พิธีไหว้ผีเมือง ซึ่งประกอบด้วยการนำสัตว์เพื่อสังเวยผี ความรู้กับการทรงผี ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมในระดับชุมชน ที่จัดขึ้นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน โดยที่กลุ่มชาวไทยในอัสสัมเคยจัดขึ้นเป็นประจำในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษนี้ แต่ปัจจุบันได้เลิกจัดทำไปแล้ว เพราะรับอิทธิพลของพุทธศาสนามากขึ้น แต่พิธีเช่น ไหว้ผียังพบเห็นได้ในกลุ่มชาวไทยอื่นๆทุกกลุ่ม ทั้งๆที่อยู่ห่างไกลจากชาวไทยในอัสสัม B.J. Terwiel จึงอธิบายว่าพิธีไหว้ผีนี้น่าจะเป็นรูปแบบวัฒนธรรมไทโบราณ ก่อนที่ชาวไทยจะหันมารับพุทธศาสนา

วิธีอธิบายของ B.J. Terwiel ดังกล่าวข้างต้น จะให้ความสำคัญกับลักษณะร่วมของวัฒนธรรมชนชาติไทยอย่างมาก จนกระทั่งแม้ในกรณีที่พบว่า ลักษณะเช่นนั้นก็เหมือนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นด้วย B.J. Terwiel จะอธิบายว่า เป็นเรื่องของการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมตั้งแต่ครั้งอดีตที่ห่างไกล ซึ่งถือเป็นวิธีการให้เหตุผลที่อ่อนมาก เพราะไม่สามารถค้นหาหลักฐานย้อนหลังกลับไปในอดีตมาพิสูจน์ได้ แต่ปัญหาใหญ่กว่านั้นก็คือ ในกรณีที่พบว่าวัฒนธรรมไทยของบางกลุ่มแตกต่างกัน เช่น ระบบเครือญาติของกลุ่มชาวไทยวนเน้นการสืบเชื้อสายผ่านทางผู้หญิง ขณะที่ชาวไทยกลุ่มอื่นๆจะสืบสายตระกูลผ่านทางผู้ชาย B.J. Terwiel กลับไม่ยอมให้เหตุผลใดๆ โดยเห็นเป็น

เพียงข้อยกเว้น ที่จริงแล้วความผันแปรในวัฒนธรรมไทเช่นนี้เกิดขึ้นได้ เพราะการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทกับกลุ่มชนพื้นเมืองอื่นๆ ซึ่งเป็นประเด็นในการศึกษาที่ B. J. Terwiel ไม่สนใจที่จะตรวจสอบอย่างจริงจัง

ในส่วนของนักวิชาการชาวไทยนั้น มีความสนใจวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท ตามแนวการศึกษาแบบแรกนี้จำนวนมาก เริ่มขึ้นอย่างไม่เป็นทางการนักในหนังสือของ สารนาถ (2497) เรื่อง *เขียนไทยอาหมสายเลือดของเรา* ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการเดินทาง และหนังสือของชาวอังกฤษ โดยเฉพาะหนังสือของ Sir Edward Gait (1926) เรื่อง *A History of Assam* เป็นหลักในการเขียนทำนองเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั่วไปของชาวอาหม

หลังจากนั้นจึงเริ่มมีงานศึกษาอย่างเจาะจงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากหนังสือของ บรรจบ พันธุเมธา (2504) เรื่อง *กณโหม่นไต* ซึ่งบรรยายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนอัสสัม เพื่อแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าของภาษาไทย จากการพูดคุยกับชาวไทกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่แล้ว บรรจบ พันธุเมธา พบว่าชาวไทกลุ่มต่างๆ ในอัสสัมใช้ภาษาไทย ที่สื่อสารกับชาวไทยได้ แม้จะอยู่ห่างไกลกัน และความหมายของบางคำอาจเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ประหลาดใจมาก เมื่อพบว่าชาวไทในหมู่บ้านแห่งหนึ่งกลับพูดภาษาจิงโผ่ หรือภาษาของชาวคะฉิ่น และยังทงมีผู้สูงอายุไม่กี่คนที่พูดภาษาไทยได้ สำหรับข้อสงสัยนี้ บรรจบ พันธุเมธา ไม่ได้ติดตามตรวจสอบเพิ่มเติม เพราะสนใจที่จะค้นคว้าลักษณะร่วมกันของภาษาไทยมากกว่า แม้ในภายหลังจะเดินทางไปสืบค้นทำนองเดียวกันนี้ในดินแดนของชาวไทใหญ่ในรัฐชานของพม่าอีกก็ตาม ดังปรากฏในหนังสือเรื่อง *กณโหม่นไตในรัฐชาน* (2526)

บนพื้นฐานของความสนใจในภาษาร่วมกันนี้ ต่อมาได้มุ่งใจให้นักวิชาการไทยหันมาศึกษาชาวไทกลุ่มต่างๆ ในอัสสัมเพิ่มขึ้นอีก เพื่อแสวงหาลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นการศึกษาเชิงสำรวจเบื้องต้น จากการเดินทางไปท่องเที่ยว และการอ้างอิงเอกสารโบราณประกอบบ้างเล็กน้อย ตัวอย่างของการศึกษาทำนองดังกล่าวที่น่าสนใจก็คือ บทความของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ (2528) เรื่อง *ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยอาหม* จากการอ่านอาหมโบราณ

ในบทความนั้น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ ได้ตั้งใจจะแสวงหาสิ่งที่เรียกว่า รากที่บริสุทธิ์ของวัฒนธรรมไท ซึ่งเห็นว่า น่าจะค้นพบได้ เมื่อสามารถจัดส่วนที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ ออกไปแล้ว ในทำนองเดียวกับงานของ B. J. Terwiel เพียงแต่ไม่ได้รวมเอาศึกษาในเชิงเปรียบเทียบไว้ด้วยเท่านั้น นอกจากจะเชื่อมโยงลักษณะร่วมกับวัฒนธรรมของชาวไทย และเพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ จึงพยายามอ่านเอกสารโบราณของชาวอาหม ที่เรียกว่า *อาหมโบราณ* เพื่อจะถอดความเข้าใจเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมจากความหมายของภาษาโบราณ

จากการศึกษา จักรทิพย์ นาดสุภา และเรณู วิชาศิลป์ พบว่า ความเชื่อที่ดีเป็นพื้นฐานร่วมกันของวัฒนธรรมไทย ก็คือ การนับถือผี ทั้งผีเมือง และผีคำ หรือผีของตระกูล ซึ่งมีอยู่ก่อนการรับพุทธศาสนา ความเชื่อดังกล่าวปรากฏให้เห็นในรูปของพิธีกรรมต่างๆ มากมายใน อาหมบราณคดี โดยเฉพาะการฆ่าสัตว์ เพื่อการเซ่นสังเวย ในพิธีไหว้ผีเมือง นอกจากนั้นก็กล่าวถึง พิธีฝังศพ และพิธีเรียกขวัญ เป็นต้น จักรทิพย์ นาดสุภา และเรณู วิชาศิลป์ ได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ความเชื่อดังกล่าวสามารถสืบทอดและรักษาความบริสุทธิ์ของวัฒนธรรมไทยเดิม และภาษาไทยไว้ได้ ผ่านทางกลุ่มชนที่เรียกว่าหมอ ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และแม้ต่อมาชาวอาหมจะตั้งรัฐและนับถือศาสนาฮินดู แต่ปรากฏว่า ผู้ปกครองยังคงอ้างความชอบธรรมจากการนับถือผีและความเชื่อเรื่องผีอยู่

ในสายตาของ จักรทิพย์ นาดสุภา และเรณู วิชาศิลป์ แล้ว เห็นว่า การเข้าใจ รากวัฒนธรรมที่บริสุทธิ์ของไทยดังกล่าว จะช่วยให้มองประวัติศาสตร์ไทยย้อนหลังกลับไปได้ถึงยุคก่อน ที่ชาวไทยจะรับอิทธิพลของพุทธศาสนา ซึ่งแสดงว่าวัฒนธรรมไทยน่าจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ก่อนการรับอิทธิพลจากภายนอก แต่ จักรทิพย์ นาดสุภา และเรณู วิชาศิลป์ ยังไม่ได้สนใจศึกษา วัฒนธรรมของกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกับชาวไทยมาแต่แรก ว่าจะมีบทบาทอย่างไรต่อความเชื่อ “ดั้งเดิม” ของชาวไทย ทำให้เกิดประเด็นคำถามในทางวิชาการว่า นักวิชาการในปัจจุบันจะแยกแยะ วัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมนี้ออกจากวัฒนธรรมไทยบริสุทธิ์ได้อย่างไร

ความสนใจที่จะแสวงหาลักษณะร่วมของวัฒนธรรมไทย ที่ปรากฏอยู่ในชาวไทยกลุ่มต่างๆ นั้น มักจะมีอยู่ในหมู่นักวิชาการไทยอย่างต่อเนื่อง บทความของ บุญยงค์ เกศเทศ (2532) เรื่อง “คำตี้-อีสาน ชนเผ่าไท: สายเลือดเดียวกัน” นับเป็นตัวอย่างที่ดีอีกชิ้นหนึ่ง เพราะได้ใช้เวลาร่วมอยู่กับชาวคำตี้ที่เป็นเวลานาน จนสามารถเรียบเรียงข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาได้อย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องของรูปแบบทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ เช่น ศาสนาความเชื่อ การปลูกสร้างบ้านเรือน ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการสังเวย การละเล่นพื้นบ้าน ภาษา วรรณกรรม การแต่งกาย และอาหารการกิน เป็นต้น ซึ่ง บุญยงค์ เกศเทศ พยายามชี้ให้เห็นลักษณะที่คล้ายกันกับรูปแบบของวัฒนธรรมของชาวไทยในอีสาน จนเกือบจะถือได้ว่ามีสายเลือดเดียวกัน

ในงานศึกษา ศาสนาและความเชื่อของไทยคำ ของสุมิตร ปิติพัฒน์ (2518) ก็อาจถือได้ว่า มีความสนใจที่จะแสวงหาลักษณะร่วมดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยเช่นเดียวกัน เพราะได้ลงไปสำรวจกลุ่มไทคำในประเทศลาว และพบว่า ชาวไทคำเหล่านั้นยังรักษาความเชื่อเรื่องผีต่างๆ ไว้อย่างมั่นคง ทั้งผีแดนหรือผีฟ้า ผีบ้านผีเมือง และผีบรรพบุรุษ ตลอดจนความเชื่อเรื่องขวัญ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่างๆ ข้างต้น จนแทบไม่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนหรืออินเดียเลย จึงทำให้ สุมิตร ปิติพัฒน์ สันนิษฐานว่า รูปแบบวัฒนธรรมของชาวไทยคำน่าจะเป็นรูปแบบดั้งเดิมของชาวไทย ก่อนที่จะรับอิทธิพลของศาสนาพุทธและพราหมณ์ ในทำนองเดียวกับแนวคิดในงานของ จักรทิพย์ นาดสุภา และเรณู วิชาศิลป์ ข้างต้น แต่ในภายหลังเมื่อ ศรีศักร วัลลิโภดม (2534) ได้ไปสำรวจความเชื่อเรื่องแถนของไทยคำในเวียดนาม กลับตั้งข้อสังเกตว่า ความเชื่อของไทยคำนั้น แม้จะ

เป็นลักษณะดั้งเดิมของชาวไทย ที่ยังไม่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากอินเดีย แต่ก็น่าจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนในดินแดนแถบเดียวกันนี้ด้วย เช่น พวงส้อมและแก้ว ดังนั้นถ้าจะทำความเข้าใจให้ต้องแท้ ต้องศึกษาความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ระบบความเชื่อ และจักรวาลของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกันด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทย ที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2534) ให้นิไว้นั้น แสดงว่า การศึกษาวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมที่ทำกันมา ซึ่งมักแยกพิจารณาแต่ละความเชื่อ และพิธีกรรมอย่างใดอย่างนั้น ไม่น่าจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมไทยได้ เพราะมองไม่เห็นกระบวนการของความเชื่อมโยง ทั้งภายในระบบความเชื่อทั้งหมด และความเกี่ยวพันกับระบบอื่นๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนความสัมพันธ์กับกลุ่มชนอื่นๆ จนถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดของแนวการศึกษาแบบที่หนึ่งนี้ ซึ่งน่าจะเป็นการศึกษาในขั้นพื้นฐาน ที่ยังควรรอการพัฒนาให้เกิดความเข้าใจอย่างเชื่อมโยงเพิ่มขึ้นต่อไป

เมื่อในระยะหลัง เมื่อ ศรีศักร วัลลิโภดม (2536) หันมาสนใจศึกษาชาวข่าในฐานะที่เป็นที่น้องเผ่าไทเก่าแก่ที่สุด จากหลักฐานทางพิธีกรรมเกี่ยวกับ ความเชื่อของอุดมสมบูรณ์ ประเพณีการฝังศพครั้งที่สอง และประเพณีการดึกดองมหรทัก ซึ่งถือได้ว่าชาวข่าสามารถสืบทอดพิธีนี้มาจากอดีตได้อย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคสำริด-เหล็ก เพราะหลักฐานทางโบราณคดีจากกลองสำริด ศรีศักร วัลลิโภดมก็ไม่ได้คิดว่า ความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวเป็นรูปแบบที่บริสุทธิ์ของวัฒนธรรมไท ในลักษณะเช่นที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ ได้ตั้งสังเกตไว้ แต่กลับเห็นต่างออกไปว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวข่า นั้น ถือเป็นวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันมาอย่างยาวนาน และได้กระจายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง โดยผ่านทางกระแสนโยกย้ายออกไปในพื้นที่ต่างๆ ของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันมาก่อน จากการตีความดังกล่าวแสดงว่า ศรีศักร วัลลิโภดม มีแนวความคิดเรื่องการผสมผสานทางชาติพันธุ์ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นแนวทางของการศึกษาแบบที่ 4 ที่จะกล่าวถึงต่อไป

ที่จริงแล้วแนวทางการศึกษา ที่พยายามค้นหาลักษณะทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ในหมู่นักวิชาการไทยนั้น ยังมีวิธีการที่แตกต่างกันอยู่มาก นอกเหนือจากแนวทางของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และศรีศักร วัลลิโภดมแล้ว ก็ยังมีแนวทางอื่นๆ ที่น่าสนใจอีก เช่น วิธีการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ในแนวทางแบบ Ethnosemantic ซึ่งมีตัวอย่างในบทความของ อมรา ประสิทธิ์วีรสตินธุ์ (Amara 1990) ที่พยายามเปรียบเทียบระบบเครือญาติของชาวไทยและข่า โดยศึกษาจากคำเรียกขานเครือญาติ ที่ได้จากการวิจัยภาคสนาม เพื่อหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

การศึกษาของ อมรา ประสิทธิ์วีรสตินธุ์ นั้นตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่แตกต่างจากงานส่วนใหญ่ในแนวทางที่หนึ่งนี้ ตรงที่ ไม่ได้ยึดติดอยู่กับหน่วยทางชาติพันธุ์ที่ตายตัว แต่กลับให้ความสำคัญกับลักษณะที่หลากหลายและการเปลี่ยนแปลง เพราะต้องเผชิญกับความแตกต่างกันเองในวัฒนธรรมเดียวกัน ที่ยากจะสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ประเพณีการอยู่อาศัยหลังการแต่งงานของชาวข่า นั้นเป็น

แบบใด ระหว่างการอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายภรรยาหรือฝ่ายสามี และการสืบเชื้อสายเน้นสายของพ่อหรือสายของแม่ ซึ่งกันแปรไปตามท้องถิ่นต่างๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมของชาวจีน ทำให้ไม่สามารถจะสรุปง่ายๆว่า ระบบเครือญาติของชาวจีนนั้นมีรูปแบบเดียวเป็นหลัก แต่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ก็สามารถแสดงหลักฐานยืนยันว่า ชาวไทยและชาวจีนนั้นมีทั้งความคิดในการเรียกขานเครือญาติร่วมกัน และต่างกัน ในส่วนที่ต่างกันนั้นน่าจะเกิดจากความสัมพันธ์กับจีน อย่างไรก็ตาม อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ก็ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ทั้งหมด โดยเฉพาะข้อสงสัยที่ว่า ระบบเครือญาติของชาวจีนเป็นแบบที่สืบเชื้อสายทางพ่อหรือทางแม่ เพราะยังมีหลักฐานไม่เพียงพอ ซึ่งก็ต่างจากข้อสงสัยของ B.J Terwiel ที่กล่าวมาแล้ว

ข้อจำกัดในการตอบข้อสงสัยเช่นนี้ ถือเป็นปัญหาของแนวการศึกษาแบบแรกนี้ ซึ่งคงต้องอาศัยแนวทางอื่นๆที่จะกล่าวถึงต่อไปมาประกอบ เพื่อเสริมซึ่งกันและกัน จึงจะได้คำตอบที่ชัดเจนมากขึ้น

4. การศึกษาการแลกเปลี่ยนและการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม

ในแง่ของกรอบความคิดเชิงทฤษฎีแล้ว แนวการศึกษานี้ จะยังคงมองเห็นลักษณะของชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่เป็นจริงอยู่ เช่นเดียวกับแนวการศึกษาแบบแรก แต่จะเริ่มให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมากขึ้น แทนที่จะเน้นลักษณะที่ยั่งยืนของหน่วยทางสังคมนั้น โดยหันมาสนใจแนวทางการผสมผสานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน และอิทธิพลของวัฒนธรรมหนึ่งที่มีต่ออีกวัฒนธรรมหนึ่ง ตลอดจนการปรับตัวทางวัฒนธรรมด้วยการยืมลักษณะบางอย่างจากวัฒนธรรมอื่นมาใช้ ทั้งจากวัฒนธรรมที่มีอำนาจเหนือกว่า และวัฒนธรรมย่อยๆ ทั้งนี้โดยมีสมมุติฐานอยู่ว่า กลุ่มชนต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมอยู่อย่างค่อนเนื่อง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการเดินทางค้าขายระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง สำหรับแนวทางและวิธีการศึกษา จะเน้นด้านมานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์เป็นหลัก แต่จะศึกษาแยกต่างหากจากกัน โดยยังไม่มี ความพยายามจะเชื่อมโยงกัน

การศึกษาในแนวนี้นี้เริ่มปรากฏขึ้นในงานศึกษาด้านมานุษยวิทยาก่อน โดยเฉพาะในงานของนักวิชาการตะวันตก ซึ่งเข้ามาศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง แต่ต้องเห็นความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จึงพยายามศึกษาหาความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เหล่านั้น ส่วนใหญ่จะมองผ่านทางการค้าขาย การเมือง การแต่งงาน พิธีกรรมและความเชื่อ

ในระยะแรกๆ นั้น งานศึกษาจะมีลักษณะแบบชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งมักจะบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ จะพบมากที่สุดในงานของข้าราชการอาณานิคมชาวอังกฤษ ที่ศึกษากลุ่มไทใหญ่ในพม่าและอัสสัม หนังสือเรื่อง *Gazetteer of Upper Burma and the Shan State* ของ James G. Scott and John P. Hardiman (1900) เป็นตัวอย่างที่ดีมากของงานในลักษณะนี้ ซึ่งพิมพ์เป็นชุดหนังสือ 5 เล่ม และสามารถรวบรวมข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาของชาวไทใหญ่ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันไว้อย่างมากมาย โดยพยายามแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ของชาวไทใหญ่กับกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น ตลอดจนการรับอิทธิพลจากพม่าและจีนด้วย จึงถือเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้อย่างดี

ข้อสังเกตด้านชาติพันธุ์วรรณาที่สำคัญของ James G. Scott และ John P. Hardiman เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันนั้น ก็คือการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในหมู่กลุ่มผู้นำ ซึ่งเป็นเจ้าปกครองเมืองเล็กเมืองน้อยจำนวนมาก เจ้าเมืองเหล่านี้จะต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันเองอยู่ตลอดเวลา ระหว่างเจ้าเมืองที่มีเชื้อสายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งไทใหญ่ คานนยี ปะหล่อง ว้า และคะฉิ่น ซึ่งผลักดันหมุนเวียนกันขึ้นเป็นเจ้าเมือง และในบางครั้งก็แต่งงานกันเพื่อสร้างพันธมิตร หรือเพื่อแสดง

ความภักดีต่อเจ้าเมืองที่ปกครองกลุ่มของตน ทั้งนี้ James G. Scott และ John P. Hardiman ยังชี้ว่า ในประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ไม่มีข้อกีดกันการแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังนั้นลูกหลานของเจ้าเมืองต่างๆมักจะเป็นลูกครึ่งของหลายชาติพันธุ์ (James G. Scott and John P. Hardiman 1990)

หลังจากนั้น ก็มีการศึกษาด้านชาติพันธุ์วรรณาของชาวอังกฤษคนออกมาอีกหลายเล่ม ที่ศึกษาชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่และชาวอาหม เช่น หนังสือเรื่อง *Shans at Home* ของ Leslie Milne (1910) และ (1914) งานเหล่านี้จะเน้นการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด แต่จะให้ข้อสังเกตในเชิงวิพากษ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนั้นงานทั้งสามชิ้นนี้ยังมีลักษณะร่วมกันอีกประการหนึ่งคือ ยังคงเชื่อในสมมุติฐานที่ว่า ชนชาติไทเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่มาจากถิ่นเดียวกัน ตามแนวความคิดของแนวการศึกษาแบบแรก เพราะเห็นด้วยกับข้อสันนิษฐานของ Terrien de Lacouperie (1885) ในบทความเรื่อง "The Cradle of the Shan Race" ที่เสนอขึ้นเป็นครั้งแรกว่า ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวไทนั้นมาจากอาณาจักรน่านเจ้า อย่างไรก็ตามงานศึกษาด้านชาติพันธุ์วรรณาของชาวอังกฤษในช่วงนี้ได้นำเสนอข้อมูลที่มีรายละเอียดมาก เพราะสามารถอยู่ในพื้นที่อย่างยาวนาน ต่างกับงานของชาวยุโรปชาติอื่น เช่น ชาวเยอรมัน ดังตัวอย่างในงานของ Hans J. Wehrli (1905) ซึ่งไม่มีเวลาศึกษาได้นานเท่า จึงให้ข้อมูลได้อย่างกว้างๆเท่านั้น

หนังสือเรื่อง *Shans at Home* นั้น Leslie Milne บันทึกข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณา จากสังคมชาวไทใหญ่แถบเมืองท่าคำในประเทศพม่า โดยสนับสนุนข้อสังเกตของ James G. Scott และ John P. Hardiman ที่ว่า ชาวไทใหญ่นั้นแต่งงานข้ามชาติพันธุ์กับกลุ่มชนอื่นๆอยู่เสมอ รวมทั้งคนจีน ในขณะที่เดินทางไปค้าขายที่ขุนนาง นอกจากนั้นก็มีการแลกเปลี่ยนในด้านอื่นๆอีก เช่น การแลกเปลี่ยนในตลาดนัด ซึ่ง Leslie Milne พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลายในพื้นที่ใกล้เคียงกับชาวไทใหญ่ มักจะมาร่วมซื้อขายในตลาดที่จัดขึ้นตามหมู่บ้านต่างๆของชาวไทใหญ่อยู่เป็นประจำ โดยที่เกือบทุกกลุ่มจะใช้ภาษาไทใหญ่เป็นภาษาร่วมในการติดต่อกัน และที่น่าสังเกตก็คือ ชาวคะฉิ่นเกือบทุกคนจะพูดและเข้าใจภาษาไทใหญ่ได้อย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น Leslie Milne ยังบันทึกไว้อีกด้วยว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น ชาวปะหล่องจะลงมาจากที่สูง เพื่อร่วมงานประเพณีในหมู่บ้านของชาวไทใหญ่ และชาวปะหล่องเหล่านี้บางคนก็นับถือพุทธศาสนา ก็ยังมาร่วมสวดมนต์ในวัดอีกด้วย ซึ่งแสดงว่ากลุ่มชนต่างๆเหล่านี้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด (Leslie Milne 1910)

ส่วน หนังสือเรื่อง *History of Upper Assam, Upper Burmah and North-Eastern Frontier* ของ L.W. Shakespear นั้น ได้บันทึกข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาที่น่าสนใจไว้มากมายเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ติดต่อสัมพันธ์กับชาวไท เช่น เรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทใหญ่กับชาวคะฉิ่น ซึ่งมักจะทำสงครามต่อสู้กันอยู่ตลอดเวลา ในสมัยก่อนที่อังกฤษจะเข้ามายึดเป็นอาณานิคม และบางครั้งชาวคะฉิ่นก็จับชาวไทใหญ่เป็นทาส ทำให้ชาวไทเหล่านี้พูดภาษาไทยผสมกับภาษาคะฉิ่นจนแทบจะแยกไม่ออก นอกจากนั้น ยังได้ชี้ให้เห็นว่า

ชาวคะฉิ่นนั้นมีความแตกต่างกันอยู่ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มที่เรียกว่า Kamsa ซึ่งมีกลุ่มผู้นำเป็นเจ้าเมือง คล้ายกับเจ้าเมืองของชาวไทใหญ่ และกลุ่มที่เรียกว่า Kumlao ซึ่งไม่มีกลุ่มผู้นำ สำหรับชาวคะฉิ่นกลุ่ม Kamsa มักจะชอบทำสงครามจับไล่เจ้าชาวไทใหญ่ และเข้ายึดเมืองเหล่านั้นไปปกครอง (Shakespear 1914) ในท้ายที่สุด Shakespear ก็ไม่ได้วิเคราะห์ว่า ชาวคะฉิ่นสองกลุ่มนี้แตกต่างกันได้อย่างไร เพราะข้อจำกัดในด้านวิธีการศึกษา แต่ข้อมูลดังกล่าวได้เป็นพื้นฐานสำคัญให้นักวิชาการรุ่นหลัง เช่น Edmund Leach นำไปสังเคราะห์เพิ่มเติม จนสามารถอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับชาวคะฉิ่นแต่ละกลุ่มได้อย่างน่าสนใจ

การศึกษาด้านมานุษยวิทยาในระยะต่อมา จะนำเสนอมุมมองในเชิงวิเคราะห์มากขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นงานของนักชาติพันธุ์วิทยาชาวยุโรปอื่นๆและชาวอเมริกัน ตัวอย่างของงานที่สำคัญก็คืองานของ K.G Izikowitz (1962) ในบทความเรื่อง "Notes About the Tai" ซึ่งเป็นบทความสั้นๆเกี่ยวกับ การเดินทางไปศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มต่างๆในประเทศลาว และเวียดนาม ทั้งชาวไทลื้อ และชาวไทดำ โดยพยายามตั้งข้อสังเกตต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาเม็ตที่พูดภาษามอญ-เขมร ซึ่ง K.G Izikowitz เคยศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วรรณมาอย่างละเอียดมาก่อนหน้านั้นแล้ว เขาพบว่า ชุมชนชาวลาเม็ตที่ศึกษานั้นตั้งอยู่บนเส้นทางการค้า ซึ่งเชื่อมกับชุมชนชาวไทลื้อที่เมืองสิง ในปี ค.ศ 1937 K.G Izikowitz จึงเดินทางไปสำรวจ และบนเส้นทางนั้นก็พบชุมชนชาวขมุ ที่บ้านเวียงภูคา ปรากฏว่าชาวขมุที่นั่นได้หันไปนับถือพุทธศาสนา และไม่ชอบให้ใครมาเรียกพวกเขาว่าขมุอีกต่อไป แต่เรียกชื่อพวกเขาใหม่ว่า Khouen แทน

พิธีกรรมของชาวไทลื้อที่ K.G Izikowitz ได้เห็นที่เมืองสิงในเดือน พฤษภาคม ค.ศ 1937 นั้นก็คือ พิธีไหว้ผีเมือง ซึ่งเขาก็พยายามบันทึกไว้อย่างละเอียด และสังเกตเห็นว่า ชาวไทลื้อไม่ยอมฆ่าควายเพื่อเซ่นผีด้วยตนเอง โดยอ้างว่าเพราะนับถือพุทธศาสนา แต่กลับจ้างชาวลาเม็ตมาทำหน้าที่นี้แทน หลังพิธีไหว้ผีเมืองแล้วชาวไทลื้อก็จะเริ่มปักดำข้าวในนา เมื่อปักดำเสร็จแล้วจะเก็บต้นกล้าข้าว 7 ต้นห่อด้วยใบคองพร้อมด้วยอ้อย ดอกไม้และเทียนใส่ไว้ในตะกร้า แล้วก็กล่าวคำเชิญขวัญข้าวให้ไปอยู่ที่ทุ่งข้าว พิธีทำนองเดียวกันนี้ K.G Izikowitz ก็พบในหมู่ชาวชาวลาเม็ตด้วย

จากนั้น K.G Izikowitz ก็ได้ไปศึกษาพิธีไหว้ผีเมืองของชาวไทดำ ซึ่งไม่ได้นับถือพุทธศาสนา และตั้งข้อสังเกตว่า พิธีนี้เกี่ยวข้องกับค่านับถือผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน และแทน ความเชื่อเช่นนี้เองเป็นแบบแผนไว้กับการจัดองค์กรทางการเมือง ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับจารีตของจีนโบราณอย่างมาก จนมีนักวิชาการหลายคนเชื่อว่าน่าจะได้อิทธิพลจากจีน เพราะเคยอยู่ใต้อาณาของจีนในอดีต แต่ K.G Izikowitz ไม่คิดว่าความคล้ายคลึงนั้นเกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายของวัฒนธรรม เพราะเสนอให้ศึกษาต่อไปด้วยวิธีการเชิงโครงสร้าง บนพื้นฐานที่ว่า พิธีไหว้ผีผู้ก่อตั้งบ้านนี้มีอยู่ทั่วไปในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆของพื้นที่แถบเอเชียอาคเนย์นี้ จึงไม่น่าจะเน้นเฉพาะอิทธิพลของจีน ในเมื่อสังคมจีนตอนใต้นั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่จีนอยู่มากมาย ขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆเหล่านี้มีน้อยมาก

ข้อสังเกตของ K.G Izikowitz ที่ให้ระบุงการคว่นสรุป ถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนต่อกลุ่มชนในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์นี้ นับว่าเป็นรากฐานสำคัญต่อการศึกษาในแนว Ethnohistory ต่อมาภายหลัง ตรงที่เสนอให้หันมาสนใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยๆ ในดินแดนจีนแทน แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ในกลุ่มที่สองนี้ไม่ได้สืบต่อแนวคิดของ K.G Izikowitz กันอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะยังคงเน้นอิทธิพลของวัฒนธรรมใหญ่ข้างเคียงที่มีต่อกลุ่มชนชาติไท

ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันเข้ามาศึกษาชาวไทดำ และชาวไท้ ในเวียดนามในระยะหลัง จะสนใจอิทธิพลของทั้งจีนและเวียดนามที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท เช่น งานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ Gerald Cannon Hickey (1958) เรื่อง Social Systems of Northern Vietnam ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบสังคมและวัฒนธรรมของชาวเวียดนาม ชาวไท้ และชาวไทดำ เพื่อแสวงหาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนทั้งสาม โดยเน้นที่ แบบแผนการตั้งถิ่นฐาน การผลิตเพื่อยังชีพ ระบบการเมือง ศาสนา และเครือญาติ

ข้อค้นพบสำคัญของ Gerald C. Hickey ก็คือ วัฒนธรรมของชาวไท้นั้นมีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเวียดนามและไทดำ ทั้งนี้เพราะ ดินแดนของชาวไท้เข้าถึงได้ง่ายกว่าดินแดนของชาวไทดำ ซึ่งอยู่บนที่สูง เวียดนามจึงสามารถเข้าไปมีบทบาทต่อสังคมชาวไท้ได้มาก ทั้งนี้โดยผ่านทางกลุ่มผู้นำ ซึ่งแต่งงานกับชาวเวียดนามที่มาปกครอง ทำให้เกิดกลุ่มลูกผสมที่เรียกว่า Tho Ti ที่สืบทอดอำนาจการปกครองต่อมา ในขณะที่เวียดนามไม่สามารถเข้าไปล้มล้างอำนาจของเจ้าเมืองไทดำลงไปได้ พวก Tho Ti นี้ถือเป็นสื่อกลางที่รับวัฒนธรรมต่างๆ ของเวียดนาม ดังจะเห็นได้จากการหันไปนับถือศาสนาแบบชาวเวียดนาม ซึ่งผสมผสานระหว่าง ขงจื๊อ เต๋า และพุทธศาสนา แต่พุทธศาสนานั้นมักจะนับถือกันเฉพาะในหมู่พวก Tho Ti มากกว่าชาวไท้ทั่วไป จึงไม่พบพระสงฆ์ในหมู่ชาวไท้ ซึ่งต้องนับนาคพระเวียดนามมาประกอบพิธี สำหรับชาวไทดำแล้ว พวกเขายังคงยึดมั่นกับการนับถือผีเป็นความเชื่อหลัก

นอกจากในด้านการปกครองและศาสนาแล้ว Gerald C. Hickey พบว่า ชาวไท้ยังนับถือฤชาตามโครงสร้างแบบเวียดนาม ที่แบ่งแยกฤชาตามสายชายและหญิงในรุ่นย้อนหลังกลับไปหลายรุ่น ทั้งๆที่ยังคงคำเรียกฤชาแบบไทไว้เป็นส่วนใหญ่ โดยยืมคำเวียดนามมาใช้ชื่อหลายคำ ขณะเดียวกันชาวไท้จะเน้นการสืบเชื้อสายทางพ่อแบบชาวเวียดนามมากกว่าชาวไทดำ ที่ไม่เคร่งครัดกับเชื้อสายทางพ่อนัก

แต่ในระดับหมู่บ้านแล้ว ชาวไท้จะคงรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับชาวไทดำ ที่มีเพียงพ่อบ้านเป็นหัวหน้า และไม่มีโครงสร้างของสภาผู้นำที่ซับซ้อนแบบหมู่บ้านเวียดนาม โดยแทบจะไม่ได้รับแบบอย่างของสถาบันอื่นๆในระดับหมู่บ้านจากชาวเวียดนามเลย เพราะไม่มีทั้งสถาบันหอกลางบ้าน และที่ดินของส่วนรวม อันเป็นสถาบันหลักของหมู่บ้านเวียดนาม ในขณะที่หมู่บ้านของชาวเวียดนามจะเน้นการนับถือผีอารักษ์บ้าน ชาวไท้และชาวไทดำจะนับถือผีประจำผืนดินเหมือนกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในความคิดของ Gerald C. Hickey แล้ว เขาเชื่อในลักษณะแท้ของ

กลุ่มชาติพันธุ์จะคงอยู่ในระดับหมู่บ้าน ที่เป็นพื้นฐานของสังคม เพราะเห็นชาวไทสามารถรักษา วัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทไว้ได้ในระดับหมู่บ้าน แม้จะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจาก ชาวเวียดนามในระดับเมืองอย่างมากก็ตาม

ในส่วนของนักวิชาการท้องถิ่นนั้น จะมีการศึกษาด้านมานุษยวิทยาในเชิงลึกอยู่ไม่มากนัก และเท่าที่มีอยู่บ้างนั้นก็ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในประเทศจีนและเวียดนามเท่านั้น แต่กลับไม่ ปรากฏการศึกษาในทำนองเดียวกันในกลุ่มอาหมและกลุ่มไทใหญ่ในพม่า สำหรับงานศึกษาที่ถือ ได้ว่าเป็นงานชิ้นบุกเบิกน่าจะได้แก่งานของ Tien Ju-Kang (1986) เรื่อง *Religious Cults of the Pai-I Along the Burma-Yunnan Border* ซึ่งศึกษาชาวไทใหญ่ในระดับหมู่บ้านที่เมืองซอนใน ดินแดนได้กงของยูนนาน และเขียนขึ้นครั้งแรกเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกในปี ค.ศ 1948 เสนอ ต่อ The London School of Economics and Political Science

ข้อสังเกตสำคัญในหนังสือ Tien Ju-Kang พบว่าชาวไทได้คงนั้นมีความสัมพันธ์กับชาวจีน มาอย่างยาวนาน แต่ก็รับอิทธิพลของพุทธศาสนาเถรวาทอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากความ ปวารณาอย่างแรงกล้าที่จะจัดงานบุญตามประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้พวกเขาทำงานหนัก เพื่อให้ได้ส่วนเกินเพียงพอที่จะนำมาจัดงานบุญได้ และ Tien Ju-Kang ได้เปรียบเทียบบทบาทของ งานบุญของชาวไทกับงานเลี้ยงในประเพณีของพวกจีนในพม่า ว่าน่าจะมาจากพื้นฐานเดียวกัน ใน การจัดงานบุญนั้น ชาวไทได้คงมีประเพณีส่งคนกลุ่มหนึ่งไปรับพระพุทธรูปจากพม่า เพื่อนำมา ประกอบพิธีด้วย แต่ชาวไทได้คงก็ยังยึดถือความเชื่อดั้งเดิมของพวกเขาอยู่ ซึ่งเจ้าเมืองจะเป็นผู้ ดูแลการเลี้ยงผีเมือง (Tien Ju-Kang 1986) งานของ Tien Ju-Kang แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สังคมของชาวไทได้คงไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว หากมีความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกับกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียง ทั้งในด้านการเมืองและประเพณีความเชื่อ

ในช่วงทศวรรษที่ 1990 นักวิชาการจีนรุ่นใหม่คือ Leshan Tan ได้ลงไปศึกษาสังคมหมู่บ้านชาวไทลื้อที่สิบสองปันนา และในปี ค.ศ 1995 ได้เขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ส่งให้ มหาวิทยาลัย Cornell เรื่อง *Theravada Buddhism and Village Economy: A Comparative Study of Sipsong Panna of Southwest China* นอกจากวิทยานิพนธ์แล้ว ยังเขียนบทความอีกสามชิ้น (Leshan Tan 1989, 1990 และ 1991) ผลงานต่างๆของ Leshan Tan นั้นถือว่าสืบทอดแนวการ ศึกษาของ Tien Ju-Kang ในแง่ของความสนใจศึกษาการนับถือพุทธศาสนาของชาวไท ซึ่ง Leshan Tan พยายามจะชี้ให้เห็นว่า ชาวไทต้องปรับตัวกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับอินเดียมา ตลอดเวลา และในระยะหลังๆ ชาวไทลื้อต้องเผชิญกับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลจีน จนทำให้ชาวไทลื้อหันไปสนใจกิจกรรมด้านเศรษฐกิจมากกว่าการทำบุญในพุทธศาสนา

นอกจากงานศึกษาในเชิงมานุษยวิทยาแล้ว นักวิชาการท้องถิ่นของจีนยังประมวลข้อมูลทาง ชาติพันธุ์วรรณาไว้เป็นจำนวนมากในภาษาจีน ดังเช่น งานของ Ma-Yao, Miao Luan-he, Zhang Han-Guang (1989) งานเหล่านี้ช่วยให้มองเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้

อย่างดี บางชิ้นมีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Yang Minyue (1990) เรื่อง Fire Worship and Myth about Fire among Ethnic Groups in Southwest China ซึ่งพยายามแสดงให้เห็นว่า การบูชาไฟเป็นความเชื่อเก่าแก่ของจีนโบราณ และขยายอิทธิพลไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งชาวไท ว้า และ Jinuo โดยปรากฏอยู่ในรูปของจารีตประเพณีเกี่ยวกับการสร้างเตาไฟคอนขึ้นบ้านใหม่ ที่กำหนดให้สามีและภรรยาช่วยกันจุดไฟครั้งแรกด้วยกัน ขณะที่ญาติและเพื่อนบ้านจะมาร่วมแสดงความยินดี พร้อมกับผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะร้องเพลงเกี่ยวกับเตาไฟ ซึ่งมีเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับเตาไฟและอวยพรให้บ้านนั้นอยู่อย่างมั่นคงตลอดไป พิธีทำนองเดียวกันนี้ก็พบในหมู่ชาวลัวะ นอกจากนั้นก็พบในพิธีเผาศพ และพิธีจุดไฟกลางบ้าน ขณะเดียวกันความสำคัญของไฟก็ปรากฏอยู่ในตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในทำนองคล้ายคลึงกันอย่างมาก เพราะ Yang Minyue เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็รับอิทธิพลมาจากชาวจีนเช่นกัน

สำหรับนักวิชาการไทย ก็ได้บุกเบิกการศึกษาด้านชาติพันธุ์วรรณมาไว้เช่นกัน ดังปรากฏในหนังสือของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ เรื่อง ไทยสิบสองปันนา (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2498) และ คนไทยในพม่า (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2503) ซึ่งมีแนวการนำเสนอข้อมูลในทำนองเดียวกับงานของ Scott และ Hardiman ส่วนใหญ่จะบันทึกเรื่องราวจากการเดินทาง ที่พบเห็นในเมืองของชาวไทในดินแดนต่างๆ โดยให้ภาพวิถีชีวิตทั่วไป พร้อมๆ ไปด้วยประวัติศาสตร์ ความเชื่อและพิธีกรรม ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ มักจะให้ความสนใจกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นพิเศษ จนถึงกับเขียนหนังสือเล่มหนึ่งโดยเฉพาะ เรื่อง 30 ชาติในเชียงราย เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกับชาวไท แต่น่าเสียดายที่ไม่มีนักวิชาการไทยสนใจสืบสาน และนำเอาผลงานของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ มาใช้ศึกษาเพิ่มเติมมากเท่าที่ควร

ในหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับดินแดนของชาวไทนอกประเทศไทยนั้น บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ก็จะต้องข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ดังตัวอย่างในหนังสือเรื่อง ไทยสิบสองปันนา บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้ชี้ให้เห็นถึงชาวไทที่แตกต่างกันหลายกลุ่ม ทั้งที่นับถือพุทธศาสนาและนับถือแต่ผีอย่างเดียวย เช่น ไทยั้ง ขณะที่พบว่ากลุ่มชนอื่นๆ เช่น ชาวลัวะก็นับถือพุทธศาสนาด้วย และเป็นกลุ่มชนสำคัญของเมืองลำในการปกครองของเจ้าเมืองเป็นชาวไท นอกจากนั้นกลุ่มชนเหล่านี้ เช่น ชาวลัวะ กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ช่ามู ช่าละเมียด ช่าเพน และช่าสามด้าว ก็ยังค้าขายกับชาวไทอยู่เป็นประจำ ในหนังสือเรื่อง คนไทยในพม่า บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ก็แสดงให้เห็นว่า ชาวไทในพม่าอาศัยอยู่ปะปนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อย่างหลากหลาย กลุ่มเหล่านั้นบางกลุ่มก็นับถือพุทธศาสนาเหมือนชาวไท เช่น ชาวเขากลุ่มต่างๆ ในเชียงตุง ไม่ว่าจะเป็น วัฏุด ช่าละ ปะหล่อง โสณ แชน และ แอน ซึ่งแสดงว่ามีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับชาวไทอย่างใกล้ชิด

งานศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วรรณนาอีกชิ้นหนึ่งของนักมานุษยวิทยาชาวไทยคือ วิทยานิพนธ์ของ พัทยา สายหู (Pattaya Saihoo 1959) เรื่อง The Shan of Burma: An Ethnographic Survey ซึ่งอาศัยการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ของชาวอังกฤษ เช่น หนังสือของ Leslie Milne โดยไม่ได้ลง

ศึกษาภาคสนามด้วยตนเอง แต่พหยา สายบุญก็ให้ความสนใจการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ กับกลุ่มชนต่างๆที่อยู่รอบรอบ ทั้งชาวคะฉิ่น ชาวว้า ชาวนาคา ชาวยะไข่ ชาวปะหล่อง ชาวพม่า และชาวจีน

ในวิทยานิพนธ์ พหยา สายบุญ ได้ชี้ให้เห็นว่า บางครั้งชาวไทใหญ่ก็เคยปกครองชาวคะฉิ่น และบางครั้งก็อยู่ใต้การปกครองของชาวคะฉิ่น นอกจากนั้นก็อาจจะเป็นพันธมิตรกันด้วย ทำให้ชาวไทใหญ่และคะฉิ่นมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกันอยู่เสมอ ตามที่ปรากฏรายละเอียดในหนังสือของ Edmund Leach ซึ่งจะได้กล่าวถึงในการศึกษาแบบต่อไป สำหรับความสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่กับกลุ่มชนบนที่สูงอื่นๆ เช่น ชาวปะหล่อง นั้นก็มีอยู่เป็นประจำ ทั้งในด้านการแต่งงานข้ามกลุ่ม การรับพุทธศาสนา และการค้าขายในตลาด ซึ่งมักจะใช้ภาษาไทเป็นสื่อกลางในตลาด จนชาวปะหล่องแทบจะถูกวัฒนธรรมไทใหญ่กลืน เพราะมีวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมเหมือนชาวไทใหญ่เกือบทุกอย่าง แต่วิธีการศึกษาของ พหยา สายบุญ ก็มีข้อจำกัดอย่างมาก เพราะไม่สามารถลงศึกษาภาคสนามด้วยตนเอง จึงยังไม่สามารถอธิบายกระบวนการต่างๆในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

สำหรับการศึกษาในด้านประวัติศาสตร์นั้น เริ่มจากนักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตก ในช่วงหลังจากปี ค.ศ. 1950 เมื่อนักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ Gordon H. Luce (1957-58) เขียนบทความขนาดยาวเรื่อง "The Early Syam in Burma's History" ลงพิมพ์ในวารสารของสยามสมาคม ทำให้ความรู้เกี่ยวกับชาวไทใหญ่ในพม่าชัดเจนขึ้น เพราะ Gordon H. Luce จัดเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ตรวจสอบหลักฐานจากเอกสารอย่างเคร่งครัดมาก และใช้หลักฐานหลายประเภทประกอบกัน ทั้งจารึก พงศาวดารพม่า และจดหมายเหตุของจีน

ในจารึกของเมืองทุกาม ปี ค.ศ. 1120 นั้น Gordon H. Luce พบคำว่า "สยาม" กว่า 20 แห่ง ส่วนใหญ่จะหมายถึงข้าทาสของวัด แต่มีคำหนึ่งหมายถึงตำแหน่งเสนาบดีชั้นสูงของพวกมอญโบราณ และจารึกยังพูดถึงดินแดนที่มีชื่อว่า "คำที่" ในแถบลุ่มแม่น้ำอิรวดี ซึ่ง Gordon H. Luce คิดว่าน่าจะเป็นดินแดนของชาวสยาม จึงพยายามจะสืบค้นดูว่าจากหลักฐานในจดหมายเหตุของจีน เช่น บันทึกของราชวงศ์ซ่ง (Yuan-shih) และ บันทึกของราชวงศ์หมิง (Ming-shih) ซึ่งระบุว่าในช่วงปี ค.ศ. 1278 ดินแดนแถบนั้นเป็นที่อยู่ของพวก ไป้อี (Pai-i) ซึ่งหมายถึงชาวไทด้วย แต่จดหมายเหตุ Man-shu กลับพูดว่าในช่วงปี ค.ศ. 863 ดินแดนแถบนั้นเป็นที่อยู่ของพวกพินทอง ซึ่งน่าจะหมายถึงชาวปะหล่องและชาวว้า ดังนั้น Gordon H. Luce คิดว่าชาวไป้อี ซึ่งหนีจากการปกครองของมองโกล น่าจะเข้ามายึดพื้นที่นี้แทน หลังจากพวกพินทองถูกพม่าขับไล่ออกไป เมื่อพม่าอพยพเคลื่อนที่ผ่านเข้ามาสู่ทุกาม

แต่ Gordon H. Luce ก็ไม่เห็นด้วยนักกับความคิดที่ว่า น่านเจ้าเป็นของชาวไท เพราะตามหลักฐานจดหมายเหตุของจีน (Man-shu) ระบุว่าชาวน่านเจ้าพูดภาษาธิเบต-พม่า ที่เรียกว่า Lolo และคิดว่าชาวไทอาจจะเข้าไปอยู่ที่น่านเจ้าหลังคริสต์ศตวรรษที่ 9 ก็เป็นไปได้ ในระยะหลังนักประวัติ

ศาสตราจารย์ชื่อ Charles Backus (1981) ได้ค้นคว้าอย่างละเอียด และยืนยันว่าน่าเป็นไปได้ดินแดนของชาวไท เพราะประเพณีเรียกชื่อภักวีที่เกี่ยวเนื่องกันนั้นเป็นจารีตของพวกธิเบต-พม่า

ในช่วงปี ค.ศ 1289 นั้น Gordon H. Luce พบว่า หลักฐานพม่าได้กล่าวถึง 3 พี่น้องชาวไทใหญ่ ซึ่งปรากฏว่ามีตำแหน่งเป็นเสนาบดีในจารึก เพราะมีอำนาจปกครองพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตอาหารแถบฉักเซ ทางทิศใต้ของเมืองพุกาม ได้เข้ายึดอำนาจที่เมืองพุกาม ซึ่งต้องพึ่งอาหารจากฉักเซตามหลักฐานระบุว่า ชาวไทใหญ่เหล่านี้นับถือพุทธศาสนาเหมือนกับชาวพม่า ซึ่งต่างจากชาวไทใหญ่ทางเหนือใกล้ชายแดนจีน เพราะพวกนั้นยังไม่ได้นับถือพุทธศาสนาในขณะนั้น ชาวไทใหญ่แห่งฉักเซได้เขียนจารึกเป็นภาษาพม่าไว้หลายแผ่น ขณะที่ชาวไทใหญ่ทางเหนือไม่มีจารึกของตนเองเลย จากหลักฐานของพม่า Gordon H. Luce ได้พูดถึงบทบาทของ 3 พี่น้องชาวไทใหญ่ ในฐานะผู้ปกครองเมืองพม่า ต้องทำสงครามต่อสู้กับกลุ่มชนต่างๆ ขณะเดียวกันก็ผลัดเปลี่ยนกันชิงอำนาจปกครองเมืองกับชาวพม่า

การศึกษาทางประวัติศาสตร์ของ Gordon H. Luce บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า ชาวไทใหญ่มีความสัมพันธ์กับชาวพม่าอย่างใกล้ชิด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา ทั้งนี้ชาวไทใหญ่อาจจะรับพุทธศาสนาจากชาวพม่า และในกลุ่มชนชั้นนำของไทใหญ่ก็แต่งงานกับชาวพม่าด้วย แต่การศึกษาในแนวนี้อีกยังไม่มีการสานต่ออย่างจริงจังเช่นเดียวกัน และก็ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาในกลุ่มชาวไทกลุ่มอื่น จนกระทั่งนักวิชาการท้องถิ่นและนักวิชาการไทยเริ่มหันกลับมาศึกษาอีกครั้งเมื่อเร็วๆ นี้

ก่อนหน้านี้ นักประวัติศาสตร์ชาวท้องถิ่นส่วนใหญ่ มักจะสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในแง่ของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ และการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมใหญ่ แต่ไม่ได้เน้นการศึกษากระบวนการที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ Jogendra Nath Phukan (1973) เรื่อง The Economic of Assam Under the Ahoms ซึ่งจะเน้นเรื่องราวเฉพาะของชาวอาหมเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อกล่าวถึงด้านการค้า ก็เริ่มมองเห็นว่าชาวอาหมนั้นผูกพันแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชนอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวเขาต่างๆ เช่น ชาวนาคา Mishimis, Abors และ Garos เป็นต้น หรือแม้แต่กลุ่มชนที่อยู่ในที่ห่างไกล เช่น ซิมบัต จีน พม่า และเบงกอล จึงนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับการค้าขายกับกลุ่มชนเหล่านี้มาศึกษา ซึ่งพบว่ามีสินค้าหลายอย่างที่ชาวอาหมต้องพึ่งกลุ่มชนอื่น

ในระยะต่อมา การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของนักวิชาการท้องถิ่น ก็หันมาสนใจประเด็นเกี่ยวกับ การรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในพื้นที่ต่างๆ โดยผ่านการศึกษาจากเอกสารโบราณ และวัฒนธรรมทางวัตถุ ตลอดจนประเพณีและความเชื่อบางอย่าง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ งานวิจัยของ เจียแชนจอง ซึ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทต่างๆ ในยูนนาน ในบทความเรื่อง “ความเป็นมาของประเพณีและวัฒนธรรมโบราณในล้านนา-สิบสองพันนา” เจียแชนจอง

(2529) ได้พยายามหาหลักฐานมายืนยันว่า วัฒนธรรมไทเดิมนั้นรับอิทธิพลมาจาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ วัฒนธรรมดั้งเดิมของไป๋เยะ วัฒนธรรมของจีนโบราณ และวัฒนธรรมอินเดีย

ในกรณีของชาวไป๋เยะนั้น เจียแยงจง มีสมมุติฐานว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยๆจำนวนมาก ซึ่งอาศัยอยู่ในตอนใต้ของดินแดนจีน บางกลุ่มพูดภาษาไท และในภายหลังก็ผสมผสานกับชาวจีน จนกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้นรับอิทธิพลของวัฒนธรรมทางวัตถุจาก ชาวไป๋เยะหลายอย่าง ซึ่งหากตีความตามหลักฐานประเภทจดหมายเหตุ และเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่นๆของจีนแล้ว ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไป๋เยะมาแต่เดิมทั้งสิ้น เช่น ประเพณีการสัก หมึก กลองมโหระทึก และการสร้างบ้านเรือนยกพื้น เป็นต้น

สำหรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทรับมาจากชาวจีนนั้น เจียแยงจง เห็นว่า ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่อง เสือเมือง แม่โพสพ การใช้ศักราชแบบสุกมาสมาจักร การเรียกเมืองว่า เชียง และระบบพ่อล้าม โดยชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อในพระเสือเมืองนั้น มีหลักฐานในอารยธรรมจีนโบราณ เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อเรื่องพระภูมิ ซึ่งมีเขียนไว้เป็นอักษรจีนในหนังสือโบราณหลายเล่ม ในทำนองเดียวกัน คติความเชื่อในพระแม่โพสพ ก็มีที่มาจากการนับถือเทพเจ้าแห่งข้าวของจีน ซึ่งมีเขียนไว้ด้วยอักษรจีนโบราณคู่กับเสือเมือง สำหรับกรณีของ การนับศักราชที่ดี การใช้คำว่าเชียงก็ดี และระบบพ่อล้ามก็ดี เจียแยงจงก็ยังคงใช้หลักเหตุผลทำนองเดียวกันในการอธิบาย โดยเฉพาะการใช้คำเรียกเมืองว่า เชียง นั้น เจียแยงจง ได้หยิบยกชื่อเมืองต่างๆในดินแดนจีนที่ใช้คำว่า เชียง หรือ ออกเสียงว่า เจิง ในภาษาจีน ซึ่งต่างเป็นเมืองที่เคยมีชาวไทเดิมอาศัยอยู่ทั้งสิ้น

ในบทความชิ้นต่อมา ได้หยิบยกตัวอย่างอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนที่มีต่อชาวไทเพิ่มเติมอีก โดยเฉพาะ อิทธิพลของจีนในพิธีกรรมบางอย่างของชนชาติไท เช่น การเลี้ยงแอน และการสู่ขวัญ เป็นต้น ในกรณีของการสู่ขวัญนั้น พยายามชี้ให้เห็นว่า มีรากเหง้ามาจากพิธีศพของจีนโบราณสมัยก่อนคริสตศวรรษ ซึ่งกวีชาวจีนได้เขียนบทกลอนกล่าวถึงการเรียกขวัญไว้ในทำนองเดียวกันกับความเชื่อของชนชาติไท ที่คิดว่าขวัญเป็นส่วนหนึ่งของความมนุษย์ในขณะที่มีชีวิต และจะจากไปเมื่อคนตาย จึงมีพิธีเรียกขวัญจากคนตายให้กลับคืนมาในพิธีศพ (Cheah Yanchong 1990) ข้อเสนอดังกล่าวของ เจียแยงจง ก่อนข้างจะท้าทายความรู้ความเข้าใจของนักวิชาการไทยอย่างมาก เพราะนักวิชาการไทยส่วนหนึ่งยังเชื่อในสมมุติฐานที่ว่า ขวัญเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติไท จากหลักฐานต่างๆดังกล่าวมาแล้ว แสดงว่าชาวไทรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนอย่างมาก จนทำให้ เชื่อว่า ชนชาติไทเคยอาศัยอยู่ในดินแดนจีนมาก่อน มากกว่ารับอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านทาง การแพร่กระจาย (Cheah Yanchong 1990)

แต่ข้อสรุปของ เจียแยงจง เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องขวัญนั้น น่าจะเป็นการมองมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมใหญ่เพียงด้านเดียว จึงยังมองข้ามข้อเท็จจริงอีกจำนวนมาก ที่นักวิชาการอื่นๆ โดยเฉพาะนักมานุษยวิทยา ได้เคยศึกษาวัฒนธรรมต่างๆไว้แล้วพบว่า ความเชื่อในทำนองเดียวกัน ขวัญนี้ เป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในหลายๆวัฒนธรรมด้วยกัน ทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ใน

ภาคพื้นทวีปเอเชีย และกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในหมู่เกาะต่างๆของมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเรียกว่า
มานา นอกจากนั้นยังพบได้ในกลุ่มชนต่างๆในทวีปอาฟริกาอีกด้วย จนไม่น่าจะยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า
ขวัญเป็นลักษณะเฉพาะของความเชื่อในกลุ่มชาติพันธุ์ไทเพียงกลุ่มเดียว หรือเป็นความเชื่อ
ดั้งเดิมของชนชาติไท เพราะมีลักษณะเป็นความเชื่อร่วมกันของมนุษย์ในหลายวัฒนธรรมด้วยกัน
และกระจายอยู่ทั่วไปในหลายทวีป

นักวิชาการท้องถิ่นในที่อื่นๆ เช่น Jogendra Nath Phukan ในภายหลังก็หันมาจับประเด็น
ทำนองเดียวกับ เจียแชนจง ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ดังตัวอย่างในบทความ
เรื่อง "The Ahoms: The Early Tai of Assam and Their Historical Relations with Yunnan"
(Phukan 1990) บทความนี้แสดงให้เห็นว่า J. N. Phukan ก็คล้ายๆกับนักวิชาการท้องถิ่นของอัสสัม
จำนวนมาก ที่พยายามจะสืบค้นว่า ชาวอาหมนั้นมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในแถบดินแดนขุนนางของจีน
ดังนั้นจึงรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมบางอย่างจากจีน ก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในอัสสัม ซึ่งปรากฏอยู่ใน
วัฒนธรรมของชาวอาหมหลายอย่าง สำหรับกรณีของ J. N. Phukan นั้นพบว่าชาวอาหมก็ใช้ระบบ
การนับศักราชที่มีวงรอบ 60 ปี ตามแบบชาวจีน ซึ่งเท่ากับสนับสนุนข้อสรุปของ เจียแชนจง ช่าง
ดันนั่นเอง

นอกจากนั้น J. N. Phukan ยังหยิบยกรูปแบบทางวัฒนธรรมอื่นๆของชาวอาหม ที่น่าเชื่อ
ว่าจะได้รับอิทธิพลมาจากจีนอีก เพื่อยืนยันว่าชาวอาหมเคยอยู่ในดินแดนจีนมาก่อน โดยเฉพาะการใช้
คำในส่วนของชื่อว่าเก่าแก่ที่สุดของพงศาวดารโบราณของชาวอาหม ปรากฏว่ามีคำในภาษาจีนรวม
อยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง เช่น คำว่า วง ซึ่งหมายถึง กษัตริย์ แทนที่จะใช้คำว่า เจ้า หรือ จุน เป็นต้น ใน
ด้านของประเพณี J. N. Phukan ก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ประเพณีบางอย่างของชาวอาหมน่าจะรับอิทธิ
พลและนำเข้ามาในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ที่สำคัญคือ ประเพณีในการฝังศพ ซึ่งไม่พบในส่วนอื่นๆ
ของอินเดีย เพราะชาวอาหมจะฝังศพไว้ในเนินขนาดใหญ่ ที่เรียกว่า คอยคำ แต่ต้นเป็นพระศพของ
กษัตริย์ชาวอาหมแล้ว จะฝังไว้ในคอยคำขนาดใหญ่กว่าศพของคนอื่นๆเพื่อแสดงการยกย่อง คอยคำ
ของพระศพของกษัตริย์ชาวอาหม ในระยะหลังจะสร้างคัวฮูและหิน ที่มีรูปทรงเหมือนเจดีย์ใน
ส่วนตอนบน และส่วนตอนล่างจะมีกำแพงดินรูปแปดเหลี่ยมล้อมรอบ (Phukan 1990)

ในระยะหลัง การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของนักวิชาการท้องถิ่น ได้หันกลับไปสนใจ
กระบวนการทางประวัติศาสตร์ ตามที่ G. H. Luce ได้เริ่มเอาไว้บ้างแล้ว พร้อมๆกับการพัฒนา ทั้งใน
ด้านของแนวความคิดและวิธีการศึกษา ตลอดจนการตั้งประเด็นปัญหาและข้อสรุปด้านเนื้อหา ดัง
ปรากฏให้เห็นในงานของ Romesh Buragohain (1990 และ 1997) ซึ่งศึกษาประวัติศาสตร์ของรัฐ
อาหมในยุคกลาง บทความนี้ในภาคภาษาอังกฤษจะถูกสรุปย่อจนมีขนาดสั้นมาก แต่มีจุดเด่นอยู่ที่
ความพยายามใช้วิธีการแบบสหสาขาวิชา พร้อมๆกับใช้แนวคิดทางทฤษฎีมาร์กซิสต์เป็นพื้นฐานใน
การวิเคราะห์ โดยเฉพาะแนวความคิดที่ได้จากงานของ Karl A. Wittfogel เรื่อง Oriental
Despotism และ งานของ F. Engels เรื่อง The Origin of the Family, Private Property and the

State ขณะที่ที่ยังคงสมมุติฐานร่วมกับนักวิชาการคนอื่น ๆ ในแนวการศึกษานี้ ซึ่งเชื่อว่า ชาวอาหมมีรากเหง้าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่อพยพมาจากเมืองมว ในช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 13

กรอบความคิดทางทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่ Romesh Buragohain นำมาใช้ในบทความนี้อยู่ที่ การศึกษาประวัติศาสตร์ ในฐานะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากความขัดแย้งและลักษณะขัดแย้งในตัวเอง จนผลักดันให้ต้องปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ใหม่ ไปสู่ระดับความขัดแย้งมากขึ้น จากแนวความคิดดังกล่าว Romesh Buragohain จึงให้ความสนใจกับศาสนาพราหมณ์ ในฐานะของอิทธิพลทางความคิดในท้องถิ่นเดิม ที่มีต่อการสร้างรัฐอาหมตั้งแต่แรก เพราะในการทำสงครามเพื่อเอาชนะและการผนวกชนพื้นเมืองเดิมให้อยู่ภายใต้การปกครอง รัฐอาหมไม่สามารถเป็นเพียงผู้ปกครองเท่านั้น แต่ต้องยอมรับการรวมกันเป็นพหุสังคมด้วย นอกจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แล้ว ในช่วงการก่อตัวของรัฐอาหมยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมอื่นๆอีก ตั้งแต่วัฒนธรรมฮินดู อารยัน และสันสกฤต

บนพื้นฐานของกรอบความคิดดังกล่าว Romesh Buragohain พบว่า อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์นั้นปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมของชาวอาหมตั้งแต่ยุคแรกที่สุดแล้ว ในสมัยรัชกาลของเจ้า Sua-Dang-Pha (1398-1407) ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากพิธีเสด็จขึ้นครองราชย์อย่างยิ่งใหญ่ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับตำแหน่งกษัตริย์อาหม ให้อยู่เหนือสภาพทางทหารของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ยิ่งชัดเจนมากขึ้นในรัชกาลของเจ้า Sua-Hum-Muang (1497-1539) เมื่อมีการขยายอาณาจักรออกไปผนวกรัฐฮินดูอื่นๆ กษัตริย์อาหมได้รับเอาความคิดแบบเทวราชามาเสริมความชอบธรรมให้กับตำแหน่งอีก ในทางวัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงจากการฝังศพ มาเป็นการเผาศพตามแบบฮินดู

ในการขยายตัวของรัฐอาหมไปครอบครองดินแดน ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ไทมากขึ้นนั้น Romesh Buragohain ได้วิเคราะห์ว่า รัฐอาหมจึงจำเป็นต้องปรับองค์การด้านการปกครอง จากเดิมที่เคยอยู่กันอย่างอิสระแบบบ้านเมือง ก็ค่อยๆพัฒนาขึ้นเป็นรัฐมากขึ้น เพื่อรองรับความเป็นพหุสังคม ที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลายในดินแดนที่ปกครอง และในรัชกาลของเจ้า Sua-Seng-Pha (1603-1641) ปรากฏว่าชาวอาหมได้กลายเป็นเพียงชนกลุ่มน้อย กษัตริย์อาหมจึงต้องให้การอุปถัมภ์พวกพราหมณ์มากขึ้น ด้วยการให้มีตำแหน่งในรัฐ พร้อมกับปูนบำเหน็จด้วยที่ดิน ต่อมาในรัชสมัยของเจ้า Sua-Tam-La (1648-1663) กษัตริย์อาหมก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของศาสนาฮินดูอย่างสมบูรณ์ เพราะถึงกับบวชเป็นพระในนิกาย Vaishnavite จนในที่สุดความเป็นไทของอาหมก็ถูกครอบด้วยศาสนาฮินดู ซึ่งเห็นได้จากบทบาทของพระฮินดู ที่สูงเด่นในโครงสร้างของกลุ่มผู้ปกครอง (Buragohain 1997)

สำหรับนักประวัติศาสตร์ชาวไทยยังไม่ได้สนใจศึกษาในแนวนี้นักนัก แต่ก็ทรมีตัวอย่างอยู่บ้าง ที่สำคัญคือ งานศึกษาของ จิรพันธ์ พิศรปริชา และงานของ รัตนพร เศรษฐกุล กับวณู ฤณาท เป็นต้น ในกรณีของ จิรพันธ์ พิศรปริชา นั้น ได้ศึกษาเกี่ยวกับการค้าข้ามชายแดนในชน

นานในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเชื่อมโยงกลุ่มชนต่างๆในภูมิภาคนี้ ให้ต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนกัน เช่น การค้าฝ้าย จนไม่อาจมองกลุ่มชนย่อยๆในลักษณะของสังคมปิดได้ และพบว่า เจ้าฟ้าที่ปกครองเมืองของชาวไทยในชนวนานส่วนใหญ่จะมีเชื้อจีน และสามารถพูดภาษาจีนได้ แต่ยังปกครองเมืองตามประเพณีแบบไทดั้งเดิม และไม่ได้ใช้ระบบราชการแบบจีน ขณะที่ยังคงมีอำนาจต่อรองกับข้าราชการท้องถิ่นจีนอยู่มาก เพราะเป็นดินแดนชายขอบที่มีข้าราชการจีนและคนจีนจำนวนน้อย (Chiranan 1990)

ในบทความของ รัตนพร เศรษฐกุล และราญ ฤนาท (2531) เรื่อง ลัวะ-ไต: ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในประวัติศาสตร์ล้านนา สมัยราชวงศ์มังราย ผู้เขียนทั้งสองได้ชี้ให้เห็นโดยการศึกษาจากตำนานว่า ในเมืองเชียงใหม่มีกลุ่มชาติพันธุ์มากมาย ที่เข้ามาอยู่ร่วมกัน เพราะความสัมพันธ์ทางการค้า และการทำสงคราม แต่กลุ่มชนเหล่านี้ก็ผสมผสานกันทางวัฒนธรรม ภายใต้อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ลดลง โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การสร้างพันธมิตรด้วยการแต่งงานกันในหมู่ชนชั้นปกครอง ในระดับล่างก็จะมีฐานะเป็นไพร่เมืองเหมือนกัน รวมทั้งยังผสมผสานความเชื่อให้เป็นอุดมการณ์ร่วมกัน บนพื้นฐานของพุทธศาสนาและการนับถือผี และยังได้หยิบยกบทบาทของชาวลัวะในประวัติศาสตร์ล้านนาขึ้นมาเป็นตัวอย่างของความร่วมมือกัน โดยที่ไม่ได้มองเห็นชาวลัวะว่ามีฐานะต่ำกว่าเสมอไป

แนวการศึกษาของ รัตนพร เศรษฐกุล และราญ ฤนาท นี้ได้แสดงให้เห็นว่า ชาวไทนั้นมี ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆมากมาย จนเกิดการผสมผสานทางชาติพันธุ์ แต่ การศึกษาจากตำนานอย่างเดียว ยังไม่สามารถช่วยให้มองเห็นกระบวนการทั้งหมดได้อย่างชัดเจนนัก จึงต้องพึ่งพาการศึกษาจากภาคสนามประกอบกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ของความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆที่ซับซ้อน ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญของแนวทางการศึกษาที่จะกล่าวถึงต่อไป

5. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์

กรอบความคิดพื้นฐานของการศึกษาแนวนี้ เริ่มต้นจากการปฏิเสธความหมายของชาติพันธุ์ว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่มีลักษณะแน่นอน ตามความคิดในแนวการศึกษาก่อนหน้านี้ทั้งหมด และหันมาตั้งสมมุติฐานใหม่ว่า ชาติพันธุ์น่าจะเป็นเพียงสถานภาพทางสังคม ซึ่งไม่ได้ดำรงอยู่อย่างคงที่ หากแต่สามารถเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆทางโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ โดยเน้นว่าลักษณะทางชาติพันธุ์ไม่มีความหมายในตัวเเองมากนัก เพราะจะเข้าใจความหมายได้ ก็ต่อเมื่อมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้องกัน ตามนัยดังกล่าว แนวการศึกษานี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับสถานภาพของชาติพันธุ์ ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ จนถึงกับมีนักมานุษยวิทยาบางคนเรียกแนวการศึกษานี้ว่าเป็นแบบ Instrumentalist

การศึกษาแนวนี้ เริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในงานชิ้นบุกเบิกของ Edmund Leach (1954) ในหนังสือเรื่อง Political Systems of Highland Burma ซึ่งมีสมมุติฐานเบื้องต้นว่า ลักษณะทางชาติพันธุ์เป็นสถานะภาพทางสังคม ภายใต้ระบบนิเวศแบบหนึ่ง มากกว่าผูกติดอยู่กับภาษาพูด ดังนั้นคนที่เรียกตัวเองว่าชาวไทอาจจะพูดหลายภาษา แต่เห็นได้ชัดว่าต้องนับถือพุทธศาสนา ทำนาคำในที่ราบลุ่มน้ำ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมของรัฐไทใหญ่ หากพบเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้นยังไม่ถือว่าเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน เช่น ชาวปะหล่อง อาจมีสถานภาพทางสังคมเหมือนชาวไทใหญ่ก็นับถือพุทธ และมีระบบสังคมแบบไทใหญ่ แต่ยังคงปลูกข้าวและอาศัยอยู่บนเขา จึงยังไม่ถือว่าเป็นชาวไท นอกจากนั้น Leach ยังเห็นว่า คนหนึ่งอาจจะมีสถานภาพทางสังคมได้หลายอย่างในขณะเดียวกัน

จากการได้มาศึกษาดินแดนอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไทใหญ่ Leach ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา และได้เดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนแถบนั้นอย่างกว้างขวาง ซึ่งช่วยให้ Edmund Leach พบว่า ในดินแดนของชาวไทใหญ่ มีคนที่เรียกตัวเองว่า ชาวไท พูดภาษาอื่น ๆ มากมาย เช่น ชาวไทใหญ่ที่เมืองสาขุคภาษามารู ชาวไทใหญ่ที่หุบเขาสูงมาซุคภาษามารู ส่วนชาวไทใหญ่แถบแม่น้ำจันตะวันตอนบนและหุบเขาที่ราบหูกอง พูดภาษาจิงไปผสมไทและอัสสัม ชาวไทใหญ่กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า คาสู คนที่เรียกตัวเองว่าชาวไทอีกกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำอิรวดีใกล้เมืองจินโบ พูดภาษา โพน (hpon) ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของภาษามารู

ต่อมาเมื่อ Edmund Leach ได้ศึกษาเอกสารและบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติม ทำให้เห็นว่าดินแดนของชาวไทใหญ่นั้น อาศัยอยู่ท่ามกลางอำนาจรัฐขนาดใหญ่ทั้ง จีน พม่าและไทย ที่จะผลัดเปลี่ยนกันเข้ามามีอิทธิพลเหนือเจ้าไทใหญ่ แต่รัฐไทใหญ่ทั้งหลายก็ยังสามารถอยู่อย่างมีอิสระได้บ้างเป็นครั้งคราว เมื่ออำนาจรัฐขนาดใหญ่อ่อนแอลง ในสภาพดังกล่าวทำให้ที่ตั้งถิ่นฐาน

ของชาวไทใหญ่มีลักษณะเหมือน เมืองชาแฉง หรือรัฐซาเซบ ซึ่งมักมีความหลากหลายของ
ชาติพันธุ์ต่าง ๆ มากมาย มาอาศัยอยู่ร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้เอง Leach จึงเห็นว่าการศึกษาชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งอย่างโดดเดี่ยว หรือการ
พยายามค้นหาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมดั้งเดิม จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม
เพราะลักษณะทางชาติพันธุ์จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมักมีความสลับซับซ้อนอย่างมาก สืบ
เนื่องมาจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ดังนั้นการค้นหาลักษณะดั้งเดิมจากชาวไทใหญ่ไม่ใช่แนว
ทางที่จะเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของไทใหญ่ แต่นำจะหันมาศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทาง
ชาติพันธุ์มากกว่า และในที่สุด Leach ก็ค้นพบกระบวนการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม ที่ถือ
กันว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางทฤษฎีของสำนักโครงสร้างและหน้าที่เสียทีเดียว นอกจากนั้นยังให้ภาพที่
ชัดเจนเกี่ยวกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ในที่สูง ซึ่งช่วยบอกเบาะแสการศึกษา
สังคมที่สูงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนถือได้ว่าเป็นงานทางมานุษยวิทยาที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่ง

ในการสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกับสมมุติฐานข้างต้น Leach ได้เสนอกรอบความคิดใน
การอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์ ระหว่างชาวไทใหญ่ในที่ราบลุ่ม และชาวคะฉิ่น
ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อาศัยบนที่สูง และพูดภาษาแตกต่างกันหลายภาษา โดยที่ Leach ตั้งข้อสังเกตว่า
ความเป็นชาวคะฉิ่นนั้น จะมีลักษณะเป็นสถานภาพของผู้คน ในขณะที่ปลูกข้าวไร่บนที่สูง และม
ีความเชื่อในการนับถือผี จึงจัดอยู่ในสังคมแบบที่เรียกว่า Gumlao ซึ่งหมายถึงสังคมที่ผู้คนมีฐานะ
เท่าเทียมกัน ครั้นเมื่อคนกลุ่มนี้หันไปปลูกข้าวนาในที่ราบลุ่ม และนับถือพุทธศาสนา ก็จะ
ถูกจัดให้อยู่ในสังคมอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า Gumsa ซึ่งเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับฐานะสูงต่ำเป็น
ลำดับชั้นของผู้คนในสังคม ซึ่งมักจะถือว่ามีลักษณะทางสังคมในแบบของชาวไท แนวทางในการ
อธิบายของ Leach ดังกล่าวให้ความสำคัญกับการปรับตัวของชาติพันธุ์กับระบบนิเวศค่อนข้างมาก

จากการตั้งกรอบความคิดในการอธิบายทำนองนี้เอง Leach ก็ถูกวิจารณ์ว่า ยังคงยึดความ
คิด Essentialism อยู่บางส่วน ที่มองชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคม แม้ว่าจะไม่มีลักษณะตายตัวแบบ
การศึกษาแนวแรกก็ตาม ทั้งนี้เพราะ Leach พบว่าชาวคะฉิ่นมีรูปแบบทางสังคมอยู่ 2 แบบ ซึ่งมัก
จะปรับเปลี่ยนรูปแบบทางสังคมกลับไปกลับมา ภายใต้ความสัมพันธ์กับชาวไท โดยจะมีการแต่งงาน
ระหว่างกันและกันอยู่ตลอดเวลา จนมีส่วนช่วยเร่งให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนสถานภาพได้ง่าย
ขึ้น เริ่มจากการที่เจ้าไทใหญ่มักจะยกผู้หญิงชาวไทใหญ่ให้แต่งงานกับหัวหน้าชุมชนชาวคะฉิ่น แต่
การผสมผสานเช่นนี้ไม่ได้ทำให้หัวหน้าชาวคะฉิ่นกลายเป็นไทใหญ่ทันที หากถือเป็นการ
สร้างพันธมิตรทางการเมือง และเป็นการยกย่องฐานะของผู้นำคะฉิ่นว่าเป็นเสมือนเจ้าแบบไทใหญ่
ผู้นำคะฉิ่นที่มีสถานภาพนี้มักจะมีอำนาจมาก และสามารถควบคุมพื้นที่ราบสำหรับทำนาด้วย
และอาจมีทาสชาวไทใหญ่ช่วยทำนา ลักษณะความสัมพันธ์แบบนี้จะจำกัดอยู่ในวงของเจ้าไทใหญ่
และหัวหน้าชาวคะฉิ่น ด้วยเหตุนี้ความเป็นชาวคะฉิ่น ไม่มีความหมายในตัวเอง และไม่สามารถมอง

แยกออกมาอย่างใดก็ได้ นอกจากจะนำมาเกี่ยวข้องกับชาวไท เพราะความเป็นกะฉิ่นนั้นบางครั้งอาจถือได้ว่าเป็นเพียงสถานภาพ ในช่วงหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นชาวไท

ส่วนกรณีของสามัญชนชาวคะฉิ่นสามารถกลายเป็นชาวไทใหญ่ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์อีกลักษณะหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ชาวคะฉิ่นเข้ามาเป็นแรงงานให้ไทใหญ่ และบางครั้งก็ได้แต่งงานกับผู้หญิงไทใหญ่เป็นการตอบแทน พวกนี้จะมีธงหลักปักฐานในที่ราบ และแยกตัวจากญาติพี่น้อง รวมทั้งหันมานับถือผีของเมีย จนกลายเป็นพุทธศาสนิกชน ในสายตาของชาวคะฉิ่น คนพวกนี้จะกลายเป็นไทใหญ่ แต่จะเป็นเพียงชาวไทใหญ่ชั้นต่ำเสมือนเป็นทาส ทำนองเดียวกันผู้หญิงคะฉิ่นอาจแต่งงานกับชายไทใหญ่ และกลายเป็นไทใหญ่ไปได้เช่นกัน แต่ผู้หญิงเหล่านี้ก็จะถูกตัดขาดจากญาติพี่น้องบนที่สูง ในทางตรงกันข้ามไม่ปรากฏว่าสามัญชนชาวไทใหญ่ถูกกลืนให้กลายเป็นคะฉิ่น

นอกจากนั้น Leach ยังมีความเห็นว่า กลุ่มภาษาจะบ่งบอกลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าชื่อมิหลังทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และเขาไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่นิยมกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์คือผู้คนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน พูดภาษาเดียวกัน และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดียวกัน เพราะข้อมูลในดินแดนคะฉิ่นและไทใหญ่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดเช่นนั้น เขาเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคม ที่แสดงความแตกต่างทางโครงสร้างแยกจากสังคมอื่น

ดังจะเห็นได้ว่า Leach นั้นพยายามคัดค้านความคิดของเขาในบทความเรื่อง "The Frontiers of Burma" (Leach 1960) ซึ่งเขาได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมในดินแดนชายขอบ ตามพรมแดนของพม่า ที่ประกอบไปด้วยชุมชนต่างๆทั้งในที่สูงและในหุบเขา สังคมทั้งสองแบบจะมีวิธีการดำรงชีพและระบบสังคมที่ตรงข้ามกัน ระบบในที่สูงได้รับอิทธิพลจากจีน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าของจีน และมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในจารีตประเพณีของระบบเครือญาติ ขณะที่ระบบในหุบเขาของชาวไทใหญ่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ซึ่งประกอบด้วยรัฐที่ไม่มีเส้นแบ่งทางพรมแดนอย่างชัดเจน ส่วนระบบความสัมพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของเจ้าเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสองระบบนี้มีทั้งความขัดแย้ง และการพึ่งพากัน กล่าวคือเจ้าเมืองในหุบเขาอาจจะปกครองที่สูง แต่กลุ่มในที่สูงก็อาจจะยอมรับเจ้าหลายคน หรือมีการยอมรับอำนาจของกันและกัน คนในที่สูงอาจจะรับเอารูปแบบทางสังคมของคนในหุบเขามาใช้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนมาเป็นคนในที่ราบ คราบโคที่เขายังอยู่บนที่สูง

ที่จริงแล้ว Leach ไม่ใช่นักวิชาการคนแรก ที่แยกแยะลักษณะทางสังคมของชาวคะฉิ่นออกเป็น 2 กลุ่ม เพราะในปี ค.ศ. 1914 L. W. Shakespear ก็ได้กล่าวถึงลักษณะสังคมที่แตกต่างกันนี้มาก่อนแล้ว และต่อมาในปี ค.ศ. 1944 ชาวคะฉิ่นชื่อ Kawlu Ma Nawng ยังได้เขียนหนังสือเรื่อง *The History of the Kachins of the Hukawng Valley* ซึ่งได้อธิบายประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างชาวคะฉิ่นทั้งสองกลุ่มอย่างละเอียด ด้วยการบรรยายเหตุการณ์ต่างๆที่แสดงถึงความขัดแย้งกันเอง และการช่วงชิงอำนาจการปกครองพื้นที่ที่รပ်อยู่กับชาวไทใหญ่ จนสามารถขึ้นดำรง

ตำแหน่งเจ้าฟ้าหรือเจ้าเมืองของชาวไทใหญ่ได้ โดยที่ทั้งชาวคะฉิ่นและไทใหญ่ก็ยังอยู่ด้วยกันในเขตที่ราบลุ่มนั้น แต่ก็มีชาวไทใหญ่บางส่วนต้องอพยพออกไป เพราะทนกับการถูกบีบบังคับไม่ได้ (Nawng 1944) ข้อมูลจากหนังสือเล่มนี้ถือเป็นพื้นฐานอย่างดี ที่ช่วยให้ Edmund Leach สามารถสังเคราะห์ภาพของกระบวนการปรับเปลี่ยนสถานภาพของชาวคะฉิ่น ในความสัมพันธ์กับชาวไทใหญ่

แนวการศึกษาของ Edmund Leach ได้กระตุ้นให้เกิดข้อถกเถียงมากมาย ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เริ่มจากบทความของนักวิชาการญี่ปุ่นชื่อ Mitsuo Nagamura (1971) ซึ่งพยายามจะศึกษาระบบการเมืองของรัฐไทลื้อในสิบสองปีนนา และพบว่าแนวการอธิบายระบบสังคมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันของ Edmund Leach ระหว่างระบบในที่สูงซึ่งได้รับอิทธิพลจากจีน และระบบที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียในที่ราบลุ่ม นำมาใช้อธิบายไม่ได้กับกรณีของสังคมในที่ราบลุ่มของชาวไทลื้อ เพราะรัฐไทลื้อได้รับอิทธิพลของจีนด้วย แทนที่จะได้รับอิทธิพลของอินเดียอย่างเดียว และได้วิจารณ์ Edmund Leach ว่าไม่เข้าใจความซับซ้อนของระบบการเมืองและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ จึงต้องใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory ดังจะได้กล่าวถึงในการศึกษาแบบต่อไป

หลังจากนั้นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันชื่อ A. Thomas Kirsch (1973) ซึ่งศึกษาพิธีกรรมของชาวคะฉิ่นและชาวไทใหญ่ ก็ได้วิจารณ์ Edmund Leach อีกว่าให้ความสำคัญกับการต่อสู้ของผู้นำชาวคะฉิ่น ในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองมากเกินไป เพราะที่จริงแล้วผู้นำเหล่านั้นได้เข้าร่วมจัดพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อในการนับถือผี ในลักษณะทำนองเดียวกันกับพิธีทำบุญทางพุทธศาสนาในหมู่ชาวไทใหญ่ เพื่อการสะสมบุญบารมีของคน ซึ่งจะช่วยเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างอำนาจอีกต่อหนึ่ง จนในที่สุดจะพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นเป็นรัฐบาลไทใหญ่ได้

ต่อมานักมานุษยวิทยาชาวยุโรปชื่อ Jonathan Friedman (1979 และ 1984) ได้วิจารณ์ Edmund Leach ในแง่ที่มองดูสังคมคะฉิ่นว่าเพียงเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา ระหว่างสังคมแบบ Gumlao และ Gumsa เท่านั้น ทั้งๆที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น น่าจะแสดงถึงแนวทางของการพัฒนาทางสังคมที่หลากหลายมากกว่า ทั้งการพัฒนาในเชิงวิวัฒนาการแบบก้าวหน้า (Evolution) ที่เกิดจากการผลิตส่วนเกินได้มาก จนสร้างเสริมให้ผู้นำสามารถยกระดับสถานภาพ จากผู้นำชุมชนขึ้นเป็นเจ้าเมืองของรัฐแบบสังคมเอเชีย ดังในกรณีของชุมชนชาวคะฉิ่น ที่ยกระดับการปกครองไปเป็นแบบเมืองของไทใหญ่ และการเปลี่ยนแปลงในเชิงวิวัฒนาการแบบดดอย (Devolution) ที่เกิดจากความล้มเหลวในระบบการผลิต และการขัดแย้งกันเองในโครงสร้างสังคม ซึ่งในระยะยาวจะรักษาระดับความสัมพันธ์ในสังคมให้อยู่ในแนวนอน แทนที่จะเป็นแนวตั้ง เพราะไม่มีส่วนเกินเพียงพอ ที่จะนำมายกระดับสถานภาพให้เหนือกว่าผู้อื่นได้ ดังจะพบได้ในชุมชนของ ชาวจีน ชาวนาคา และชาวว้า แนวการศึกษาของ Jonathan Friedman เช่นนี้ จะช่วยวางพื้นฐานให้กับแนวการศึกษาแบบที่สี่ต่อมา เพราะให้ความสนใจกับความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

ในบรรดาผู้วิจารณ์ความคิดของ Edmund Leach แล้ว ดูเหมือนว่า Gehan Wijeyewardene (1993) ซึ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในที่ต่างๆ จะมีจุดยืนที่อยู่ตรงกันข้ามกับความคิดของ Edmund Leach อย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะประเด็นที่ Edmund Leach ไม่ให้ความสำคัญกับภาษาในฐานะเป็นเครื่องแสดงลักษณะของชาติพันธุ์ แต่กลับให้น้ำหนักที่ความเป็นจริงทางสังคม ขณะที่ Gehan Wijeyewardene นั้นยืนยันว่าลักษณะทางชาติพันธุ์สามารถสืบทอดผ่านทางภาษา และจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่างของชาวม้งและชาวเย้าในประเทศไทย แม้จะลงมาเพาะปลูกอยู่ในที่ราบ ก็ไม่ได้กลายเป็นคนไทย ตามที่ Edmund Leach อธิบายไว้ ขณะเดียวกัน เขาก็คิดว่า ลักษณะดั้งเดิมของภาษาจะเป็นบรรทัดฐาน ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นชาติพันธุ์ใหม่ (ethnogenesis) ทั้งนี้เพราะเห็นว่าลักษณะดั้งเดิมเป็นความเชื่อ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ ขณะที่ภาษาจะเป็นเสมือนลักษณะดั้งเดิมมากที่สุดของชาติพันธุ์ ดังนั้น Gehan Wijeyewardene จึงเสนอให้ศึกษาชาติพันธุ์ จากการเน้นที่ภาษาให้มากที่สุด แทนความสนใจลักษณะดั้งเดิมอื่นๆ ซึ่งตรงกับแนวทางการศึกษาของนักวิชาการไทยหลายคน ดังที่กล่าวถึงไว้แล้ว ในแนวการศึกษาแบบแรก แต่ Gehan Wijeyewardene ไม่ได้ลงมือศึกษาโดยตรงอย่างจริงจัง นอกจากแสดงทัศนคติวิพากษ์วิจารณ์วิธีการที่อยู่ในแนวการศึกษาอื่นๆ เท่านั้น จึงยังไม่ได้ให้ข้อค้นพบที่ชัดเจนนัก

ในส่วนของนักวิชาการไทยนั้น จะใช้แนวทางและกรอบของการศึกษาในทำนองเดียวกับ Edmund Leach อยู่น้อยมาก เพราะส่วนใหญ่แล้วจะเน้นการศึกษาชาวไทเป็นกลุ่มๆ จึงไม่สนใจแง่มุมในด้านของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์นัก สำหรับนักวิชาการไทยที่ศึกษาด้านแนวการศึกษาแบบนี้ จะเน้นด้านของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ขัดแย้งมากขึ้น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในงานศึกษาชิ้นสำคัญของ จิตร ภูมิศักดิ์ (2524) เรื่อง ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ดาวย และขอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ ซึ่งพยายามชี้ว่า กลุ่มชนที่มักเข้าใจกันว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง เช่น ขมุ และข่า นั้น แท้ที่จริงแล้วคือสถานภาพทางสังคมของคนที่มีฐานะต่ำด้อย ในความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกับกลุ่มชนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทั้งๆที่กลุ่มของขมุและข่านั้นประกอบขึ้นด้วยกลุ่มชนที่พูดหลายภาษา ในแง่ของวิธีการศึกษาแล้ว จิตร ภูมิศักดิ์ จะเน้นการวิเคราะห์และตีความหมายจากเอกสาร เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม ภายใต้กรอบของการพัฒนาการของสังคมในระยะต่างๆ แต่ยังไม่ได้ลงไปศึกษากระบวนการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแง่ประวัติศาสตร์ หรือ มานุษยวิทยาก็ตาม

จากตัวอย่างที่ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้หยิบยกขึ้นมาอภิปรายและตีความหมาย ในกรณีของชาวว้า ที่เป็นกลุ่มชนท้องถิ่นในบริเวณที่เป็นรัฐของชาวไท เช่น เมืองเชียงตุง เมื่อชาวว้าถูกชาวไทยึดอำนาจปกครองได้ บางส่วนก็หันมานับถือพุทธศาสนาและพูดภาษาไทย จึงเรียกตัวเองว่า ไทหลอย (ไทคอย) เพราะยังคงอาศัยอยู่บนที่สูง แต่ชาวไทกลับเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ว้ากุด บ้าง และข่าละ บ้าง

ตามสถานภาพที่ถือว่าต่ำต้อยกว่าชาวไท ในฐานะที่เป็นข้าทาส โดยไม่จำแนกลักษณะทางชาติพันธุ์ให้ชัดเจน

ในทางตรงกันข้าม จิตร ภูมิศักดิ์ เห็นว่า คำว่าไท จะเริ่มจากการแสดงนัยของสถานภาพในความเป็นคน แต่เมื่อคนที่เรียกตัวเองว่าไท ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ก็จะเรียกตัวเองใหม่ว่า ผู้ไท เพื่อเน้นความเป็นคนให้ชัดเจนขึ้นอีก ในการแสดงปฏิกริยาได้ตอบกลับ และต่อมาก็ค่อยๆเปลี่ยนความหมายไปเป็น คนท้องถิ่น คนเมือง และเสรีชน ตามลำดับขั้นของพัฒนาการของสภาพความเป็นจริงทางสังคมในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคเร่ร่อน มาถึงยุคตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง และในที่สุดก็ยกระดับสังคมขึ้นเป็นรัฐ ที่มีการก่อดินแดนของผู้นับคนบางส่วนลงไปเป็นข้าทาส ทำให้ผู้คนที่มีเสรีภาพต้องแสดงตนเองว่าเป็นไท

ต่อมา จิระนันท์ พิตรปรีชา ได้พยายามเสนอกรอบความคิดในการศึกษาของ จิตร ภูมิศักดิ์ ด้วยการนำมาใช้ศึกษาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม จนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในลาว ขณะที่กองทัพไทยถูกส่งไปปราบกบฏฮ่อ ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2418-2428 ดังปรากฏในบทความเรื่อง "หัวพันห้าทั้งหก: ขนชาติและความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ลาว-ไทย" (จิระนันท์ พิตรปรีชา 2529) ซึ่งได้ศึกษาจากหลักฐานหลายประเภท ทั้งประชุมพงศาวดาร บันทึกของชาวต่างชาติ ตลอดจนเอกสารด้านวรรณคดี โดยเฉพาะนิราศเมืองหลวงพระบาง แต่บทความนี้ก็ถือว่าเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นเท่านั้น เพราะยังไม่ได้ศึกษาอย่างครอบคลุมเพียงพอ ทั้งด้านการใช้หลักฐานเอกสาร และข้อมูลด้านอื่นๆ

จากการศึกษาของ จิระนันท์ พิตรปรีชา ทำให้สามารถค้นพบภาพของความซับซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ดีในระดับหนึ่ง ในขณะที่เกิดเหตุการณ์ เมื่อพวกฮ่อเข้ามาก่อการจลาจลและปล้นชิงในเขตหัวพัน โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพื้นที่แถบนั้น ไม่ว่าจะเป็น ชาวผู้ไทแดง และชาห์ทั้งหลาย ได้ถือโอกาสเข้าสมทบและร่วมปล้นตีหมู่บ้านอื่นๆด้วย โดยเฉพาะหมู่บ้านของชาวลาว เพราะมีความขัดแย้งและความไม่พอใจอยู่แล้ว ที่ถูกผู้ปกครองชาวลาวเรียกเก็บส่วยและบังคับให้ส่งเสบียง ตลอดจนใช้แรงงานก่อสร้างวัดและบ้านต่างๆ ขณะที่ชาวผู้ไทแดงบางส่วนก็ยอมจ่ายค่าคุ้มครองแก่พวกฮ่อ หรือที่เรียกว่า "เข้าหู" รวมทั้งแปลงสภาพตัวเองเป็นฮ่อไปด้วย แม้แต่ชาวลาวทวนก็มีบางส่วนร่วม "เข้าหู" พวกฮ่อด้วย เพราะรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อไทย ตั้งแต่ครั้งถูกปราบปรามในช่วงกบฏเจ้าอนุ ดังนั้นเมื่อทหารไทยจับเชลยฮ่อได้ ต่างล้วนรายงานว่า เชลยฮ่อเหล่านั้นเป็นชาวผู้ไทและชาวเมืองทวนทั้งสิ้น ซึ่งอาจสรุปได้จากกรณีนี้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆนั้นจะมีสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง มากกว่าขึ้นอยู่กับรากฐานทางประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม

แม้ว่าแนวทางในการศึกษาแบบนี้ จะช่วยอธิบายการผสมผสานทางชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี แต่กลับมีอิทธิพลต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทของนักวิชาการไทยน้อยมาก ทั้งนี้เพราะต้องการข้อมูลที่มีมิติในเชิงกระบวนการ ทั้งทางประวัติศาสตร์และทางชาติพันธุ์วรรณา ในขณะที่นักวิชา

การไทยมีข้อจำกัดในการลงวิจัยภาคสนาม และเข้าถึงข้อมูลระดับท้องถิ่น ได้อย่างลึกซึ้งเพียงพอ ทำให้ยังไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร

แต่ความแตกต่างของแนวการศึกษาที่มีหลายประการ ได้ถูกนำไปสานต่อในการศึกษาในแบบต่อไป โดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการชาวฝรั่งเศส ซึ่งช่วยให้มองการวิเคราะห์ในเชิงกระบวนการ ได้ชัดเจนขึ้น พร้อมกับช่วยในอธิบายกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ ดังจะได้วิเคราะห์ให้เห็นต่อไป

6. การศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์

ในการศึกษาแบบนี้ นักวิชาการจะยังคงยอมรับความหมายของชาติพันธุ์ ที่มีลักษณะพื้นฐานของความคิดแบบ Essentialism บางส่วน นั่นก็คือ ยอมรับการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นหน่วยทางสังคม แต่จะให้ความสำคัญกับหน่วยดังกล่าวในลักษณะที่เคลื่อนไหวมากขึ้น ตามนัยเช่นนี้ ชาติพันธุ์จึงต้องศึกษาค้นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ บนพื้นฐานของการผสมผสานกัน ซึ่งช่วยในการปรับเปลี่ยนไปสู่สภาวะของความสัมพันธ์อย่างใหม่ขึ้นมาแทนที่อยู่ตลอดเวลา นักมานุษยวิทยาบางกลุ่มจะเรียกกระบวนการเช่นนี้ว่า Ethnogenesis หรือการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ที่นำไปสู่การสร้างกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ แนวการศึกษาทำนองนี้นิยมกันในหมู่นักชาติพันธุ์วิทยาชาวรัสเซียเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามนักวิชาการจากสำนักฝรั่งเศสได้ศึกษากระบวนการเดียวกันนี้ กับกลุ่มชาติพันธุ์ไท โดยใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory หรือ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่งเท่ากับผสมผสานการศึกษาประวัติศาสตร์กับมานุษยวิทยาเข้าด้วยกัน จนสามารถอธิบายกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ของชาวไทยได้อย่างน่าสนใจ และวางรากฐานให้กับการศึกษาด้วยวิธีการดังกล่าวต่อมาอย่างต่อเนื่อง

นักวิชาการกลุ่มแรกที่ได้บุกเบิกแนวทางการศึกษานี้ เริ่มก่อตัวและพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1908-1930 ส่วนใหญ่จะเป็นนักวิชาการชาวฝรั่งเศส ที่สำคัญคือ Louis Finot George Coedès และ Henri Maspero ซึ่งเริ่มจากความสนใจศึกษาด้านพื้นที่เมืองของท้องถิ่นต่างๆ ในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ พร้อมกับรวบรวมข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาจากภาคสนาม เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความหมายจากเอกสาร แต่ในระยะแรกจะเน้นที่รูปแบบของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ มากกว่าการศึกษากระบวนการของความสัมพันธ์ดังกล่าว ถึงกระนั้นก็ช่วยให้นักวิชาการกลุ่มนี้ สามารถอธิบายประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อนหลังกลับไปในอดีตได้อย่างยาวไกล

จากการศึกษาด้านต่างๆ จำนวนมากอย่างละเอียด ทั้ง Louis Finot (1908 และ 1917) และ George Coedès (1925) ได้เริ่มตั้งข้อสังเกตคล้ายๆ กัน เกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ไท เข้ามาในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ ว่ามีลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมของบริเวณนี้ มากกว่าจะเป็นการรุกราน แต่สำหรับ George Coedès นั้นไม่เห็นด้วยกับ Louis Finot ในข้อที่ว่า การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเป็นการไหลบ่าเข้ามาของผู้คนจำนวนมาก แต่น่าจะเพียงการเข้ามายึดอำนาจของผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มเล็กๆ ซึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนหน้านั้นเป็นเวลานานมาแล้ว และต่อมาสามารถจัดตั้งรัฐขึ้นมาได้ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 6 ด้วยการรวบรวมกลุ่มชนพื้นเมืองต่างๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ พร้อมกับยกสถานภาพทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนพื้นเมืองให้สูงขึ้นด้วย

ส่วน Henri Maspero (1971) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจีนศึกษา แต่ได้เขียนบทความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท เรื่อง *La Societe et la Religion des Chinois Anciens et Celles des Tai Modernes* เพื่อนำเสนอในการประชุมสัมมนาที่กรุงโตเกียวในปี ค.ศ 1929 และมาตีพิมพ์ในปี ค.ศ 1971 โดยศึกษาจากตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มต่างๆในเวียดนาม ทั้งกลุ่มไทดำและไทขาว ซึ่งไม่ได้นับถือพุทธศาสนา ด้วยการตั้งสมมุติฐานว่า การศึกษาวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวไทจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมของชาวจีนในสมัยโบราณได้ ทั้งนี้เพราะชาวจีนโบราณมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับชาวไทกลุ่มต่างๆอย่างมาก แม้แต่ตำนานเกี่ยวกับกำเนิดโลก สวรรค์ รวมทั้งภูมิสถาน การจัดพื้นที่ของมนุษย์และคนตาย ก็มีโครงและแก่นของเรื่องทำนองเดียวกันทั้งในตำนานของชาวไทและชาวจีนโบราณ

ในความพยายามเปรียบเทียบพิธีกรรมและความเชื่อ ระหว่างชาวจีนโบราณกับชาวไทดำและไทขาว Henri Maspero ก็มองเห็นความคล้ายคลึงกันหลายๆประการ ตั้งแต่พิธีกรรมในช่วงต้นจนถึงพิธีส่งท้ายของฤดูเพาะปลูก ในช่วงต้นฤดูเพาะปลูกนั้น ทั้งชาวไทและชาวจีนโบราณต่างถือเป็นช่วงของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วย เพราะจะมีประเพณีที่เปิดโอกาสให้ชายหนุ่มและหญิงสาวพบปะกัน และในที่สุดมักจบลงด้วยพิธีแต่งงาน ต่อจากนั้นจะมีพิธีขอฝน และเมล็ดพันธุ์พืช ตลอดจนพิธีขับไล่สัตว์ที่ทำลายพืชผล

แต่ที่สำคัญนั้น Maspero พบว่า พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับ “เจ้าที่” ของชาวจีนมีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมและความเชื่อเรื่อง “ผีเมือง” ของชาวไทอย่างมาก ในกรณีของชาวไทดำนั้น เจ้าเมืองจะสืบเชื้อสายกันอยู่ในตระกูล “ถ่อคำ” เพียงตระกูลเดียว ซึ่งยึดถือพ่อแฉกหลวงหรือพ่อแฉกน้อยเป็นต้นตระกูล ส่วนผีเมืองนั้นถือเป็นเทวครักษ์เมือง ขณะที่หมู่บ้านจะมีผีบ้านคอยปกป้องรักษาอีกทอดหนึ่ง สำหรับเจ้าเมืองยังมี “หลักเสื่อ” หรือ “หลักเมือง” เป็นเทวคาประจำตัวอีกด้วย ซึ่งก็ตรงกับความเชื่อเกี่ยวกับเทพประจำองค์กษัตริย์ของจีนโบราณ และเมื่อเจ้าเมืองเสียชีวิต “หลักเสื่อ” ก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ในกรณีของจีนโบราณ จะถือว่า เจ้าที่ นั้นสถิตย์อยู่กับต้นไม้ใหญ่กลางป่าศักดิ์สิทธิ์ ส่วนชนิดของต้นไม้อาจจะต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งคล้ายกับคติของชาวไท ที่ถือว่าผีเมืองจะอยู่กับต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นอยู่ตรงปากทางเข้าเมือง สำหรับหลักเมืองจะสร้างไว้เป็นเสาไม้ ขณะที่ผีบ้านจะอยู่ในหอหรือศาลเล็กๆกลางทุ่ง

จากการศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทและชาวจีนโบราณ Maspero สามารถตั้งข้อสันนิษฐานที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ความเชื่อแบบทางการกับแบบพื้นบ้านนั้นจะถ่ายทอดอิทธิพลให้แก่กันและกันได้ และ ประการที่สอง วัฒนธรรมของชาวจีน ชาวไท ชาวโลโล และชาวมัง ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับคนจีนมาก่อน จะผสมผสานกันอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า เคยเป็นวัฒนธรรมเดียวกันในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถึงแม้ภาษาจะไม่มีความสัมพันธ์เป็นตระกูลเดียวกันก็ตาม แต่วัฒนธรรมน่าจะมีพื้นฐานร่วมกัน

ตามนัยดังกล่าว Maspero จะแยกลักษณะทางวัฒนธรรม ออกต่างหากจากภาษาอย่างชัดเจน ในขณะที่มองวัฒนธรรมของชาวจีนว่าน่าจะพัฒนาขึ้นมา จากการผสมผสานของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่หลากหลาย ซึ่งขัดแย้งกับความคิดของ Gehan Wijeyewardene ที่คิดว่าภาษาจะช่วยในการสืบทอดสำนักทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อสังเกตของ Maspero ดังกล่าวถือได้ว่า สะท้อนนัยที่แน่นอนเกี่ยวกับแนวความคิดว่าด้วยกระบวนการ Ethnogenesis แม้ว่าในสมัยของ Maspero ยังไม่มีการใช้แนวความคิดนี้ เพราะกระบวนการ Ethnogenesis หมายถึง กระบวนการ ที่เกิดการผสมผสานทางชาติพันธุ์ขึ้น ระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เคยพูดภาษาอย่างหลากหลาย และอาศัยอยู่ในดินแดนเดียวกัน แต่ในที่สุดรวมตัวกันจนเกิดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นใหม่ ซึ่งมีอำนาจเหนือกลุ่มอื่นๆ และพยายามผลักดันให้ใช้ภาษาของตนเป็นภาษาหลัก โดยมีส่วนผสมของภาษาอื่นๆ ด้วย พร้อมกับผสมผสานวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่มที่มีอำนาจนั้น (Michael 1962)

ในระยะต่อมาก็มีนักชาติพันธุ์วิทยาชาวฝรั่งเศส ที่พยายามจะสานต่อแนวการศึกษาที่เพิ่มเติมขึ้นอีก โดยหันมาให้ความสำคัญกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ซึ่งมีรายละเอียดของความสับสนที่แสดงความเคลื่อนไหวในเชิงกระบวนการมากขึ้น เพื่อที่จะได้เข้าใจธรรมชาติของการผสมผสานขององค์ประกอบจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่มีจุดเด่นที่น่าสนใจ ตรงที่จะเน้นบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นดั้งเดิมต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับชาวไท ในการก่อร่างสร้างตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท แทนความสนใจที่มองมาจากด้านของวัฒนธรรมใหญ่อย่างวัฒนธรรมจีนเพียงด้านเดียวเช่นในกรณีของ Maspero ตัวอย่างนักวิชาการที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ Charles Archaimbault Georges Condominas และ Jacques Lamoine เป็นต้น

นักชาติพันธุ์วิทยากลุ่มนี้จะเน้นวิธีการศึกษาวิจัย ทั้งในด้านของการศึกษาภาคสนาม และด้านการวิเคราะห์เอกสารประเภทตำนานต่างๆ เพื่อประกอบการอธิบายมิติในทางประวัติศาสตร์ด้วย โดยจะมุ่งค้นคว้าหารายละเอียดทางชาติพันธุ์วรรณา ที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ วิธีการศึกษาเช่นนี้จึงผสมผสานทั้งวิธีการทางประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์ ซึ่งมักเรียกกันว่า Ethnohistory หรือ "ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์" แต่วิธีการศึกษาเช่นนี้มีกติกามารฐานาน นักวิชาการหลายคนต้องทุ่มเทเวลาเกือบตลอดชีวิต เพื่อคอยตามหาข้อมูลเพียงไม่กี่คำตาม เพราะมักเผชิญกับปัญหามากมาย ทั้งปัญหาของการขาดแหล่งข้อมูลเอกสารเบื้องต้นที่แน่นอน และปัญหาของการขัดแย้งกันเองของข้อมูลจากคำบอกเล่า

ในกรณีของ Charles Archaimbault ซึ่งศึกษาประวัติศาสตร์เมืองจำปาสัก และพิธีปีใหม่ ที่เมืองจำปาสัก ในประเทศลาว ตามที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง *Historie de Campasak* (1961) และ *The New Year Ceremony at Ba-sak* (1971) แสดงให้เห็นว่า Archaimbault ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านานต่างๆ พร้อมกับศึกษารายละเอียดของพิธีกรรม ในฐานะที่เป็นข้อมูล

ทางชาติพันธุ์วิทยา ทำให้เข้าใจบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในท้องถิ่น ตลอดจนกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะกระบวนการขยายตัวของวัฒนธรรมลาวที่อยู่ทางตอนเหนือ เข้าไปในพื้นที่ของวัฒนธรรมมอญ-เขมรที่เมืองจำปาสักในตอนใต้ของลาว ซึ่งมักเกิดขึ้นในทำนองเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในที่อื่นๆ แต่การศึกษาของ Archaimbault จะยังจำกัดอยู่แค่เฉพาะกรณีของลาวเท่านั้น

ในการศึกษาด้านเมืองจำปาสัก Archaimbault (1971) ได้พบประเพณีหนึ่งที่กล่าวถึง ข้อปฏิบัติของผู้หญิงเมื่อมีผู้ว่าจะต้องฆ่าควายเพื่อบูชาผีอารักษ์ ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่มีที่มาจากตำนานตามเรื่องราวที่กล่าวว่า เมื่อเจ้าเมืองไปมีผู้กับเจ้าต่างเมือง ที่มาล่าช้างในเขตใกล้เมืองของตน พวกข้าซึ่งมีหน้าที่ควบคุมจาริต จึงบังคับให้เมียเจ้าเมืองต้องประกอบพิธี จากตัวอย่างของประเพณีในตำนานดังกล่าว Archaimbault ได้ชี้ให้เห็นว่า ตำนานทำนองนี้สามารถบ่งบอกถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ผ่านการแต่งงานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างพวกข้า ในฐานะกลุ่มชนพื้นเมืองของจำปาสัก กับชาวลาว และเจ้าต่างเมือง ซึ่งอาจหมายถึงพวกจามและขอมที่เคยปกครองดินแดนแถบนั้นมาก่อน

ในบรรดาผลงานของนักวิชาการชาวฝรั่งเศสจากสำนักประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ งานศึกษาของ Georges Condominas ถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นสำคัญ เพราะทั้งสังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นแนวความคิด เกี่ยวกับกระบวนการของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทได้อย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจน จากหนังสือเรื่อง *From Lawa to Mon, From Saa to Thai: Historical and Anthropological Aspects of Southeast Asian Social Space* (Condominas 1990) ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการใช้วิธีการศึกษานแบบ Ethnohistory เป็นอย่างดี จากการวิเคราะห์หลักฐานเอกสารประเภทตำนาน และข้อมูลด้านชาติพันธุ์วิทยา พร้อมๆ กันนั้น Condominas ก็ยังสืบทอดวิธีการศึกษาของ Karl Izikowitz และผสมผสานแนวความคิดของ Edmund Leach สำหรับอธิบายการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของชาติพันธุ์ กับการวิเคราะห์ความซับซ้อนของกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การก่อตัวของรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ในพื้นที่ต่างๆ แต่อย่างไรก็ดี การศึกษาของ Condominas นั้นยังมีข้อจำกัดบ้าง อยู่ตรงที่เขาศึกษาข้อมูล ซึ่งไม่ได้เก็บด้วยตนเองในพื้นที่ของชาวไทเลย ในบางครั้งจึงอาจจะเข้าใจบริบทคลาดเคลื่อนไป

ในความพยายามจะศึกษาการก่อตัวของรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้น Condominas ได้นำแนวความคิดเรื่อง พื้นที่ทางสังคม (Social Space) มาวิเคราะห์กระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ เพราะพื้นที่ทางสังคมนี้ ครอบคลุมมิติต่างๆ ของความสัมพันธ์กับทุกๆ ชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งมิติด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านอุดมการณ์ ซึ่งอาจปรากฏในรูปของระบบเครือข่ายของหน่วยทางการเมือง ที่ประกอบขึ้นด้วยเมืองในระดับต่างๆ และเชื่อมต่อกันด้วยตำนานของ

ความเป็นพี่น้องกัน เช่น คำนานขุนบรมในพงศาวดารล้านช้าง เป็นต้น Condominas จะเรียกระบบของการรวมตัวกันเช่นนี้ว่า "systeme a emboitement" (enboxment) หรือ การรวมเป็นหน่วยเดียวกัน ดังตัวอย่างของกลุ่มเมืองในสิบสองปันนา และสิบสองจุไท ซึ่งสะท้อนลักษณะการก่อตัวทางการเมืองของชาวไท ที่รวมกันเป็นกลุ่มเมืองเครือข่าย บนพื้นฐานของความเป็นเครือญาติ

สำหรับกระบวนการก่อตัวของรัฐไทนั้น Condominas ได้สังเคราะห์คำอธิบายขึ้นมาจากรื่องราวในตำนานขุนบรม ที่ส่งให้ลูกชาย 7 คน ไปเป็นเจ้ายึดครองที่ต่างๆ และสร้างเมืองขึ้นมาด้วยความผูกพันกันแบบเครือญาติ ซึ่งแสดงถึงการขยายตัวของชาวไท ภายใต้การนำของ "เจ้า" ที่เป็นญาติกัน ได้หากลุ่มชนกลุ่มเล็กๆ เข้าไปยึดที่ราบสำหรับปลูกข้าว และต่อมาเจ้าเหล่านี้จะเสริมความมั่นคงของอำนาจด้วยการแต่งงานกับลูกสาวของผู้นำในท้องถิ่น ได้แก่พวกข่า ขมุ และขอม จนสามารถผนึกกำลังให้เข้มแข็งขึ้น หลังจากนั้นก็จะเกิดหวาระแวงกันเอง จึงหันมาแต่งงานภายในกลุ่มชาวไทด้วยกัน ส่วนบางเมืองก็อาจรวมตัวกันเป็นกลุ่มเครือข่ายของเมือง ที่ผูกพันเป็นเครือญาติกัน

ในพื้นที่ทางสังคมของการก่อตัวของรัฐไทนั้น Condominas จะเน้นถึงความสำคัญของกลุ่มชนพื้นเมือง เช่น พวกข่าและลัวะ ว่ามีส่วนในการผสมผสานทางชาติพันธุ์ เพราะปรากฏอยู่ทั้งในตำนานและพิธีกรรมของราชสำนัก โดยหยิบยกประวัติของเมืองหลวงพระบางขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพราะเมืองหลวงพระบางที่ตั้งของอาณาจักรล้านช้าง เดิมคือเมืองสวามีมีขุนสวามีเป็นข้าปกครองอยู่ แต่ต่อมาถูกขุนลอ ซึ่งเป็นลูกชายคนโตของขุนบรมแย่งชิงเมืองไปได้ เมื่อก่อตั้งรัฐไทขึ้นมาได้แล้ว เจ้าไทจะผนวกกลุ่มชนพื้นเมืองให้อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งจะทำให้มีสถานภาพทางสังคมต่ำลง

ในการผนึกกำลังและอำนาจการปกครองกลุ่มชนพื้นเมือง รัฐไทจะสร้างอุดมการณ์ของชาติพันธุ์ขึ้นมาสนับสนุนความชอบธรรมของตน โดย Condominas จะอธิบายด้วยความคิดที่เรียกว่า กระบวนการทำให้เป็นไท (Tai-ization) ซึ่งถือเป็นกระบวนการ Ethnogenesis แบบหนึ่ง เพราะในกระบวนการดังกล่าว รัฐไทจะปล่อยให้มีการผสมผสานกับกลุ่มชนพื้นเมือง ผ่านการแต่งงาน การใช้ภาษา รวมทั้งการรับจารีตและคตินิยมต่างๆ ของไท เช่น การสืบทอดมาจากต้นกำเนิดร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ใต้การปกครองรู้สึกว่าคุณสามารถปรับสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้น ในประเด็นนี้ Condominas จะรับเอาอิทธิพลทางความคิดของ Edmund Leach มาบางส่วนด้วย ส่วนผลที่ตามมาของกระบวนการทำให้เป็นไทก็คือ เจ้าเมืองของชาวไทสามารถจัดการพื้นที่ทางสังคม ที่ช่วยให้ผนวกกลุ่มชนพื้นเมืองเข้ามาอยู่ใต้การปกครองได้ง่ายมากขึ้น

สำหรับการอธิบายกระบวนการทำให้เป็นไท Condominas จะใช้ข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณา แทนข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งช่วยให้เห็นภาพความเคลื่อนไหวของกระบวนการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างของกระบวนการนี้ในกลุ่มชนหนึ่งที่ Condominas ยกขึ้นมาอธิบายคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในกลุ่มกะได ที่เรียกว่า ลาฮา (Laha) ในแถบเมืองซอนลาของเวียดนาม ซึ่งใน

สาขาของชาวไทยจะจัดอยู่ในชนชั้น "ปัวโพ" หรือจำ ภายในระบบโครงสร้างของเมือง ซึ่งถือว่าเป็นคนชั้นต่ำ ที่ไม่ใช่ชาวไทย ในทำนองเดียวกับพวกขมุ แต่ถ้าพิจารณาจากวัฒนธรรมทางวัตถุ และภาษาพูด จะพบว่าชาวลาฮาได้ตกอยู่ในกระบวนการทำให้เป็นไทอย่างเข้มข้นมาแล้ว เพราะจะพูดและร้องเพลงเป็นภาษาไทยคำมานานมาก จนแทบไม่ได้ใช้ภาษาลาฮาเลย นอกจากภายในบ้าน เพราะรู้สึกต่ำต้อยในความสัมพันธ์กับชาวไทยคำที่เป็นผู้ปกครอง ดังนั้นชาวลาฮาจะต้องทำทุกอย่างตามแบบชาวไทยคำ เพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพขึ้นเป็นคนไท ตามลำดับขั้น ซึ่งจะสามารถปรับเป็นไทได้เต็มที่ ด้วยการอ้างคำานาน ที่ถือว่าเกิดจากน้ำคำเหมือนกัน โดยออกมาจากภูที่สะอาด แทนภูเดิม ที่สกปรก ตามอุดมการณ์ทางชาติพันธุ์ของไทย

จากการอธิบายกระบวนการทำให้เป็นไทในสังคมไทคำดังกล่าว ช่วยให้ Condominas นำไปอธิบายกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชนต่างๆ ที่อยู่ในระบบการเมืองของชาวไทยในที่ต่างๆ ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะถือเป็นกระบวนการที่ยาวนาน จนถึงระบบการเมืองขนาดใหญ่ในประเทศไทยและลาว เมื่อไม่นานมานี้ นักมานุษยวิทยาชาวญี่ปุ่นก็ได้นำแนวความคิดทำนองเดียวกันนี้ไปศึกษากรณีของพม่า ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนวัฒนธรรมไทใหญ่ให้เป็นพม่า (Burmization of the Shan) ทั้งในด้านของการนับถือผี และพุทธศาสนา (Takatani 1998)

ในปัจจุบันนักชาติพันธุ์วิทยาชาวฝรั่งเศสอีกหลายคน ก็ได้ดำเนินรอยตามแนวทางการศึกษานี้ ในการศึกษาการผสมผสานทางชาติพันธุ์ของชาวไทย เช่น Jacques Lamoine และ Amphay Dore เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่มักจะมุ่งขยายรายละเอียด และเสนอข้อแย้งในประเด็นปลีกย่อย มากกว่าการเสนอแนวความคิดใหม่เพิ่มเติมจากที่ Condominas ได้เสนอไว้แล้ว

ในกรณีของ Jacques Lamoine (1987) ได้เขียนบทความ เพื่อศึกษาระบบการเมืองของชาวไทยลื้อในสิบสองปันนา โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าไทลื้อกับกลุ่มชนต่างๆ ในที่สูง ซึ่งแม้จะถูกจัดให้มีสถานภาพทางสังคมเป็นเพียง "ข้า" แต่ก็เชื่อมโยงกับราชสำนักของเจ้าไทลื้อได้โดยผ่านระบบ "พ่อล้าม" และการส่งส่วย นอกจากนั้นกลุ่มชนบนที่สูงยังถูกจัดให้อยู่ในระบบของแคว้น และมี "หัวแคว้น" เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็น "พญา" พร้อมกับมีสิทธิพิเศษมากกว่าขุนนางไทลื้อเสียอีก ตรงที่สามารถขี่ม้าเข้าไปเฝ้าเจ้าไทลื้อได้ในวัง โดยไม่ต้องก้มศีรษะเพื่อแสดงการเคารพต่อ "เจ้าแผ่นดิน" ของไทลื้อ ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวอาจจะแย้งความคิดของ Condominas เกี่ยวกับกระบวนการทำให้เป็นไทอยู่บ้าง เพราะแสดงให้เห็นว่า ระบบการเมืองของชาวไทยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชนที่ไม่ใช่ไทอย่างหลากหลายรูปแบบ ไม่ใช่รูปแบบเดียวเหมือนเช่นที่ Condominas นำเสนอไว้แล้วเท่านั้น

แนวการศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์นี้ ในระยะแรกจะจำกัดอยู่ในหมู่นักวิชาการชาวฝรั่งเศสเป็นหลัก แต่ในระยะหลังได้ขยายออกไปสู่นักวิชาการชาติอื่นๆ ทั้งในยุโรปเอง และในประเทศไทยด้วย ลักษณะเด่นของการศึกษาในระยะหลังก็คือ การให้ความสนใจกับ

การสังเคราะห์แนวความคิดในเชิงทฤษฎีที่มีลักษณะทั่วไปมากขึ้น ในทำนองเดียวกับงานของ Condominas นั้นเอง ดังจะเห็นได้จากบทความของ Goran Aijmer (1979) เรื่อง "Reconciling Power with Authority: An Aspect of Statecraft in Traditional Laos" ซึ่งพยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าลาวกับกลุ่มชนที่เรียกว่าข้าทั้งหลาย ผ่านทางการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อ โดยอาศัยข้อมูลและแนวการศึกษาของ Archaimbault เป็นพื้นฐาน เพื่อแสวงหาแนวความคิดเชิงทฤษฎี ในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไท

จากการศึกษาเนื้อหาของตำนานและพิธีกรรมอย่างละเอียด Goran Aijmer พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนที่เรียกว่า "ข้า" กับ "เจ้า" ของชาวลาวนั้น ก่อนข้างจะซับซ้อนมากกว่า เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างนายกับทาสเท่านั้น เพราะข้าจะมีบทบาทสำคัญในตำนานและพิธีกรรม แม้จะมีสถานภาพทางสังคมต่ำด้อยก็ตาม ซึ่งแสดงว่าข้ายังคงมีสิทธิในที่ดิน เฉพาะในทางพิธีกรรม โดยยอมให้เจ้าลาวอ้างสิทธิเหนือที่ดินอย่างเป็นทางการ พร้อมกับมีอำนาจทางการเมือง ดังนั้นเจ้าลาวจึงต้องประกอบพิธีกรรมในการแสดงอำนาจ เพื่อแลกเปลี่ยนคอบแทนบุญคุณแก่ข้าที่ยอมรับอำนาจของตน ซึ่ง Goran Aijmer พยายามศึกษาเปรียบเทียบกับตำนาน จากกรณีของลาวทางเหนือแถบเมืองหลวงพระบาง กับกรณีของลาวทางใต้แถบเมืองจำปาสัก

ในกรณีเจ้าลาวทางเหนือแถบเมืองหลวงพระบาง Goran Aijmer พบว่า ในบางครั้งตำนานจะกล่าวถึง กรณีที่เจ้าชาวลาวถึงกับต้องเปลี่ยนชื่อลูกชายให้เป็นชื่อผู้นำของพวกข้า เพื่อที่จะให้ลูกหลานที่สืบต่อมามีความชอบธรรมเหนือสิทธิในที่ดิน ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีศพ ข้าก็จะมีสิทธิพิเศษในการปิดป่าภัยจากผีอารักษ์ในห้องดิน ในฐานะที่ข้าเป็นผู้มีสิทธิเหนือที่ดิน

ส่วนเจ้าลาวทางใต้แถบเมืองจำปาสัก จะพบว่า ตำนานเน้นความสัมพันธ์ระหว่างลาวและข้า ผ่านการแต่งงาน แต่พวกข้าจะยังคงรักษาสิทธิในด้านพิธีกรรมไว้ โดยที่ไม่ยอมให้ลาวยึดไป เพราะพวกข้าจะเป็นผู้ประกอบพิธีเกี่ยวกับการไหว้ผีห้องดิน ในวาระที่มีพิธีศพของเจ้าลาว และพิธีแข่งเรือ

การอธิบายของ Goran Aijmer ก่อนข้างสวนทางกับแนวคิดเกี่ยวกับ การทำให้เป็นไท ของ Condominas อยู่บ้าง ตรงที่หันมาเน้นว่าอำนาจของเจ้าลาวไทนั้น ต้องพึ่งพาความชอบธรรมจากพวกข้าในเชิงพิธีกรรม มากกว่าการเปลี่ยนให้ข้าเป็นไททั้งหมด ดังนั้นทั้งชาวไทและข้าต้องดำรงอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน ที่ต่างก็ต้องพึ่งพากันและกัน

นอกจาก Goran Aijmer ซึ่งใช้แนวทางการศึกษาของสำนักฝรั่งเศสแล้ว นักวิชาการชาวเยอรมันก็ได้พัฒนาแนวทางการศึกษาแบบ Ethnohistory ของตนเองด้วยเช่นกัน โดยที่ส่วนใหญ่จะศึกษายุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศจีน แต่ก็มีส่วนจะสนใจเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในประวัติศาสตร์ยุคนั้น เช่น บทความของ C.C. Lamberg-Karlovsky (1967) เรื่อง "Ethno-history of South China: An Analysis of T'ai Migrations" ได้พยายามสานต่องานของนักวิชาการเยอรมันรุ่น

ก่อนๆ ที่ศึกษาบทบาทของชาวไทในยุคก่อนประวัติศาสตร์จีน ระหว่างช่วงปี ค.ศ 1930-1950 เช่น W. Credner, W. Eberhard และ Egon Von Eickstedt เป็นต้น

บนพื้นฐานของความรู้ ที่ได้จากการศึกษาของนักวิชาการชาวเยอรมันรุ่นก่อนๆนี้เอง C.C. Lamberg-Karlovsky จึงพยายามวิเคราะห์ประวัติศาสตร์การอพยพลงมาทางใต้ของกลุ่มชาติพันธุ์ Proto-Tai ซึ่งเคยอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจีน โดยนักวิชาการชาวเยอรมันรุ่นก่อนๆนั้นเชื่อว่า เมื่อสมัย 2 พันปี ก่อนคริสตกาล ชาวไทเป็นชนกลุ่มใหญ่ของอาณาจักร Ch'u ทางตอนใต้ ของประเทศจีน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชนต่างๆมากมาย ขณะที่จีนมีอำนาจอยู่ทางตอนเหนือ ในช่วงนั้น บรรพบุรุษของชาวจีนและชาวไทน่าจะแต่งงานระหว่างกัน และช่วยกันสร้างวัฒนธรรมระดับสูง ขึ้นมาในตอนใต้ ในปี 1122 B.C ก็พบหลักฐานว่า ราชวงศ์ Chou ของจีนต้องอาศัยความช่วยเหลือทางทหารจากรัฐไท เพื่อชิงอำนาจจากราชวงศ์ Shang และหลังจากราชวงศ์ Chou แตกสลาย ลงในช่วง 800 ปีก่อนคริสตกาล รัฐเล็กๆน้อยๆของชาวไท ที่รวมตัวกันอย่างหลวมๆ ก็มีบทบาท ในการปกครองดินแดนของจีนอยู่จนถึงช่วง 300 ปีก่อนคริสตกาล แต่ต่อมาก็แตกสลายไปในปี 278 B.C. เมื่อชาวจีนสั่นกลับเข้ามาอีกอำนาจได้ และดูดกลืนชาวไทส่วนหนึ่งให้ต้องผสมผสานกับ ชาวจีน ขณะที่ผลักดันให้ชาวไทอีกส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายลงไประทางใต้ ด้วยเหตุนี้เอง Lamberg-Karlovsky จึงสรุปว่าวัฒนธรรมของชาวไทเป็นหนึ่งในแม่ควัฒนธรรมหลัก ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของจีน

ถ้าวันมีการขยายตัวลงไประทางใต้ของชาวไท Lamberg-Karlovsky อธิบายว่า ชาวไทเคลื่อน ย้ายไปมาอย่างกว้างขวางมาก จนเกิดสถานการณ์ที่ซับซ้อนมาก ในบางแห่งภาษาไทได้เข้าไปแทน ที่ภาษามอญ-เขมรในท้องถิ่นเดิม พร้อมๆกับนั้นคนท้องถิ่นก็รับวัฒนธรรมไท ขณะที่ชาวไทบาง ส่วนย้ายเข้ามาในดินแดนเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ปรากฏหลักฐานว่าชาวไทได้รับอิทธิพลของ ภาษาจีนอันอย่างมาก และภายหลังจึงมาเรียนรู้ภาษาไทของบรรพบุรุษใหม่อีกครั้ง จากชาวไทใน ลาวและในตอนเหนือของประเทศไทย ส่วนกลุ่มรัฐไทที่คงอยู่ในที่ราบลุ่มของแม่น้ำแยงซีเกียงจะ รับวัฒนธรรมจีน พร้อมกับแต่งงานเข้าไปอยู่ในตระกูลผู้นำของจีน ขณะที่ชาวไทกลุ่มเล็กๆก็ยังคง รักษาวัฒนธรรมของตนไว้เช่นกัน

แต่เมื่อชาวจีนขยายตัวลงไประทางใต้เพิ่มขึ้น Lamberg-Karlovsky เชื่อว่า วัฒนธรรมจีนได้ดูด กลืนวัฒนธรรมไทไปอย่างรวดเร็วมาก จนเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างตระกูลผู้นำจีนและไท ฝ่ายผู้นำชาวไทจึงอพยพหนีไปตั้งถิ่นฐานในดินแดน และผสมผสานด้วยการแต่งงานกับกลุ่มชนท้องถิ่น ทั้งพวกมอญ-เขมร และพวกธิเบต ในท้ายที่สุด Lamberg-Karlovsky ได้กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายลง ไประทางใต้ ทั้งของชาวจีนและไทนั้นว่า แบ่งแยกออกไปหลายสายด้วยกัน

แม้การศึกษาของ Lamberg-Karlovsky จะเต็มไปด้วยข้อสันนิษฐาน เพราะขาดข้อมูลมา สนับสนุนอย่างชัดเจน แต่ก็แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้น ชาวไทซึ่งเคยอยู่ ในดินแดนทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ได้ผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกับกลุ่มชน

ต่างจากมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน โดยเฉพาะผ่านการแต่งงาน รวมทั้งชาวจีนที่มีอำนาจการปกครองเหนือชาวไทยในหลายช่วงเวลาด้วยกัน จนชาวไทยต้องเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ และผสมผสานกับกลุ่มชนพื้นเมืองอื่นๆอีก จึงทำให้ไม่สามารถที่จะแยกแยะลักษณะของวัฒนธรรมไทยออกจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นได้อย่างชัดเจน

สำหรับนักวิชาการในท้องถิ่นแล้ว จะสนใจศึกษาการผสมผสานทางชาติพันธุ์ไม่มากนัก ที่พอจะเห็นเป็นตัวอย่างอยู่บ้างก็คือ งานของ Dang Nghiem Van (1996) เรื่อง "Religious Beliefs of the Dai and Nung" ซึ่งเขียนเป็นภาษาเวียดนาม และมีผู้คัดบางส่วนมาแปลเป็นภาษาอังกฤษ ในงานชิ้นนี้ Dang Nghiem Van ไม่ได้ใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory แต่จะเน้นวิธีการศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วิทยามากกว่า โดยพยายามจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏอยู่ในความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยและนุง ซึ่งสะท้อนถึงประวัติการตั้งถิ่นฐาน และการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและหลากหลาย

ตัวอย่างของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ที่ Dang Nghiem Van หันไปศึกษาศึกษาคือ ความเชื่อในการไหว้ผีบ้านผีเมืองและผีบรรพบุรุษ ซึ่งพบว่ามี การผสมผสานสัญลักษณ์หลายอย่างในความเชื่อของจีนและเวียดนามไว้ด้วยกันอย่างชัดเจน นอกจากนั้นก็ยังพบการผสมผสานของความเชื่อจากศาสนาขงจื้อ พุทธศาสนา และศาสนาเต๋าด้วย แต่การศึกษาของ Dang Nghiem Van นั้นมีข้อจำกัดในการอธิบายอยู่บ้าง เพราะจะเน้นการให้รายละเอียดของความเชื่อ มากกว่าการวิเคราะห์ถึงกระบวนการผสมผสานที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

ในกรณีของนักวิชาการชาวไทย มีผู้สนใจศึกษาการผสมผสานทางชาติพันธุ์อยู่บ้างไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่ในหมู่นักวิชาการสาขาวิชามนุษยวิทยา และศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย เช่น งานของ ศรีศักร วัลลิโภคม (2529) เรื่อง ลัวะ ละว้า และกะเหรี่ยง: ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมืองของเผ่าในที่สูงกับรัฐในที่ราบ ที่พิมพ์ในวารสารเมืองโบราณ นอกจากนั้นก็มีงานของผู้เขียนเองอีกหลายชิ้น (อานันท์ 2525, 2527, 2536, และ 2537) และในท้ายที่สุดก็มีวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ชลธิรา สัตยาวัฒนา (Cholthira 1991) ซึ่งมีการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนของประเทศไทย และยังมีงานชิ้นอื่นๆอีกหลายชิ้นของ ชลธิรา สัตยาวัฒนา ที่ศึกษาในแนวเดียวกัน

ในบทความของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2525) เรื่อง ดำนานพระยาเจือง: การศึกษาทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นความพยายามในระยะแรกของผู้เขียน ที่จะทดลองใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory ตามแนวทางที่ได้รับอิทธิพลจากสำนักฝรั่งเศสส่วนหนึ่ง เพื่อนำมาวิเคราะห์ดำนาน ซึ่งทำให้เข้าใจกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ในประวัติศาสตร์ของดินแดนแถบเอเชียอาทเนย์ตอนบน ที่มักจะแสดงออกผ่านการแต่งงานและการนับเครือญาติ ในกลุ่มชนพื้นเมืองหลายกลุ่ม โดยต่างก็นับถือพระยาเจืองเป็นบรรพบุรุษร่วมของตน

ส่วนบทความของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2537) เรื่อง พิธีไหว้ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา นั้น ผู้เขียนได้หันไปศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ผ่านการศึกษาพิธีกรรม เพื่อทำความเข้าใจกับกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ให้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นความพยายามที่จะนำเอาความคิดเรื่อง Ethnogenesis มาขยายความในเชิงรูปธรรม กับกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในพื้นที่ต่างๆ โดยใช้ประวัติศาสตร์ของล้านนาเป็นกรณีศึกษา ในบทความนี้ผู้เขียนรับอิทธิพลทางความคิดจากสำนักฝรั่งเศสมาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะที่พัฒนาขึ้นมาในระยะหลังๆ ซึ่งช่วยในการวิเคราะห์กระบวนการผสมผสานของชาวไทยกับกลุ่มชนในท้องถิ่น ว่าเกิดขึ้นผ่านความเชื่อเรื่องเจ้าที่ ซึ่งถือเป็นผีของชนพื้นเมือง และแสดงออกผ่านพิธีกรรมในการไหว้ผีเมือง ที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าที่ แต่ถูกผสมผสานกับความเชื่อเรื่องขวัญและผีปู่ย่า จึงเปลี่ยนเจ้าที่ให้เป็นผีบรรพบุรุษของเจ้าเมือง และถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจการปกครองของเจ้าเมืองชาวไทย กระบวนการเช่นนี้ยังคงตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบไปบ้าง โดยหันมาเน้นการบูชาเสาหลักเมืองในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของเจ้าที่แทนที่ผีเมือง

งานศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งของนักวิชาการไทยก็คือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ชลธิรา สัตตาวัดนา เรื่อง *The Dispossessed: An Anthropological Reconstruction of Lawa Ethnohistory in the Light of Their Relationship with The Tai* (Cholthira 1991) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory จากทั้งข้อมูลประเภทตำนานและการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาประกอบกันอย่างครอบคลุม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยวนและลัวะ ซึ่งปรากฏในระบบเครือญาติ พิธีกรรมและความเชื่อของรัฐในล้านนา

ในการสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ที่ศึกษาชุมชนชาวลัวะและว้าหลายแห่ง ทั้งในจังหวัดน่าน เชียงใหม่ พม่า และยูนนาน ชลธิรา สัตตาวัดนา ได้อาศัยแนวความคิดทางมานุษยวิทยาหลายอย่าง โดยเฉพาะแนวความคิดเกี่ยวกับการนับสายตระกูลของระบบเครือญาติ และการวิวัฒนาการของรัฐในเอเชีย ซึ่งช่วยให้สามารถตั้งข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจ และครอบคลุมประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาวลัวะและชาวไทยวนในล้านนา

โดยสรุปแล้ว ชลธิรา สัตตาวัดนา พยายามจะยืนยันแนวความคิดว่า ชาวลัวะดั้งเดิมนั้นน่าจะมีระบบเครือญาติตามสายตระกูลของผู้หญิง และให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้หญิงในกลุ่มตระกูล แต่การที่พบว่า ชุมชนลัวะบางแห่งใช้ระบบเครือญาติตามสายตระกูลของผู้ชายนั้น เกิดขึ้นจากการวิวัฒนาการแบบดัดลอกของรัฐของชาวลัวะเอง ในความสัมพันธ์กับรัฐขนาดใหญ่อื่นๆที่อยู่รอบรอบ โดยเฉพาะการก่อตัวของรัฐไทต่างๆ ในช่วงเวลา 500 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างชาวลัวะและชาวไทยอย่างมาก ชาวลัวะบางแห่งรับเอาระบบเครือญาติตามสายตระกูลของผู้ชายจากราชวงศ์เจ้าไทยวน ส่วนชาวลัวะบางแห่งก็สามารถรักษาระบบดั้งเดิมไว้ได้ ขณะที่ชาวไทยวนก็ผสมผสานและสืบทอดวัฒนธรรมของชาวลัวะ ผ่านทางระบบเครือญาติตามสายตระกูลของผู้หญิง ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นในประเพณีการนับถือผีปู่ย่าตามผู้หญิงอยู่ในปัจจุบัน ข้อ

สรุปเช่นนี้ช่วยตอบข้อสงสัยของ B. J. Terwiel ที่ไม่สามารถอธิบายว่าทำไมระบบเครือญาติของชาวไทยบางกลุ่มจึงผันแปรต่างกันไปได้

การใช้วิธีการศึกษาแบบ Ethnohistory นี้ ไม่ได้ใช้เฉพาะกับการอธิบายกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์เท่านั้น เมื่อเรารู้ว่าได้มีการปรับวิธีการดังกล่าว ไปใช้อธิบายสถานะของความเป็นชาติพันธุ์ และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ Shih-chung Hsien (1989) เรื่อง Ethnic-political Adaptation and Ethnic Change of the Sipsong Panua Dai: An Ethnohistorical Analysis และต่อมายังได้เขียนบทความอีกเรื่องหนึ่งชื่อ "On the Dynamics of Tai/Dai-Lue Ethnicity: An Ethnohistorical Analysis"

จากการศึกษาด้วยวิธีการแบบ Ethnohistory นี้เอง มีส่วนช่วยให้ Shih-chung Hsien สามารถที่จะวิเคราะห์อัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนในความเป็นชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อ ภายในรัฐต่างๆของสิบสองปันนาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 ได้ โดยที่รัฐไทต่างๆเหล่านั้นมีปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ทั้งกลุ่มชนในที่สูง ชาวไทในล้านนา ลาว ชาวพม่า และชาวจีน ซึ่งต่างก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกเป็นชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อ เพราะกลุ่มชนต่างชาตินั้นล้วนผูกพันกันเป็นเครือข่ายทางการเมือง ที่รัฐไทในสิบสองปันนาพยายามจะแสวงหาความอยู่รอด ด้วยการปรับตัวกับความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในเครือข่ายนั้นอยู่ตลอดเวลา

ในการวิเคราะห์เครือข่ายของความสัมพันธ์ดังกล่าว Shih-chung Hsien อาศัยแนวความคิดที่ว่า รัฐไทในสิบสองปันนาเป็นรัฐทางชาติพันธุ์ ที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลาย อยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ซึ่งไม่ได้พยายามจะดูดกลืนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ รัฐท่านองนี้มักจะตั้งอยู่ตามชายขอบอำนาจของอาณาจักรขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงต้องจัดการความสัมพันธ์ทางการเมืองกับอาณาจักรต่างๆให้เหมาะสม เพื่อรักษาความอยู่รอด โศกหลีกเลียงความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆที่อยู่ภายในรัฐ

ภายใต้เงื่อนไขต่างๆเช่นนี้เอง Shih-chung Hsien อธิบายว่า ชาวไทลื้อไม่ได้แสดงอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของตนผ่านทางภาษา เพราะกลุ่มชนบนที่สูงต่างๆก็พูดภาษาไทยได้ และไม่ได้แสดงออกความเป็นตัวตนผ่านทางความเชื่อในศาสนา เพราะหลายกลุ่มชนในรัฐไทก็นับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน แต่ชาวไทลื้อจะแสดงอัตลักษณ์ของตน ผ่านสัญลักษณ์ทางการเมือง และพิธีกรรมของการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ นั่นก็คือการยึดถือว่าตนเป็นคนของเจ้าแผ่นดิน และการนับถือบูชาผีเมือง ซึ่งยังคงช่วยตอกย้ำอัตลักษณ์ดั้งเดิมให้คงอยู่ แต่เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเจ้าผู้ปกครองปัจจุบัน ที่ไม่มีระบบเจ้าแล้ว และชาวไทลื้อต้องกลายเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในรัฐชาติต่างๆก็ตาม ชาวไทลื้อก็ยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ เพราะพวกเขายังคงอยู่ในหน่วยทางการเมือง ที่เสมือนหนึ่งรัฐทางชาติพันธุ์ของตนเอง ที่รัฐบาลจีนยอมให้ดำรงอยู่ได้

การหันมาสนใจดังคำถามของ Shih-chung Hsien เกี่ยวกับสำนึกของความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ ว่าขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ซับซ้อน ได้ช่วยเปิดประเด็นใหม่ในการศึกษา

เรื่องชาติพันธุ์ ที่ต้องให้ความสนใจกับข้อถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะต่างๆของชาติพันธุ์มากขึ้น ซึ่ง
กลายเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของแนวการศึกษาในแบบต่อไป

7. การศึกษาการสร้างความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์

แนวการศึกษาแบบหลังสุดนี้จะแตกต่างจากแนวการศึกษาทั้ง 4 แนวแรกอย่างชัดเจน ตรงที่ปฏิเสธพื้นฐานของความคิดแบบ Essentialism อย่างสิ้นเชิง เพราะไม่เชื่อว่า ชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมแล้ว แต่กลับเห็นว่าเป็นความสำนึกหรือความเข้าใจที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ตามบริบททางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงหันมาทำความเข้าใจกับความหมายของชาติพันธุ์ ในลักษณะที่เป็นกระบวนการสร้างความหมาย ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ขึ้นมาแทนที่

แนวการศึกษาเช่นนี้เริ่มพัฒนาขึ้นในการศึกษาทางมานุษยวิทยา นับตั้งแต่งานชิ้นบุกเบิกของ Frederik Barth (1969) ในหนังสือเรื่อง *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference* ซึ่งพยายามชี้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถศึกษาได้อย่างโดดๆ แต่ต้องดูจากความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมา Barth ได้เสนอว่า Ethnicity ไม่ใช่แก่นแท้ของวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Essentialism แต่เป็นเพียงรูปแบบที่สามารถนำเอาเนื้อหาต่างๆ เช่น ภาษา ศาสนา เครื่องแต่งกาย นิสัยในการบริโภค และอื่นๆ มาบรรจุไว้ได้ เพื่อแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ตามแนวการศึกษานี้ จึงมีนัยเป็นปรากฏการณ์ที่เลื่อนไหล ขึ้นอยู่กับการสร้างความหมาย ภายใต้บริบทและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์

แนวการศึกษาเช่นนี้ ได้รับการสานต่อเพิ่มขึ้น โดยนักประวัติศาสตร์คนสำคัญ ได้แก่ Eric Hobsbawm (1983) ในหนังสือเรื่อง *The Invention of Tradition* ซึ่งชี้ว่า ประวัติศาสตร์มีลักษณะเป็นการสร้างขึ้นมาจากทางวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นจึงถือว่า ประวัติศาสตร์เป็นสาระสำคัญของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์

นักมานุษยวิทยา ที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทบางส่วนได้เริ่มหันมาสนใจแนวทางการศึกษานี้บ้างแล้ว โดยนำมาประกอบการอภิปรายถกเถียงปัญหาความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์ไท แต่ยังไม่มีการใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังนักในขณะนี้ ตัวอย่างแรกๆ นั้นจะเห็นได้จาก งานศึกษาของ Charles F. Keyes ที่นำความคิดของ Michael Foucault มาเสริม ความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์ ในฐานะที่เป็นวาทกรรม (discourse) เกี่ยวกับเทคนิควิธีของอำนาจ (technology of power) ซึ่งช่วยให้ Charles F. Keyes สามารถวิเคราะห์ความหมายของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ไว้ ในบทความเรื่อง *Who are the Tai? Reflections on the Invention of Identity* (1995)

ในระยะแรก Charles F. Keyes ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า การยอมรับความเป็นชาติพันธุ์ไทร่วมกันนั้น ไม่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของภาษาและวัฒนธรรมร่วมกันเท่านั้น หากแต่เกิดขึ้นภายใต้

กระบวนการทางการเมืองของการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งใช้วัฒนธรรมมาสร้างความเป็นตัวตน
ของความเป็นไทยขึ้น เพื่อใช้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และหลังจากนั้นจึงพยายามพิสูจน์ข้อสมมุติฐาน
ดังกล่าว โดยอาศัยแนวความคิดของ Michael Foucault เรื่อง ความสำนึกในเทือกเถาเหล่ากอร่วม
กัน (genealogy) ซึ่งหมายถึงสำนักทางวัฒนธรรมของผู้คนที่ถูกสร้างขึ้นมาภายใต้ความสัมพันธ์
และเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ตำนาน ประวัติศาสตร์ พิธี
กรรม ละคร และอนุสาวรีย์ เป็นต้น พร้อมด้วยอำนาจสนับสนุน ทั้งในแง่ของอำนาจคามประเพณี
บรรพบุรุษ และการครอบงำ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ก่อนมาสู่การสร้างรัฐชาติขึ้นนั้น Charles F. Keyes พบว่า ชุมชนที่พูดภาษาไทยในที่ต่างๆ
ไม่ได้ผูกพันกันบนพื้นฐานของความเป็นชาติพันธุ์ แต่ยึดความสำนึกในเทือกเถาเหล่ากอ ที่เป็นสาย
ใยร่วมกันผ่านตำนานความเชื่อโบราณ เช่น ตำนานพระยาเจือง และตำนานจันทเทวี เป็นต้น ทั้งนี้จะ
เห็นได้ว่า ตำนานนั้นถือว่าพระยาเจืองเป็นผู้นำที่มีบารมียิ่งใหญ่ ซึ่งกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างๆยกย่อง
ให้เป็นบรรพบุรุษของตน ร่วมกันทั้งชาวไทย และกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียต่างๆ เช่น พวก
ขมุ และลัวะ ในทำนองเดียวกัน ตำนานจันทเทวีมีความสำคัญในตำนานของชาวไทย ทั้งๆที่ถือว่าเป็น
มอญ ก็เพราะชาวไทยไม่ได้ยึดความเป็นชาติพันธุ์เป็นหลัก แต่ยึดอารยธรรมพุทธศาสนาเป็นสายใย
ร่วม จนในภายหลังเมื่อเกิดภาษาเขียนด้วยตัวธรรมขึ้นมา ก็ช่วยสร้างชุมชนที่ยึดตำนานทางพุทธ
ศาสนามาร่วมกันขึ้นมาอีกอย่างกว้างขวาง ประกอบด้วย ไทยวน เขมร ลื้อ และลาว ซึ่งเพิ่งจะแยกจาก
กันหลังเกิดรัฐชาติขึ้น และหันมาเน้นภาษากลางของชาติแทนภาษาเขียนจากตัวธรรม แม้แต่การ
เขียนตำนานประวัติศาสตร์ ก็ไม่ได้เขียนในเชิงประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ไทย หากเป็นประวัติ
ศาสตร์ของอารยธรรม เปรียบเทียบกับความไร้อารยธรรม ในดินแดนที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชนที่
พูดหลายภาษา และมีจารีตประเพณีอย่างหลากหลาย

หลังจากการสร้างรัฐชาติขึ้นมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20
Charles F. Keyes ได้อธิบายว่า มีความพยายามสร้างเทือกเถาเหล่ากอขึ้นใหม่สำหรับชาติไทย เริ่ม
จากการตีความศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ในฐานะที่เป็นบรรพบุรุษของชาวไทย และการเน้น
ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติในระยะต่อมา ขณะเดียวกันนั้น ในวงวิชาการตะวันตก ก็มีความ
พยายามจัดจำแนกกลุ่มชนต่างๆบนพื้นฐานของภาษา และเสนอว่ามีตระกูลภาษาไทย ซึ่งครอบคลุม
กลุ่มชนจำนวนมาก ที่ไม่จำเป็นต้องสืบสายพันธุ์กรรมเดียวกัน แต่วิธีการเช่นนี้ได้บ่งชี้ให้เกิดการ
สร้างกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นใหม่ในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลสมัยจอมพลแปลก
พิบูลสงคราม ได้ให้นโยบายจัดกลุ่มภาษาของนักวิชาการตะวันตก มาสร้างสำนึกใน
เทือกเถาเหล่ากอของชาติไทยขึ้นใหม่ ให้โยงใยย้อนกลับไปถึงต้นกำเนิดในภาคใต้ของจีน

สำหรับความสนใจเรื่องราวของชาวไทยในหมู่คนไทยในปัจจุบันนั้น Charles F. Keyes
อธิบายว่า เกิดมาจากแรงจูงใจที่แตกต่างออกไป ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากการขยายตัวของชนชั้น
กลาง ที่สามารถเดินทางไปในจีนและเวียดนาม ที่เคยปิดประเทศ ขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

และการเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ส่งผลให้เกิดคำถามที่ท้าทายความคิดเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ คนไทยส่วนหนึ่งที่เบื่อความไร้แก่นสารของสังคมกรุงเทพฯ จึงหันไปแสวงหาคุณค่าดั้งเดิมของชุมชนชาวไทย ซึ่งตรงกันข้ามกับคนไทยอีกส่วนหนึ่ง ที่พยายามแสวงหาความหลากหลายในชุมชนไทย เพื่ออธิบายความแตกต่างของคนไทยในประเทศไทย

ต่อมาก็มีนักมานุษยวิทยาอีกหลายคน หันมาสนใจแนวทางการศึกษานี้ เช่น Gehan Wijayawardene (1990) และ Grant Evans (1997) ที่พยายามจะอธิบายกระบวนการของการเปลี่ยนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นให้เป็นไทย ในการสร้างรัฐชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ งานชิ้นล่าสุดของ Grant Evans (1998) เรื่อง *The Politics of Ritual and Remembrance: Laos Since 1975* ที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ความพยายามของรัฐบาลลาว ในการสร้างความเป็นคนหรืออัตลักษณ์ ผ่านพิธีกรรม และการสร้างอนุสาวรีย์ต่างๆ ในทำนองของการลอกเลียนแบบอย่างจากรัฐไทย ที่เคยทำมาก่อนหน้านั้นแล้ว

นอกจากนั้นในการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ก็มีนักวิชาการที่ให้ความสนใจแนวทางการศึกษานี้ด้วย ดังตัวอย่างใน บทความของชาวอิสลามคือ S. Yasmin Saikia (1996) เรื่อง *Twentieth Century Biographies of a Community: Brokering the Tai-Ahoms* ซึ่งวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชนในรัฐอิสลาม ที่ร่วมกันสร้างความเป็นตัวตนของความเป็นไทยหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนจีน เพื่อเป้าหมายทางการเมือง และปรับความสัมพันธ์กับรัฐบาลอินเดีย ทั้งๆที่ประวัติศาสตร์ของชาวอาหมในอิสลามไม่ปรากฏร่องรอยของคำว่า “ไท” มาก่อน

ในการศึกษากระบวนการสร้างความเป็นตัวตนของความเป็นไทยนั้น S. Yasmin Saikia ได้นำแนวความคิดของนักมานุษยวิทยาชื่อ Arjun Appadurai มาใช้เป็นกรอบความคิดหลัก โดยเฉพาะแนวความคิดที่ว่า สินค้าเป็นสิ่งของที่มีคุณค่าและนำมาแลกเปลี่ยนได้ เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนให้คำว่า “ไท-อาหม” ซึ่งเป็นคำใหม่ในอิสลามกลายเป็นสินค้า (Commodification) เพราะในอิสลาม คำว่า “ไท-อาหม” มิฐานะไม่แตกต่างไปจากสิ่งของ ที่นักการเมืองชาวอิสลามนำมาแลกเปลี่ยน นอกจากนั้น S. Yasmin Saikia ยังมองกระบวนการดังกล่าวว่าเป็นการสร้างความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ขึ้นใหม่อีกด้วย ซึ่งก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับความคิดเรื่องความสำคัญในเทือกเถาเหล่ากอ (genealogy) ของ Foucault ที่ Charles F. Keyes นำมาใช้อธิบายลักษณะร่วมของกลุ่มชนต่างๆข้างต้น

S. Yasmin Saikia เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารประเภทนุราชิจฉบับดั้งเดิมต่างๆในรัฐอิสลาม แต่ไม่พบข้อความที่กล่าวถึง “ไท” เลย ส่วนคำว่า “อาหม” ในนุราชิจบางฉบับหมายถึงกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งเดิมมาจากอาณาจักรของชาวโนรา ขณะที่บางฉบับก็เพิ่งจะเพิ่มคำว่าอาหมเข้าไปในช่วงที่อิสลามเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั่นเอง โดยหมายถึงกลุ่มขุนนางที่มาจากกลุ่มชนต่างๆในท้องถิ่นที่หลากหลาย ดังนั้น S. Yasmin Saikia จึงวิเคราะห์คำว่า อาหม น่าจะประกอบด้วยกลุ่มของผู้คนที่มียศฐานภาพทางสังคมในระดับหนึ่ง ที่ถูกนักวิชาการของอาณานิคมสร้างขึ้นมาจากความ

เข้าใจผิด เพราะจัดจำแนกกลุ่มชนที่หลากหลายให้รวมอยู่ในสถานภาพนั้นด้วย ค่อมานักวิชาการชาวอังกฤษก็จะเพิ่มความหมายให้กับกลุ่มชนในประเภทที่เรียกว่าอาหมนี้ขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นกลุ่มผู้ปกครอง และในที่สุดก็เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาฉานที่เก่าแก่ที่สุด แต่ S. Yasmin Saikia ก็ตั้งข้อสังเกตว่า เป็นเรื่องน่าแปลกที่ภาษาของอาหมกลับสูญหายไป ทั้งๆที่ปกครองอัสสัมอยู่ถึง 600 ปี

ในระยะหลังข้าราชการอาหมานิคมเห็นว่ากลุ่มผู้ปกครองชาวอาหมเป็นเรื่องของอดีต ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มชนที่ล้าหลังในอัสสัม ในสำมะโนประชากรจึงจัดให้ชาวอาหมเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลของศาสนาฮินดูบางส่วน และในปี 1931 ก็ยกเลิกประเภทของกลุ่มชนนี้ในสำมะโนประชากร แต่ S. Yasmin Saikia ได้อธิบายต่อไปว่า กลุ่มอาหมและผู้มีการศึกษาในเมืองที่สนใจการเมืองได้พยายามรื้อฟื้นค่านี้นี้ขึ้นมาใหม่ และสร้างความหมายขึ้นมาให้เสมือนหนึ่งเป็นป้ายหรือสิ่งของอย่างหนึ่ง ที่พวกเขาสามารถนำมาใช้ผลักดันให้เกิดผลตามความต้องการทางการเมืองของตน ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆขึ้น เช่น การจัดตั้งสมาคมของอาหม การจัดประชุมรูปแบบต่างๆ และการตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทย เป็นต้น เพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งและยึดกุมอำนาจทางการเมืองในรัฐอัสสัม พร้อมกับต่อรองกับรัฐบาลอินเดียเพื่อให้ได้สถานภาพเป็นชนเผ่าที่มีสิทธิพิเศษ (Scheduled Tribe Status) เพราะจะเป็นช่องทางให้ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆจากรัฐบาลอินเดีย ด้วยการส่งเสริมการติดต่อกับกลุ่มนักวิชาการไทยมากขึ้น ในเวทีทางวิชาการระดับสากลต่างๆ และขยายความกิตติคุณต่อประชาชนของรัฐอัสสัมในระดับกว้าง ผ่านการจัดพิธีกรรมและการประชุมในที่สาธารณะขนาดใหญ่ ตลอดจนสร้างแนวปฏิบัติตามแบบวัฒนธรรมไทยหลายอย่าง เช่น การใช้ค่านำหน้าชื่อว่า เจ้า สำหรับผู้ชาย และนางสำหรับผู้หญิง เป็นต้น

ในกรณีของนักวิชาการไทยนั้น ยังเข้าร่วมในการถกเถียงทำนองนี้อยู่ไม่น้อยมาก เพราะมีปรากฏอย่างชัดเจนอยู่เพียงชิ้นเดียว ในงานศึกษาของ เกษียร เตชะพีระ (2539) ซึ่งพยายามวิเคราะห์การบริโภครวมเป็นไทย ตามที่แสดงออกในสื่อโฆษณาต่างๆ โดยอธิบายว่า ภายใต้การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย ความหมายของชาติพันธุ์ เช่น ความเป็นไทย นั้นได้ถูกทำให้กลายเป็นเพียงสินค้า และมีสภาพเหมือนหนึ่งเป็นสิ่งที่ของ ที่สามารถนำมาบริโภคได้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในหมู่ชนชั้นกลางในเมือง ในทำนองคล้ายๆกับที่เกิดขึ้นในกรณีของอัสสัม แต่ภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน

งานศึกษาดังกล่าวในแนวนี้นี้ ที่ได้หยิบยกขึ้นมาประเมินเป็นตัวอย่างนั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทดลองเสนอแนวความคิด ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามกับความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์ เท่าที่มีอยู่เดิมในแนวการศึกษา 4 แบบก่อนหน้านี้นี้ จึงยังแสดงหลักฐานข้อมูลได้อย่างจำกัด และยังคงพัฒนาแนวความคิดเพิ่มเติมอีก แต่อย่างน้อยก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ความหมายของชาติพันธุ์นั้นเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับบริบททางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่กระบวนการสร้างรัฐชาติ การปกครองอาหมานิคม การต่อรองทางการเมืองในท้องถิ่น ตลอดจนการขยายตัวของระบบทุนนิยม และการก่อตัวของชนชั้นกลาง ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการสร้างความหมายของชาติพันธุ์ขึ้นมาใหม่

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานจากการศึกษาวิจัย เรื่องการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทนอกประเทศไทย ผู้ศึกษาสามารถจำแนกผลงานศึกษาต่างๆ ออกได้ 5 แนวทางด้วยกัน ซึ่งต่างก็มีการรอบความคิดทางทฤษฎี วิธีการวิจัย และความพยายามที่จะตอบคำถาม ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในแง่ของความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ และจากการประเมินผลงานทั้งหมดแล้ว พบว่าทิศทางการศึกษาที่ผ่านมา มีผลงานการศึกษาระบุตัวอยู่ใน 2 แนวทางแรก เป็นส่วนใหญ่ ขณะที่มิผลงานการศึกษาไม่มากนัก ที่เลือกแนวทางการศึกษา 3 แนวทางหลัง

ทิศทางการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กระแสความคิดของนักวิจัยต่างๆ ที่สนใจศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้น โดยเฉพาะนักวิจัยท้องถิ่น และนักวิจัยชาวไทยบางส่วน มุ่งที่จะค้นหาลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวัฒนธรรมไท ภายใต้กรอบความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า เอกลักษณะของความเป็นไทนั้นมีอยู่จริง และใช้การศึกษาวิจัยเป็นเพียงสื่อเพื่อยืนยันความจริงข้อนี้ ซึ่งต่างก็ถือเป็นความจริงที่รู้อยู่แล้วในแง่อุดมคติ ดังนั้นจึงมักไม่ให้ความสำคัญมองในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และกรอบความคิดที่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลที่ตามก็คือ ไม่สามารถอธิบายความผันแปรและลักษณะหลากหลายทางวัฒนธรรมในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท ภายใต้บริบททางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการวิจัย ที่จะอธิบายพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท หากการศึกษาวิจัยเช่นนี้มีเป้าหมาย เพื่อค้นหาศักยภาพ และทางเลือกในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคต

สำหรับแนวทางการศึกษา 3 แนวทางหลังนั้น มักจะจำกัดอยู่ในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตกบางกลุ่ม และนักวิชาการชาวไทยส่วนน้อย โดยมีกรอบความคิดพื้นฐานร่วมกัน ตรงที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมกับเน้นศึกษาบริบทและกระบวนการทางสังคม ในการเปลี่ยนแปลงสถานะดังกล่าว ซึ่งช่วยให้สามารถตั้งคำถามเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยการนำเสนอแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่หลากหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การทำให้เป็นไท และการสร้างความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ เป็นต้น และได้ใช้แนวความคิดเหล่านี้เป็นกรอบความคิด เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ แทนการยืนยันความเป็นจริงในอุดมคติ จนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในที่ต่างๆ ได้มากมาย

แต่แนวการศึกษาทั้ง 3 นี้ ก็ยังคงทิ้งคำถามไว้หลายประเด็นด้วยกัน ซึ่งไม่สามารถตอบได้อย่างเต็มที่นัก โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ ลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลายและซับซ้อน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกับกลุ่มชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ว่ามีพัฒนาการไปในทิศทางใด และภายใต้

ได้เงื่อนงำที่แตกต่างกันอย่างไรบ้างในประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ยังมีคำถามต่อไปอีกด้วยว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีส่วนสร้างเสริมศักยภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเพียงใด และช่วยนำเสนอสถานการณ์ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร ซึ่งอาจถือเป็นทิศทางของปัญหาของการวิจัยในอนาคตก็ได้ ที่จำเป็นจะต้องอาศัยการผสมผสานแนวทางการศึกษาต่างๆเข้าด้วยกัน เพื่อสังเคราะห์แนวความคิดใหม่ๆ ในการวิเคราะห์กระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ที่มักจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลา ดังที่ปรากฏอยู่เสมอในปัจจุบัน

ในการสังเคราะห์และพัฒนาแนวความคิดใหม่ๆ เพื่อการวิจัยในอนาคตนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนงำสำคัญในแง่ของวิธีการศึกษา อย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน เพิ่มเติมจากการหันมาให้ความสำคัญกับกระบวนการ ที่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเคลื่อนไหวทางสังคม กล่าวคือ

วิธีการศึกษาแบบแรก มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการวิจัยภาคสนามทางด้านมานุษยวิทยา อย่างเจาะลึกมากขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลาก่อนข้างยาวนาน เพื่อจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนการได้อย่างแท้จริง และต้องศึกษาควบคู่กับ การวิเคราะห์ ดี ความ และตรวจสอบเอกสารโบราณประเภทตำนานอย่างละเอียด เพื่อช่วยในการสังเคราะห์แนวทางการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ โดยที่ไม่ทิ้งวิธีการใดวิธีการหนึ่งแยกออกจากกัน ได้อย่างเด็ดขาด

วิธีการเช่นนี้จะช่วยแก้ไขข้อจำกัดให้กับ แนวการศึกษา 2 แบบแรก ที่มักจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารเพียงอย่างเดียว ขณะที่ปัญหาในแง่วิธีการวิจัยภาคสนามมาก เพราะจะมีโอกาสเพียงแต่การสำรวจเบื้องต้นเท่านั้น

วิธีการศึกษาแบบที่สอง จะต้องเน้นการตั้งคำถามในการวิจัยให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับคำถามที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และท้าทายข้อสรุปเดิมๆ ขณะเดียวกันก็ควรเป็นคำถาม ที่คำนึงถึงเงื่อนงำของความสัมพันธ์ที่เป็นจริง ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทกับกลุ่มชนอื่นๆ ภายใต้อบริบททางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ถึงความหลากหลายและความผันแปรต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งแนวการศึกษา 2 แบบแรก มักจะตอบคำถามไม่ได้ เพราะเน้นวิธีการศึกษาเชิงบรรยายมากกว่าการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ

วิธีการศึกษาแบบที่สาม ต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในเชิงองค์รวม และเชิงเปรียบเทียบมากขึ้น ซึ่งจะต้องอาศัยแนวความคิดทางด้านสังคมศาสตร์ เช่น ความคิดเกี่ยวกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และ การปรับเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม เป็นต้น เพื่อมาช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการ มากกว่าการศึกษาในเชิงการบรรยาย และการศึกษาแบบแยกส่วน ซึ่งจะพบมากในแนวการศึกษาแบบที่ 1 และ 2 ดังนั้นนักวิชาการชาวตะวันตกจะได้เปรียบในเงื่อนงำนี้ เพราะมีประสบการณ์ พร้อมๆกับสะสมทักษะทางวิชาการด้านนี้มานานกว่านักวิชาการท้องถิ่น และนักวิชาการไทย แต่ก็มีความจำเป็นที่นักวิชาการท้องถิ่น และนักวิชา

การไทย จะต้องหันมาใช้เครื่องมือทางความคิดในเชิงสังคมศาสตร์มากขึ้น เพื่อช่วยวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกับกลุ่มท้องถิ่นอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

บรรณานุกรม

นักวิจัยท้องถิ่น

กลุ่มไทใหญ่ (Shan) (ไทอาหม ไทคำตี้ ไทพาม อัสสัม อินเดีย, ไต พม่า, ไทได้กง จีน)

Zhao Hong Yun and Ke Yuan Shiuo 2538 "ความสัมพันธ์ระหว่างไทมา ไทอาหม" ใน บุญพามิอินทสุด และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร. การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หน้า 81-85)

เจีย แชน จอง (บรรยง จิระนคร) 2538 "แคว้นได้กง : ถิ่นไทเหนือในขุนนาง" ในบุญพามิอินทสุด และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร. การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หน้า 31-46)

เจียง ยิง เหลียง 2532 "เล่าเรื่องประวัติเมืองมาว" ทุนจิงดาว (ชาวได้กง แปล) ทองแถม นาดจ๋านง (แปล) เมืองโบราณ 15 (3) : 67-73

Ainya Khang Gohain 1996 "The Tai-Phanke of Assam : A Comparative Study of Their Culture," in Proceeding of the 6th International Conference on Thai Studies, Theme II Traditions and Change at Local/Regional Levels. 1 : 113-127. Chiang Mai, Thailand.

Aye Kyaw 1988 "Economic Changes in the Shan State, 1886-1942," in Prakai Nontawasee (ed.) Changes in Northern Thailand and the Shan State 1886-1940. Comparative Research Award Report No. 1. Singapore : Southeast Asian Studies Program, Institute of Southeast Asian Studies. (pp. 209-247).

Bardoloi, Nirmal Praha 1990 "Rati-Sewa of Assam-A Study on Cultural Contact with China," in Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies. 1 : 348-355. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

Barua, B.K. 1969 A Culture History of Assam. (Early Period). Assam.

Barua, Indira 1978 Social Relations in an Ahom Village. New Delhi : Sterling Publishers.

Barua, Indira 1981 "The Tai Ahom of Assam-A Study of Impact of Traditional and Modern Values," in Proceeding of the 1st International Conference on Thai Studies. New Delhi.

- Barua, Surendra Nath 1991 *Tribes of Indo-Burma Border*. New Delhi, India : Mittal Publications.
- Bhuyan, S.K. 1974 *Anglo-Assamese Relation, 1771-1826*. Gauhati : Lawyer's Book Stall.
- Buragohain, Joya 1984. "The Transition of a Traditional Tai Society : A Case Study of the Tai Aitons," Paper Presented at The 2nd International Conference on Thai Studies. Bangkok, Thailand.
- Buragohain, Joya 1988 "On the Relations between the Turungs and the Aitons," *Journal of the Assam Research Society*, 30 : 1.
- Buragohain, Romesh 2537 "The Tai-Ahom State in Mediaeval North East India and Its Ramifications," เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "ไทอหม" กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ
- Buragohain, Romesh 1990 "The Tai in Northeast India...A Look into the Factors and Processes of Tai-Ahom State Formation in Early Mediaeval Assam 1228-1250," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*, 4 : 358-366 Institute of Southeast Asian Studies, Kuning, China.
- Buragohain, Romesh 1997 "Brahmanical Influence in the Emergence of the Ahom State in Mediaeval Assam," *Tai Culture*, 2 (1) : 98-103.
- Buragohain, Ye Hom 1993 "The Tai Phakes of Assam," Paper Presented at The 5th International Conference on Thai Studies. SOAS, University of London, London.
- Chao Tzang Yawngkhwe 1987 *The Shan of Burma : Memoirs of a Shan Exile*. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies.
- Choudhury, P.C. 1959 *The History of Civilisation of the People of Assam to the Twelfth Century AD*. Gauhati.
- Devi, Lakshmi 1992 *Ahom-Tribal Relations*. (Second edition.) Gauhati : Lawyer's Book Stall.
- Davies, H.R. 1970 *Yun-nan : The Link between India and the Yangtze*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Ghosh, Lipi 1997 "Minorities in Mobilisation : The Tai-Ahom in North-East India," *Thai-Yunnan Project Newsletter*, 33 (June) : 13-17.

- Gogoi, Chao Puspa 2538 "Tai Ahom Studies in Assamese Language," ในบุญพา มลินทศุต และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุรสาธิตพริ้ว (หน้า 86-91)
- Gogoi, Lila 1971 *The Tai Khamtis*. Dibrugarh.
- Gogoi, Padmeswar 1956 "The Political Expansion of the Mao Shans," *Journal of the Siam Society*. 44 (August). Part 2 : 125-137.
- Gogoi, Thanuram 1981 "The Ancient Tai Civilization in Pre-China," in *Proceeding of the 1st International Conference on Thai Studies*. New Delhi.
- Feng Han-yi. and J.K.Shryock 1938. "The Historical Origin of the Lolo," *Harvard Journal of Asiatic Studies*. 3 : 103-127.
- Karotemprel, Sebastian (ed.) 1984 *The Tribes of Northeast India*. Shillong, India : Vendrame Missiological Institute.
- Kawlu Ma Nawng 1941 (1942) *The History of Kachins of the Hukawng Valley*. (Translation and Notes by J.L. Leyden) (Bombay). [Ch.VI is about the History of the Shan in the Hukawng Valley before the Advent of Burmese Rule.]
- Li Shao-ming 1997 "An Example of Northward Movement of Tai People into Si-Chuan-Some Issues Relating to the Mi-Yi (sa-lian) Native Office," *Tai Culture*. 2 (1) : 30-49.
- Luo Meizhen 1990 "The Original Cultural Relationship between Tai and Thai According to the Study of Their Languages," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 3 : 19-27. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Neog M. 1971 "A Buddhist Tribe of Assam : The Khamti," in L. Gogoi. (ed.) *The Tai Khamtis*. Chowkham : NEFA. (pp. 17-28).
- Phukan, Girin 1996 "Influence of Aryan Culture on the Tai-Ahom of Assam : A Critical Review," in *Proceedings of the 8th International Conference on Thai Studies Theme IV : Traditions and Changes at Local/Regional Levels*. 1 : 369-378. Chiang Mai, Thailand.
- Phukan, Jogendra Nath 1973 'The Economic of Assam Under the Ahoms,' Unpublished Ph.D. Thesis, Gauhati University.

- Phukan, Jogendra Nath 1990 "The Ahoms : The Early Tai of Assam and Their Historical Relations with Yunnan," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 3 : 257-266. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Saikia, S. Yasmin 1996 "Twentieth Century Biographies of a Community : Brokering the Tai-Ahom," in *Proceeding of the 6th International Conference on Thai Studies*. Theme IV Tradition and Changes at Local/Regional Levels. 2 : 297-317. Chiang Mai, Thailand.
- Sao Saimong Mangrai 1965 *The Shan State and the British Annexation*. Data Paper Number 57. New York : Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University.
- Sarma, Amulya Chandra 1986 *Tai Ahom System of Government*. New Delhi : B.R. Publishing Corporation.
- Shen Jing Fang 1990 "Term Zhao and the Theories in Relation to It," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 2 : 211-233. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Shri M. M. 1980 *Tribes of Assam Plains*. Gauhati : Directorate of Welfare of Plains Tribes & Backward Classes, Government of Assam.
- Sun Laichen 1990 "The Original of "Bo-le"-On the Relations between the Kingdom of Sukhothai and the Mong Dynasty in the Early Fifteenth Century," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 4 : 385-393. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Tan Leshan 1993 "Power and Prestige in a Chinese Shan Village," in Paper presented at The 5th International Conference on Thai Studies. SOAS, University of London, London.
- Thakur, G.C. Shama 1972 *The Plains Tribes of Lakhimpur, Dibrugarh, Sibsagar, and Nowgong*. Shillong, Assam : Tribal Research Institute.
- Thakur, G.C. Shama 1982 *The Tai Phakes of Assam*. New Delhi : B.R. Publishing Corporation.
- T'ien Ju-k'ang 1949 "Pai Cults and Social Age in the Tai Tribes of the Yunnan-Burma Frontier," *American Anthropologist*. 51 (1) : 46-57.

- Tien Ju-K'ang 1986 *Religious Cults of the Pai-i along the Burma-Yunnan Border*.
Ithaca, N.Y. : Southeast Asia Program, Cornell University.
- Wen Yu 1945 "A Study of the Lolo Script with Special Reference to the Yunnan Varieties,"
Journal of the West China Border Research Society. Series A. 16 : 95-103.
- Yang Minyue 1990 "Fire Worship and Myths about Fire among Ethnic Groups in Southwest
China," *Thai-Yunnan Project Newsletter*. 9 (June) : 17-23.
- Zhang Yuanqing 1990 "A Comparison of Cultures between Dai and Thai," in *Proceeding of
the 4th International Conference on Thai Studies*. 2 : 234-239. Institute of
Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Zhao Hongyun and Ke Yuanxiuo 1990 "On the Relationship between Dehong Dai and Ahom
Dai," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 3 :
402-405. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Zhu Changli 1990 "A Research on Pong-An Ancient Shan State," in *Proceeding of the 4th
International Conference on Thai Studies*. 1 : 49-60. Institute of Southeast Asian
Studies, Kunming, China.

กลุ่มไทลื้อ (ไทลื้อ สิบสองปันนา จีน ไทจีน ของ เชียงตุง พม่า ไทยวน เชียงใหม่)

- เจีย แชน จอง 2529 "ความเป็นมาของประเพณีและวัฒนธรรมโบราณในล้านนา สิบสองพันนา"
เอกสารประกอบการประชุมหมายเลข 11 การประชุมทางวิชาการเรื่อง วัฒนธรรมล้านนา
กับสิบสองปันนา : ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลง โครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมูลนิธิโคโยต้า (22-24 พฤศจิกายน)
เจีย แชน จอง 2538 (ยรรยง จิระนคร) "สถานภาพการศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อของวงวิชาการจีน"
ในบุญพา มลิณทตฺต และจารุวรรณ ทรมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
(หน้า 106-131)
หวัง กั้ว เสี่ยง 2529 "การสืบทอดและการพัฒนาของวรรณกรรมไทลื้อ" กุฉิง (แปล) เอกสาร
ประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมล้านนากับสิบสองปันนา : ความสืบ
เนื่องและการเปลี่ยนแปลง เชียงใหม่ : โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมูลนิธิโคโยต้า (22-24 พฤศจิกายน)

- Bai Zumo and Zhou Yingcheng 1985 "Meeng Jing Ru Dai Zu She Hui Jing Ji Qing Kuang Diao Cha," (A Survey of the Social and Economic Conditions of the Dai in Meeng Jing Ru.) in *Dai Zu She Hui Li Shi Diao Cha*, (Xi Shuang Ban Na [7]). Kunming : Minzu, (pp 1-22).
- Cheah Yanchong 1990 "More Thoughts on the Ancient Culture of the Tai People : The Impact of the Hua Xia Culture on It, and Its Implications." in *Proceeding of The 4 th International Conference on Thai Studies*, 4 : 180-201. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Chen Han-seng 1949 *Frontier Land Systems in Southernmost China*. New York : Institute of Pacific Relations.
- Dao Yongming 1984 "Meng Hai Cheng Zi Han Dai Min Zu Guan Xi De Chu Bu Diao Cha," (A Primary Investigation on the Ethnic Relationships between the Han and the Dai in Meeng Hai.) *Xi Shuang Ban Na Dai Zu She Hui Zong He Diao Cha*, 2 : 56-59. Kunming : Minzu.
- Hsieh Shin-Chung 1989 'Ethnic-Political Adaptation and Ethnic Change of the Sipsong Panna Dai : An Ethnohistorical Analysis,' Unpublished Ph.D. Thesis, University of Washington.
- Hsieh Shin-Chung 1990 "On the Dynamic Ethnicity of Sipsong Panna Tai during the Republication Period," *Thai-Yunnan Project Newsletter*, 9 (June) : 2-9.
- Hsieh Shin-Chung 1995 "On the Dynamics of Tai/Dai-Lue Ethnicity," in Steven Harrell (ed.) *Culture Encounters on China's Ethnic Frontiers*. Seattle and London : University of Washington Press. (pp. 301-328).
- Huang Huikung 1986 "A Research on Ancient 'Siam-Dai' Kingdoms," เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมล้านนา กับ สิบสองปันนา : ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง เชียงใหม่ : โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมูลนิธิโตโฮเต้า (22-24 พฤศจิกายน)
- Li Xiang Yang 1989 "The Luchuan Local Regime in Thai History," *Thai-Yunnan Project Newsletter*, 4 (March) : 5-6.
- Liu Yan 1990 "South-Spreading Buddhism and Traditional Culture of the Dai," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*, 1 : 257-269. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

- Ma-Yao, Miao Luan-he, Zhang Han-Guang 1989 *Xishuangbanna Fendizhi Yi Xizhou Jingtianzhi Bijiao Yanjiu*. (การศึกษาเปรียบเทียบระบบนาเป็นส่วนของสิบสองปันนา และระบบนาแบบดามากรุกสมัยขีโจว) Yunnan Reumin Press. นครคุนหมิง : สำนักพิมพ์ประชาชนยูนนาน
- Pei Sheng-ji 1988 "Plant Product and Ethnicity in the Markets of Xishuangbanna, Yunnan Province, China," in A. Terry Rambo Kathleen Gillogly, and Karl L. Hutterer. (eds.) *Ethnic Diversity and the Control of Natural Resources in Southeast Asia*. Ann Arbor : University of Michigan. (pp. 119-142).
- Sai Sam Tip 1976 'The Lu in Sipsawng Panna from the Earliest Times Down to A.D. 1644,' Unpublished Master Thesis in History, Art and Science, University Rangoon.
- Tan Leshan 1989 "Sipsong Panna : Policy, Sangha, and Their Interrelation." Unpublished Paper, Cornell University.
- Tan Leshan 1990 "From Opposition to Syncretism : A Preliminary Analysis of Tai Lu Religion," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 1 : 301-312. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Tan Leshan 1991 'Economic Change in Tai Lue Village in Sipsong Panna, 1950s-1980s,' Unpublished Master Thesis, Cornell University.
- Tan Leshan 1995 'Theravada Buddhism and Village Economy : A Comparative Study in Sipsong Panna of Southwest China,' Unpublished Ph.D. Dissertation, Cornell University.
- Tao Yunkui 1942 "Yun Nan Bai Yi Zu Zai Li Shi Shang Qi Xian Dai Yu Zheng Fu Zhi Guan Xi," (The Relationships between the Yunnan Baiyi and the Chinese Government in the Ancient and Modern Time.) *Bian Zheng Gong Lun*. 1 (9 & 10) : 9-16.
- Xie Yuan Zhang 1989. "A Study on the Origin of the Zhao-Shu-Tun with an Account of Close Relations between Ancient Xi-Shuang-Ban-Na and Lanna," *Thai-Yunnan Project Newsletter*. 5 (June) : 12-20.
- Zhang Gongjin and Ngampit Jagacinski 1990 "Agricultural Sacrifice and Village Culture of Dai People," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 1 : 313-319. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

กลุ่มลาว-ไทดำ ไทขาว ไทแดง (ลาว และเวียดนาม)

- เก็บ ทอง (คำ ทอง) 2532 "คนไทขาวและคนไทดำ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ชื่อ
นั้นสำคัญไฉน" พบเชิญ อันตระกูล (แปล) ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง คนไท
นอกประเทศ : ทรมแดนความรู้ การประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2531 และการ
สัมมนาทางวิชาการของสมาคมประวัติศาสตร์ฯ (28-29 มกราคม)
- คำ ทอง 2538 "ประวัติศาสตร์และเอกสารไทดำในเวียดนาม" เรณู วิชาศิลป์ (แปล) ในบุญพา มีลิ
นทสุด และจรรุวรรณ พรมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 193-196)
- Artha Nantachukra and Nguyen Duy Thieu. n.d. "On Relationships Between the Phu Thay in
Laos and the Thai in Vietnam," Unpublished Paper. (pp. 1-9).
- Be Viet Dang. 1990. "Some Questions on Tay and Thai Ethnos Histories and Main Cultural
Features," in Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies, 3
: 188-189. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Cam Trong 2538 "Thai Studies in Vietnam," ในบุญพา มีลิทสุด และจรรุวรรณ พรมวัง-จำ
เพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 197-200)
- Cam Trong 1958 Thai People in Northwestern Vietnam. Hanoi : Social Science Publishing
House. (In Vietnamese).
- Cam Trong 1987 "Some Questions of Ancient History and Culture of the Thai Ethnic
Nationality in Vietnam," in Proceeding of the 3rd International Conference on
Thai Studies, 3 (Part 1) : 197-210. The Australian National University, Canberra.
- Cam Trong. 1996 "Black Tai Marriage Customs A Life Long Process," Tai Culture, 1 (1) :
22-29.
- Cam Trong 1997 "What has been Achieved by Ethnology on the Tai Dam and Tai Khao
and How to Continue Research," Tai Culture, 2 (1) : 103-111.
- Dang Nghiem Van 1968 "Tay-Thai Ethnic Groups in Veitnam Describes," Translation on
North Veitnam, 432 (JPRS : 46,386) September 9 : 21-44.
- Dang Nghiem Van 1972 "An Outline of the Thai in Viet Nam," Vietnamese Studies, 32 :
143-196.

- Dang Nghiem Van 1996 "Religious Beliefs of the Dai and Nung," *Tai Culture*, 1 (2) : 50-70.
- Le Vu 1959 "The Thai Meo Autonomous Zone or the Story of Victory in the Realization of Our Ethnic Policy," *Translations of Sociological Information on North Vietnam*, (JPRS : 1881-N) September 10 : 7-11.
- Pham Nhu Cuong 1990 "Role and Place of Tay Thai Inhabitants in Vietnam : A Programme for Thai Studies," in *Proceedings of the 4th International Conference on Thai Studies*, 3 : 198-201. Institute of Southeast Asia Studies, Kunming, China.
- Tran Quoc Young and Cam Trong 1989 "Black Tai-White Tai and the Distribution of the Ancient Tay-Thai Populations in Vietnam," *Thai-Yunnan Project Newsletter*, 5 (June) : 10-11.
- Vi Van An 1996 "Supplementary Material about the Names and the Settlement History of the Tai Groups in the Region of Highway No. 7-Nghe An Province (Central Vietnam)," *Tai Culture*, 1 (1) : 30-50.

กลุ่ม Proto-Tai (จ้วง นุง ผู้ย ฯลฯ)

- เจือ แชน จอง 2532 "ชนเผ่าจ้วงในจดหมายเหตุจีน" ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง คนไทนอกประเทศ : พระมณเฑียรความรู้ การประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2531 และการสัมมนาทางวิชาการของสมาคมประวัติศาสตร์ ฯ (28-29 มกราคม)
- ฟานหงกั๋ว ไม่ระบุปี "สืบเสาะแสวงหาต้นกำเนิดและความเป็นมาของชนชาติจ้วงและชนชาติไทย (บทบรรยาย)"
- หยวนเจ้าเฟิน ไม่ระบุปี "สภาพสังคมของชนบ่ประเพณีและวัฒนธรรมของชนชาติส่วนน้อยในกวางซี"
- หลิง ชั่ว ดง 2540 ศาสนาและความเชื่อของชาวจ้วง, พรพรรณ จันทโรนานนท์ (แปล) โครงการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวัฒนธรรมประเพณีไทย-จ้วง ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันวิจัยชนชาติส่วนน้อยกวางซี, สาธารณรัฐประชาชนจีน กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร
- Hsu, Princeton S. 1963 *A Study of Thais, Chuang and the Cantonese People*, Hongkong : Luen Shing Printing Company.

- Mo Jun-qing and Wei Wen-xuan 1989. "Zhuang-Dai-Buji Shanzu Fengjian Lingzhuzhi De Bijiao Yanjiu," ("การศึกษาเปรียบเทียบระบบเจ้าที่ดินของชนชาติจ้วง-ไต-ปู้ยี่ 3 เผ่า") Baiyue Shi Lunji. Yunnan Minzu Press. (รวมบทความประวัติศาสตร์ไปเยว.) นครคุนหมิง : สำนักพิมพ์ชนชาติยูนนาน
- Pan Qixu 1990 "The Historical and Cultural Relations between the Zhuang, the Lao and the Thai in the Light of Linguistics," in Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies, 3 : 28-38. Institute of Southeast Asia Studies, Kunming, China.
- Quan Yang and Jerold A. Edmondson 1997 "The Kam in Ancient Times," in Arthur S. Abramson. (ed.) Southeast Asian Linguistic Studies in Honour of Vichin Panupong. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (pp. 325-336).

นักวิจัยชาวไทย

กลุ่มไทใหญ่ (Shan) (ไทอาหม ไทคำตี้ ไทพาก อีสัม อินเคือ, ไค พม่า, ไทใต้ขาว จีน)

- จิรนนท์ ทิตวปรีชา 2532 "เจ้าฟ้าไทใหญ่ภายใต้เงื้อมเงาอังกฤษ" เมืองโบราณ 15 (3) : 84-99
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ 2538 "องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหม" ในบุญหา มลิ นาทูต และจรรวธรรม พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 51-80)
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เรณู วิชาศิลป์ เรณู อรรฐาณศวร์ และนงนุช จันทราวัย 2534 เมืองนูนตุนคำ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์
- บรรจบ พันธุเมธา 2504 กาแลหม่านไต สماعภาษาและหนังสือ กรุงเทพฯ : องค์การคำคุรุสภา
- บรรจบ พันธุเมธา 2526 กาแลหม่านไตในรัฐชาน กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
- บัณฑิต เการังค์ 2537 "พัฒนาการของไทใหญ่ในประวัติศาสตร์พม่า" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง วัฒนธรรมชนชาติไทย : การศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่ เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (8-9 สิงหาคม)
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2503 คนไทยในพม่า กรุงเทพฯ :
- บุญยงค์ เกศเทศ 2532 "คำตี้-อิสาน : ชนเผ่าไทสายเลือดเดียวกัน" รวมบทความประวัติศาสตร์ 11 : 123-79

ทองแถม นาถจำนง 2532 "คนไทในจีนโดยสังเขป" ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง คนไท
นอกประเทศ : ทรมแดนความรู้ การประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2531 และการ
สัมมนาทางวิชาการของสมาคมประวัติศาสตร์ฯ (28-29 มกราคม)

รัตนพร เศวตชูกุล 2539 "ห้าเมืองคก หกเมืองวันออก ของสิบสองปันนาก่อนการเปลี่ยนแปลง
การปกครองปี ค.ศ. 1950" การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬ
สภาลาดพร้าว

สารนาถ (สังข์ พัส โนทัย) 2497 เขื่อนไทยอาหมสายเลือดของเรา กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสถียร
ภาพ

อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2536 "สถานภาพการวิจัยพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่" ใน
บุญพา มิณทศุต และจารุวรรณ พรมวัง-จันทร์ การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬสภาลาดพร้าว
(หน้า 7-17)

Likhit Hoontrakul 1964 *The Historical Records of the Siamese-Chinese Relations*.
Bangkok.

Pattaya Saihoo 1959 'The Shan of Burma an Ethnographic Survey,' B. Litt. Thesis, Trinity
Term, Brasenose College, Oxford.

Ratanaporn Sethakul 1988 "Political Relations between Chiang Mai and Kengtung in the
Nineteenth Century," in Prakai Nontawasee (ed.) *Changes in Northern Thailand
and the Shan State 1886-1940. Comparative Research Award Report No.1.*
Singapore : Southeast Asian Studies Program, Institute of Southeast Asian Studies.
(pp. 296-327).

กลุ่มไทลื้อ (ไทลื้อ สิบสองปันนา จีน ไทจีน ของ เชียงตุง หน้า ไทขวน เชียงใหม่)

จิรพันธ์ หิตกรปรีชา 2533 " 'ยูนนาน' การค้าทางไกลในอดีต" คติประวัติศาสตร์ 11 (10) : 120-
129

ชาญชัย ศิลาวงนกิจ 2529 'การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของชาวลื้อในภาคเหนือของประเทศไทย'
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บัณฑกร อ่อนคำ 2517 "ระบบการเมืองในสิบสองปันนา การศึกษาอาพาจักรของพวกลื้อใน
มณฑลยูนนาน ในประเทศจีน โดยการศึกษาแบบ Ethnohistory" จุลสารโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 (1) : 20-27

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2498 ไทยสิบสองปันนา (2 เล่ม) พระนคร : คลังวิทยา
ปรณี วงษ์เทศ 2518 "เครือญาติและการค้าขายในหมู่บ้านไทลื้อ" จุลสารโครงการสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ 2 : 4

รุจยา อภากร และคณะ 2538 ไทลื้อ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน
รัตนพร เสรมฐกุล และวราญ ดุนา 2531 "ลัวะ-ไต : ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในประวัติ
ศาสตร์ล้านนา สมัยราชวงศ์มังราย" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ประวัติศาสตร์
ล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1809-2101) เอกสารหมายเลข 9 เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (9-10 มกราคม)

แสง มาละแถม 2540 ทนของย้ายแผ่นดิน กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2525 "ตำนานพระยาลือ : การศึกษาทางประวัติศาสตร์" วารสารมนุษย
ศาสตร์ 11 : 1

อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2527 พัฒนาการของชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา เชียงใหม่ : โครงการตำรา
สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2536 "ผืนดิน ผืนเมือง : ผืนบรรพบุรุษของกมมอญ" The Earth 2000 1 : 3

อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2537 "พิธีไหว้ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา" เอกสารประกอบการ
สัมมนาเรื่อง วัฒนธรรมห้าเชียง จัดโดย วิทยาลัยครูเชียงราย

อานันท์ กาญจนพันธุ์ และฉัตรดาวย รมิตานนท์ 2533 "พิธีกรรมและความเชื่อล้านนา : การผลิต
ใหม่ของอำนาจทางศีลธรรม" สมุดสังคมศาสตร์ 12 : 2

Chiranan Prasertkul 1990 Yunnan Trade in the Nineteenth Century : Southwest China's
Cross-Border Functional System. Asian Studies Monograph No. 044.
Bangkok : Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Cholthira Satyawadhna 1990 "A Comparative Study of Structure and Contradiction in the
Austro-Asiatic System of the Thai-Yunnan Periphery," in Gehan Wijeyewardene
(ed.) Ethnic Groups Across National Boundaries in Mainland Southeast Asia.
Social Issues in Southeast Asia Institute of Southeast Asian Studies. (pp. 74-101).

Cholthira Satyawadhna 1991 'The Dispossessed : An Anthropological Reconstruction of Lawa
Ethnohistory in the Light of Their Relationship with the Tai,' Unpublished Ph.D.
Thesis, The Australian National University, Canberra.

Cholthira Satyawadhna 1995 "Tamnan Muang : Ethnic Inter-Relationships in the History of
Lanna," in Wannakam-Silapa Sadudee. Bangkok : Kasetsart University. (pp. 23-
55).

- Cholthira Satyawadhna 1995 "Ethnic Inter-Relationships in the History of Lanna :
Reconsidering the Lawa Role in the Lanna Scenario," Research Paper Submitted for
the 6th International Conference on Thai Studies, Chiang Mai, Thailand.
- Ratanaporn Sethakul 1989 'Political, Social, and Economic Changes in the Northern State of
Thailand, Resulting from the Chiang Mai Treaties of 1874 and 1883,' Unpublished
Ph.D. Dissertation, Northern Illinois University.
- Ratanaporn Sethakul 1993 "Control of People Among the Lu in Sipsong Panna and in Muang
Nan during the Nineteenth Century," Paper Presented at The 5th International
Conference on Thai Studies, SOAS, University of London, London.
- Ruthjaporn Prachadetsuwat 1990 "The Influence of Christianity on Tai Ya in Chiang Rai
Province," in Proceedings of the 4th International Conference on Thai Studies.
Vol. 3 : 450-457. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

กลุ่มลาว-ผู้ไท-ไทดำ ไทขาว ไทแดง (ลาว และเวียดนาม)

- จิรพันธ์ พิศรปริชา 2529 "ห้วงพื้นที่ทั้งหก: ชนชาติและความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ลาว-ไทย"
ศิลปวัฒนธรรม 7: 9
- ขบวน มลตรี 2527 'การผสมกลมกลืนของวัฒนธรรมโง่งกับวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ ศึกษาเฉพาะกรณีโง่ง ตำบลกุสุมาลย์ และตำบลโพธิ์โพสาด อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัด
สกลนคร' วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สดสวาท ดิศโรจน์ และเสมอชัย พูลสุวรรณ 2530 ระบบนิเวศวัฒน
กรรมของลาวโง่ง (An Cultural-Ecology Approach to Lao-Song Communities.)
กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ถวิล ทองสว่างรัตน์ 2529 ประวัติผู้ไทและชาวไทยเมืองนคร กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีอนันต์
- ประจักษ์ เข็มมุกต์ 2521 'การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวทวนกับวัฒนธรรมไทย :
ศึกษากรณีชาวทวนในตำบลหาดเลี้ยว อำเภอศรีสาคร จังหวัดสุโขทัย' วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ม. ศรีบุรพา (นามแฝง) 2530 ไทยดำร่ำพัน กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม 2534 "ความเชื่อเรื่องแดนในไทยดำ ศาสนาดั้งเดิมของคนไทย" เมืองโบราณ
17 (3) : 12-35

- ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม 2538 "ลาวในเมืองไทย" ใน บุญพา มลิณฑุต และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 150-169)
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ 2530 รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเขย บ้านไทยดำ และบ้านไทยขาว : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุนทร สุรวาทกุล 2531 "การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยที่พูดภาษาลาว และเขมร ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านแก้ว อ.ตำบองแทบ จ.สุรินทร์" ปรินญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- สุภาภักดิ์ จันทวานิช และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร 2538 "กลุ่มชาติพันธุ์ไทขาว" ในบุญพา มลิณฑุต และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 201-225)
- สุมิตร ปิติพัฒน์ 2518 "ศาสนาและความเชื่อของไทยดำ" จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 (14) : 27-40

Sumitr Pitiphat 1980 "The Religion and Beliefs of the Black Tai, and a Note on the Study of Cultural Origins," *Journal of the Siam Society*. 68 (1) : 29-38.

กลุ่ม Proto-Tai (จ้วง มุง ลูย ฯลฯ)

- ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2540 การสืบสานประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไปย่ยว์ เสนอต่อที่ประชุมสัมมนาโครงการวิจัย "ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไท" กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทองแถม นาถจำนง 2532 "จ้วงในอุ้งมือจีนและลาว" ศิลปวัฒนธรรม 10 (6) : 126-134
- ปรานี วงษ์เทศ 2538 "สถานภาพการวิจัยเรื่องจ้วง" ในบุญพา มลิณฑุต และจารุวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 236-266)
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม และปรานี วงษ์เทศ 2536 จ้วง : ที่นั่งเก้าอี้ไทยเก่าแก่ที่สุด กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- Amara Prasithrathsint 1990 "A Comparative Study of the Thai and Zhuang Kinship Systems," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*. 1 : 176-188. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

นักวิจัยชาวตะวันตกและญี่ปุ่น

กลุ่มไทใหญ่ (Shan) (ไทอาหม ไทคำตี้ ไทพาก อัสสัน อินเดีย, ไค พม่า, ไทใต้คง จีน)

- Blackmore, Michael 1967 "The Ethnological Problems Connected with Nanchao," *Historical Archaeological, and Linguistic Studies on Southern China, South-East Asia, and the Hong Kong Region*. Hong Kong. (pp.59-69).
- Buckus, Charles 1981 *The Nan-Chao Kingdom and T'ang China's Southwestern Frontier*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Cammann, Schuyler 1958 "Archaeological Evidence for Chinese Contacts with India during the Han Dynasty," *Sinologica*. 5 : 1-19.
- Carey, Fred W. 1900 "Journeys in the Chinese Shan State," *The Geographical Journal*. 15 (5) : 486-517.
- Clarke, Samuel R. 1911. *Among the Tribes in South-west China*. London : Morgan & Scott, Ltd.
- Cochrane W.W. 1912. "Shan and Buddhism of the Northern Canon," *Journal of the Royal Asiatic Society*. 1 : 487-495.
- Colquhoun, Archibald Ross 1885 *Ethnic History of the Shans*. Delhi : Manas.
- Coryton, J. 1875 "Trade Routes between British Burmah and Western China," *The Royal Geographic Society*. 19 (4) : 264-288.
- Cottam, Henry 1877 "Overland Route to China via Assam, Tenga Pani River, Khamti, and Singphoo Country, Across the Irrawaddi River into Yunnan," *The Royal Geographic Society*. 21 (6) : 590-595.
- de Beauclair, Inez 1958 "Cultural Traits of Non-Chinese Tribes in Kweichow Province, Southwest China," *Sinologica*. 5 : 20-35.
- Eberhardt, Nancy Jean 1988 'Knowledge, Belief, and Reasoning : Moral Development and Culture Acquisition in a Shan Village of Northwest Thailand,' Unpublished Ph.D. Thesis, University of Illinois.

- Ecsedy, Hilda 1964 "Uighurs and Tibetans in Pei-t'ing (790-791 A.D.)," *Acta Orientalia*. 17 : 83-104.
- Edmondson Jerold A. and David B. Solnit 1997 "Comparative Shan," in Jerold A. Edmondson and David B. Solnit (eds.) *Comparative Kadai : The Tai Branch*. A Publication of The Summer Institute of Linguistics and The University of Texas at Arlington. (pp. 337-359).
- Elias, Ney 1876 *Introductory Sketch of the History of the Shan in Upper Burma and West Yunnan*. (Calcutta).
- Friedman, Jonathan 1979 *System, Struture and Contradiction in the Evolution of 'Asiatic' Social Formation*. Copenhagen : Nationalmuset. (Reprinted in 1985).
- Friedman, Jonathan 1984 "Tribes, States and Transformations," in M. Bloch (ed.) *Marxist Analyses and Social Anthropology*. London : Tavistock Publications.
- Gerini, G.E. 1898 "Shan and Siam," *Asiatic Review*. (3rd. ser.) 5 : 145-63.
- Government of India Publication n.d. *Chiefs and Leading Families in the Shan State and Karenni*. London : Office of the High Commissioner for India.
- Gurdon, P.R. 1895 "On the Khamtis," *Journal of the Asiatic Society*. (pp. 157-164).
- Hamilton, Francis 1820 "An Account of Assam, with some Notices Concerning the Neighbouring Territories," *Annals of Oriental Literature*. Part 1 : 193-278.
- Hillier W.R. 1892 "Notes on the Manners, Customs, Religion, and Superstitions of the Tribes Inhabiting the Shan States," *The Indian Antiquary*. 21 : 116-121. (Bombay).
- Iwata, Keiji and Michio Matsuoka 1967 "Agricultural Practices among Thai Yai, Thai Lu and Certain Hill Tribes in Northern Thailand," *Nature and Life in Southeast Asia*. 5 : 295-312.
- Kirsch, A. Thomas 1973 *Feasting and Social Oscillation*. Cornell Southeast Asia Data Paper. No. 92.
- Leach, Edmund R. 1954 *Political Systems of Highland Burma : A Study of Kachin Social Structure*. Havard University Press.
- Leach, Edmund R. 1960 "The Frontiers of Burma," *Comparative Study in Society and History* 3: 1 (49-68)
- Luce, Gordon H. 1940 "The Economic Life of the Early Burman," *The Journal of the Burma Research Society*. 30 : 283-335.

- Luce, Gordon H. 1957 "The Early Syam in Burma's History," *Journal of the Siam Society*. 45 : 123.
- Luce, Gordon H. 1961 *Man Shu*. (Book of the Southern Barbarians, Trans). Ithaca : Cornell Southeast Asia Program.
- Luce, Gordon H. 1969 *Old Burma-Early Pagan I*. New York : Locust Valley.
- MacGregor, C.R. 1887 "Journey of the Expedition under Colonel Woodthorpe, R.E., from under Assam to the Irawadi, and Return over the Patkoi Range," *The Royal Geographic Society*. 9 (1) : 19-42.
- MacGregor, C.R. 1894 "Rough Notes on the Traditions, Customs, etc., of the Singphons and Khamtis," *Babylonian and Oriental Record*. 7 : 172-176.
- Mackerras, Colin 1969 "Sino-Uighur Diplomatic and Trade Contacts (744-840)," *Central Asiatic Journal*. 13 : 215-240.
- Marshall, Harry Ignatious 1997 *The Karen People of Burma A Study in Anthropology and Ethnology*. Bangkok : White Lotus Press. (Reprinted from the 1922)
- Milne, Leslie 1910 *Shan at Home*. London : John Murray.
- O'Reilly, Edward 1862 "Journal of a Tour to Karen-ni, for the Purpose of Opening a Trading-Road to the Shan Traders from Mobyay and the Adjacent Shan States, Through That Territory, Direct to Tungu," *The Journal of the Royal Geographic Society*. 32 : 164-216.
- Parker, E.H. 1892-1893 "The Old Thai or Shan Empire of Western Yunnan," *The China Review*. 20 (6) : 337-346.
- Pearl, B.R. 1924 "Journal of Lieut Sconce and Captain Watson into the Shan State in 1863-64," *Journal of the Burma Research Society*. 14 (August). Part 3. : 207-217.
- Renard, Ronald D. 1988 "Social Change in the Shan State Under the British, 1886-1942," in Prakai Nontawasee (ed.) *Changes in Northern Thailand and the Shan State 1886-1940*. Comparative Research Award Report, No.1. Singapore : Southeast Asian Studies Program. Institute of Southeast Asian Studies. (pp. 109-147).
- Scott, James George and John Percy Hardiman 1900-1901 *Gazetteer of Upper Burma and the Shan State*. Rangoon : Superintendent of Government Printing and Stationery, Reprinted 1983 New York : AMS Press.

- Scott, James George 1911 "Buddhism in the Shan States," *Journal of the Royal Asiatic Society*. 24 (Second Half Year) : 917-934.
- Shakespeare, L.W. 1914 *History of Upper Assam, Upper Burma and Northeastern Frontier*. London.
- Takatani, Michio 1998 "An Anthropological Analysis of Burmanization of the Shan," A paper presented at the International Workshop on the Project of Inter-Ethnic Relations in the Making of Mainland Southeast Asia (Kyoto University) Chiang Mai.
- Tannenbaum, Nicola 1982 'Agricultural Decision Making among the Shan of Maehongson Province, Northwest Thailand,' Unpublished Ph.D. Thesis, University of Iowa.
- Tannenbaum, Nicola 1989 "Power and its Shan Transformation," in S. Russell (ed.) *Ritual, Power and Economy in Mainland Southeast Asia*. Dekalb : Illinois.
- Terwiel, Baas J. 1980 *The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual, Vol. 1, The Tai of Assam and Their Life-Cycle Ceremonies (Pt. 1 and Pt. 2)*, *South East Asian Review*. 4 (1-2). Gaya : Centre for South East Asian Studies.
- Terwiel, Baas J. 1980 *The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual, Vol. 2, Sacrifices and Time-Reckoning*, *South East Asian Review*. 6 (1-2). Gaya : Centre for South East Asian Studies.
- Terwiel, Baas J. 1983 "Ahom and the Study of Early Thai Society," *Journal of the Siam Society*. 71 (2) : 42-62.
- Terwiel, B.J. 2538 "Thai and Tai Studies in Germany," ในบุญพา มลิณทสุด และจารุวรรณ พรหมวังษ์เพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 292-298).
- Vladimir Liscak, Praha 1992 "Marco Polo And Yunnan," *Thai-Yunnan Project Newsletter*. 17 (June) : 20-25.
- Wade, Geoff 1996 "The Bai-yi Zhuan : A Chinese Account of a Tai Society in the 14th Century," Paper Presented to the 14th Conference of the Association of Historians of Asia, Chulalongkorn University, Bangkok.
- Ward, Francis Kingdon 1924 *From China to Hkamti Long*. London : Arnold.
- Wehrli, Hans J. 1905-1906 *Zur Wirtschaft-und Siedlung-Geographie von Ober-Burma und der Nord lichen Shan-Staaten*. (Separatabdruck ans Wissenschaftliche Beilage zum Jahresbericht der George-Ethnogr. Gesellschaft) Zurich.

Wilcox, R. 1978 "Memoir of a Survey of Assam and the Neighbouring Countries, Executed in 1825-6-7-8," *Hill Tracts between Assam and Burma*. Delhi : Vivek Publishing Company. (pp. 1-82).

Woodthorpe, R.G. 1896 "Some Account of the Shans and Hill Tribes of the States on the Mekong," *Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*. 26 : 13-28.

Woodthorpe, R.G. 1896 "The Country of the Shans," *Geographical Journal*. 7 (6) : 577-602.

กลุ่มไทลื้อ (ไทลื้อ สิบสองปันนา จีน ไทจีน ของ เชียงตุง พม่า ไทขวน เชียงใหม่)

กีสาน วิชัยวัฒนา 2538 "การศึกษาเรื่องชนชาติไทในออสเตรเลีย" ในบุญพา มลิณทสูต และจารูวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 314-319)

ชาลส์ ไคยส์ 2538 "ชาวลื้อคือใคร ย้อนอดีตชาวลื้อในประเทศไทย ไทย และจีน," สมพร วาร์นาโค (แปล) ใน บุญพา มลิณทสูต และจารูวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 92-105)

จิภิสารุ ทานาเบ 2538 "งานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาของผู้ป่วนในเรื่องชนเผ่าไท" ในบุญพา มลิณทสูต และจารูวรรณ พรหมวัง-จำเพชร การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (หน้า 299-313)

Baba, Yuji 1990 "The Relationship between Chang-Khays, the Folk Singers, and Chaophendin, the Lord of Sipsong Panna," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*, 4 : 83-99. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.

Baba, Yuji 1993 "Kita Tai Lu Zoku No Shugorei Girei To Bukkyo Girei : Dento No Sozo To Esunisiti," (Guardian Spirit Cults and Buddhist Rituals among the Tai Lu in Northern Thailand : Invention of 'Tradition' and Ethnicity) *Pali Gaku Bukkyo Bunka Gaku*. (Journal of Pali and Buddhist Studies) 6 : 51-68.

Bockman, Herald 1980 "The Yunnan Tai Domain of Sipsong Banna : From the Asiatic Mode of Production to the Socialist Mode of Production," *Transactions of the European Association of the Chinese Studies*. Zurich : n.d.

- Carey, Fred W. 1899 "A Trip to the Chinese Shan States," *The Geographical Journal*, 14 (4) : 378-394.
- Carthew, M. 1952 "The History of the Thai in Yunnan 2205 B.C.-1253 A.D.," *Journal of the Siam Society*, 40 : 1-32.
- Condominas, Georges 1987 "In Search of a Vat : The Tai Lu in Internal and the Lao in External Exile," in *Proceeding of the 3rd International Conference on Thai Studies*, 3 (Part 2) : 445-456, The Australian National University, Canberra.
- Condominas, Georges 1990 *From Lawa to Mon, From Saa' to Thai : Historical and Anthropological Aspects of Southeast Asian Social Spaces*. Gehan Wijeyewardene (ed.) Stephannie Anderson, Maria Magannon and Gehan Wijeyewardene (trans.), Canberra : Australian National University. Research School of Pacific Studies. Dept. of Anthropology.
- Condominas, Georges 1978 "Some Remark on Thai Political Systems," in G.B. Milne (ed.) *National Symbols in South East Asia*, London : School of Oriental and African Studies.
- Curtis, Lillian Johnsons 1903 *The Laos of North Siam*, New York :
- Forbes, Andrew 1987 "The 'Cin-ho' (Yunnanese Chinese) Caravan Trade with North Thailand during the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries," *Asian History*, 22 (2) : 1-47.
- Hill, Ann Maxwell 1990 "Markets and Policy in the Xishuangbanna," in *Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies*, 2 : 302-309, Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Izikowitz, Karl Gustav 1951 *Lamet : Hill Presants in French Indo-China*. Goteberg : *Ethnologica Studier* 17. (New York : AMS Press [Reprinted in 1979].
- Izikowitz, Karl Gustav 1962 "Note about the Tai," *Bulletin of the Museum of Far Eastern Antiquities*, 34:7 (73-91).
- Lemoine, Jacques 1987 "Tai Lue Historical Relation with China and the Shaping of the Sipsong Panna Political System," in *Proceeding of the 3rd the International Conference on Thai Studies*, 3 (Part 1) : 121-133, The Australian National University, Canberra.

- Lemoine, Jacques 1997 "Feodalite Tai chez les Lu des Sipsong Panna et les Tai blancs, noir et rouges du nord-ouest du Vietnam," *Peninsule* 35: 2 (171-217).
- Moerman, Michael 1965 "Ethnic Identification in a Complex Civilization : Who are the Lue ?," *American Anthropologist*. 67 : 1215-1230.
- Moerman, Michael 1968 "Being Lue : Uses and Abuses of Ethnic Identification," in June Helm (ed.) *Essays on the Problem of Tribe*. Seattle : University of Washington Press. (pp. 153-169).
- Nagamura, Mitsuho 1971 "Political Systems of Sip-song Panna : An Attempt at an Ethno Historical Exploration into a Lue Kingdom in Yunnan, China," Paper Presented at the 17th Annual Conference of the American Society for Ethnohistory, Cornell University.
- Naroll, Raoul 1968 "Who the Lue are," in June Helm (ed.) *Essays on the Problem of Tribe*. Seattle : University of Washington Press. (pp. 72-79).
- Peter, Heather 1990 "Buddhism and Ethnicity among the Tai Lue in the Sipsong Panna," in *Proceedings of the 4th International Conference on Thai Studies*. 3 : 339-52. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Renard, Ronald D. 1988 "Tai Lue Self, House, Village and Moeng," Paper Presented at the Annual Meeting of the Association of Asian Studies. San Francisco.
- Staunton, George 1849 "The Country of Free Laos," *Journal of Royal Geographic Society*. 19 : 33-41.
- Tanabe, Shigeharu 1983 "Guardian Spirit Cults of the Tai L0 in Yunnan and the Socialist Transformation," Paper Presented at the Centre of South East Asian Studies. School of Oriental and African Studies, London.
- Tanabe, Shigeharu 1988 "Spirits and Ideological Discourse : The Thai L0 Guardian Cults in Yunnan," *Sojourn*. 3 (1) : 1-25.
- Tanabe, Shigeharu 1994 "Ethnic Predicament in South East Asian Peripheries," Paper Presented for the Seminar 'Tai Lu Culture and Adaptation in Current Change'. Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Telford, J.H. 1937 "Animism in Kengtung State," *Journal of the Burma Research Society*. 27 : 85-238.

Trankell, Ing Britt 1987 "Food and Cosmology among Tai Yong," in *Proceeding of the 3rd Internatinal Conference on Thai Studies*, 3 (Part 2) : 635-647. The Australian National University, Canberra.

กลุ่มลาว-ผู้ไท-ไทดำ ไทขาว ไทแดง (ลาว และเวียดนาม)

Aijmer, Göran 1979 "Reconciling Power with Authority : An Aspect of Statecrafts in Traditional Laos," *MAN*, 14 (N.S.) : 334-349.

Archambault C. 1961 "L' Historie du Campasak," *Journal Asiatique*

Archambault C. 1964 "Religious Structures in Laos," *Journal of the Siam Society*, 52 : 56-74.

Archambault C. 1971 *The New Year Ceremony at Basak*. Ithaca, N.Y: Cornell University, Southeast Asia Program, Data Paper No 78.

Ayabe, T. 1955 "An Aspect of Social Integration among the Thai," (en Japonais) *Nihon Jinruigakkai-Nihon Minzokugaku Kyokai Rengo Taikai*, 10 :

Ayabe, T. 1956 "The Patri-lineage System of the Northern Indochina," (en Japonais) in *Proceedings of the Joint Meeting of ASN and JSE*, Vol. XI. Tokyo.

Ayabe, T. 1961 "Two Patterns of Integral Principles in Thai Society," in *Proceedings of the Xth PSC*, Vol. X. Honolulu.

Chamberlain, James R. 1973 "The Original of the Southwestern Tai," *Bulletin des Amis du Royaume Lao*, 7-8 : 233-244.

Coedes, George 1925 "Documents sur l'histoire politique et religieuse du Laos occidental," *BEFEO* 25: (1-201)

Cohen, Erik 1985 "Burma, Thailand and Laos : An Outline of the Comparative Social Dynamics of Three Theravada Buddhist Societies in the Modern Era," Paper Presented at the *Symposium on Historical Traditions and Patterns of Modernization and Development*. Jerusalem.

Condominas, Georges 1975. "Phiban Cults in Rural Laos," in G. William Skinner and A. Thomas Kirsch (eds.) *Changes and Persistence in Thai Society. Essays in Honour of Lauriston Sharp*. Ithaca and London : Cornell University Press. (pp. 252-273).

- Doré, Amphay 1987 *Aux sources de la civilisation lao, contribution ethno-historique à la connaissance de la culture louang-phrabanaisse*. These de Doctorat d'Etat, Sorbonne, Cercle de Culture et de Researches Laotiennes, Metz.
- Doré, Amphay. 1987 *Aux sources de la civilisation lao : contribution ethno-historique à la connaissance de la culture louang-phrabanaisse*, 2 vols. Metz : Centre de Documentation sur le Laos.
- Finot, Louis 1908 "Les études indochinoises," *Bulletin du Comité de l'Asie Française*
- Finot, Louis 1917 "Recherche sur la littérature laotienne," *BEFEO* 17: 5 (1-221)
- Gedney, William J. 1964 "White, Black and Red Tai," *The Social Science Review*, Special Number : 1-24.
- Hamard, François Jules 1997 *Laos and the Hilltribes of Indochina Journeys to the Boloven Plateau, from Bassac to Hue Through Laos, and to the Origins of the Thai*. Walter E.J. Taps. (Trans.) Bangkok : White Lotus Press. (Originally Published as *Le Laos et les populations Sauvages de L'Indochine in Le Tour du Monde*. 38 (1865-1867) : 1-48, 39 (1866-1867) : 241-320, 1878-79. Paris).
- Hickey, Gerald Cannon 1958 'Social Systems of Northern Viet Nam : Study of Systems in Contact,' Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Chicago.
- Hinners, David G. 1961 "Developments in the Political and Social Systems of Tribal Thai Groups in Northern Indochina Since World War II," Paper Submitted to Cornell University and the Foreign Service Institute.
- Iwata, Keiji 1959 "Ethnic Groups in the Valley of the Nam Song and the Nam Lik : Their Geographical Distribution and Some Aspects of Social Change," *The Japanese Journal of Ethnology*. 23 (12) : 63-79.
- Izikowitz, Karl G. 1939 "Traps from the Lamet and the Puli Akha, Laos French Indochina," *Ethnos*. 4 : 2-20. (Illustr).
- Izikowitz, Karl G. 1962 "Note about the Tai," *Bulletin of the Museum of Far Eastern Antiquities*. 34 (7) : 73-91.
- Kirsch, A. Thomas 1967 'Phu Thai Religious Syncretism : A Case Study of Thai Religion and Society,' Unpublished Ph.D. Thesis, Harvard University.
- Lo Chang-Pei 1945 "The Genealogical Patronymic Linkage System of the Tibeto-Burman Speaking Tribes," *Harvard Journal of Asiatic Studies*. VIII : 349-363.

- Maspéro, Henri 1971 "La Société et la Religion des Chinois Anciens et Celles des Tai Modernes," in Henri Maspéro (ed.) *Le Taoïsme et les Religions Chinoises*. Paris : Gallimard. (pp. 221-276).
- Parker, E.H. 1891 "The Early Laos and China," *China Review*. 19 : 67-106.
- Placzek, James A. 1990 "Phii Miang : Black Thai Symbols of State and Leadership," in *Proceedings of the 4th International Conference on Thai Studies*. 4 : 48-68. Institute of Southeast Asian Studies, Kunming, China.
- Obayashi, Taryo 1955 *Kinship System of the Peoples in the Mainland of Southeast Asia*. Tokyo.
- Reynolds, Frank E. 1969 "Ritual and Social Hierarchy : An Aspect of Traditional Religion of Buddhist Laos," *History of Religion*. 9 (1) : 78-89. (Reprinted in Bardwell L. Smith 1978 : 166-174.)
- Roux, Henri 1954 "Tai Blancs et Tai Noirs : Tai Don ou Tai Khao et Tai Lam ou Tai Dam," in Henri Roux (ed.) *Quelques minorités ethniques du Nord-Indochine*, numéro Spécial de *France-asie*. 92-93 : 359-85.
- Sams, Bert F. 1987 "Traditional and Modernity in a Lao Song Village of Central Thailand (Black Tai) Unpublished Ph.D. Thesis, University of California, Los Angeles.
- Sams, Bert F. 1988. "Black Tai and Lao Song Dam," *Journal of the Siam Society*. 76 : 100-120.
- Schrock, Joann L. et. al. 1972. *Ethnographic Study Series Minority Groups in North Vietnam*. Washington, D.C. : The Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office.
- Seidenfaden, Erik 1958 *The Thai people. Book I : The Origins and Habitats of the Thai Peoples With a Sketch of Their Material and Spiritual Culture*. Bangkok : The Siam Society.
- Simmonds, E.H.S. 1965 "Notes on Some Tai Dialects of Laos and Neighbouring Regions," in G.B. Milner and Eugénie J. A. Henderson (eds.) *Indo-Pacific Linguistic Studies. Part I : Historical Linguistics*. Amsterdam : North-Holland Publishing Company. (pp. 133-146).

กลุ่ม Proto-Tai (จ้วง มุง ลัวะ ฯลฯ)

- Benedict, Paul 1942 "The Kadai and Indonesian : A New Alignment in Southeast Asia," *American Anthropologist*, 44 : 576-601. (New York).
- Chamberlain, James R. 1986 "Remarks on the Origins of Thao Hung or Cheuang," in Robert J. Bickner, Thomas J. Hudak and Patcharin Peyasantiwong (eds.) *Paper from a Conference on Thai Studies in Honor of William J. Gedney*, Michigan Papers on South and Southeast Asia No. 25, Center for South and Southeast Asian Studies, University of Michigan. (pp. 57-90).
- Kotaro Mutsumoto 1989 "Regeneration of the Sense of Zhuang Nationality-From 'Han Descendant' to 'Zhuang'," in Fan Honggui and Gu Youshi (eds.) *Zhuangzu Lun Gao*, PRC : Guangxi Publishing House. (In Chinese).
- Lamberg-Karlovsky, D.H. 1967 "Ethno-history of South China: An Analysis of Tai Migration," *Bulletin of the Institute of Ethnology*, (Academia Sinica), 23 : 129-140.
- Rossi, Gail and Lau, Paul 1992 *The Dong People of China*. Singapore : Hagley and Hoyle Pte. Ltd.

ข้อถกเถียงเรื่องชาติพันธุ์ไท (Thai Ethnicity)

- เกษียร เตชะพีระ 2539 "บริโลกความเป็นไทย" ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บก.) *จินตนาการสู่ปี 2000 : นวกรรมเชิงกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา ?* กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (หน้า 83-127)
- จิตร ภูมิศักดิ์ 2524 *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ* กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล
- วิลเลียม กลิฟตัน คอคค 2512 *ชนชาติไทย พันเอกหลวงวิจิตรวาทการ (แปล) จาก The Tai Race*. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท กรุงเทพวัฒนภูมิ จำกัด
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม และสุจิตต์ วงษ์เทศ 2534 *ไทยน้อย ไทยใหญ่ ไทยสยาม* กรุงเทพฯ ฯ : มติชน
- สุเทพ ศุนทรเมธัส 2536 "การศึกษาระบบชาติพันธุ์สัมพันธ์ : แนวความคิดพื้นฐาน" *การประชุมไทศึกษา : การเสวนาครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่*

- Anan Ganjanapan 1994 "Ethnicity and Cultural Boundaries in the Border Region" Paper Presented at the Culture at Cross Road : Heritage and Development in the Upper Salween-Mekong Region. Chiang Rai.
- Berlie, Jean 1996 "A Preliminary Essay on Classification, Globalization, and New Frontiers : A Cultural Overview of the Tai," *Tai Culture*. 1 (2) : 24-49.
- Corlin, Claes 1997 "Ethnicity and Nationalism As Cultural Constructions and Political Reality," Paper Presented for The Workshop Ethnic Communities in Changing Environments. The Centre for Ethnic Studies and Development, Chiang Mai.
- Barth, F. (ed.) 1969 *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little, Brown and Co.
- Evans, Grant 1997 "Is Anyone Thai Roi Percent ? The Sinicised Tai," *Tai Culture* 2 (1) : 16-29.
- Evans, Grant 1997 "Tai-ization : Ethnic Change in Northern Indochina," in Andrew Turton (ed.) *Civility and Savagery : The Differentiation of People Within the Tai Speaking Politics of Southeast Asia*.
- Evans, Grant 1998 *The Politics of Ritual Remembrance Laos Since 1975*. Chiang Mai : Silkworm Books.
- Helms, Mary W. 1986 "Of Kings and Contexts : Ethnohistorical Interpretations of Miskito Political Structure and Function," *American Ethnologist*. 13 (3) : 506-523.
- Hobsbawm, E. and T. Ranger (eds.) 1983 *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keyes, Charles F. 1976 "Towards a New Formation of the Concept of Ethnic Group," *Ethnicity*. 3 : 202-213.
- Keyes, Charles F. 1991 "The Dialectics of Ethnic Change," in Charles F. Keyes (ed.) *Ethnic Change*. Seattle : University of Washington Press. (pp. 3-30).
- Keyes, Charles F. 1992 *Who Are the Lue Revisited ? Ethnic Identity in Laos, Thailand, and China*. Cambridge : Massachusetts Institute of Technology, The Center for International Studies, Working Paper.
- Keyes, Charles F. 1995 "Who are the Tai ? Reflections on the Invention of Identities," in Lola Romanucci-Ross and George A. De Vos. (eds.) *Ethnic Identity : Creation Conflict, and Accommodation*. (Third Edition). Walnut Creek, CA : Alta Mira Press.

- Kunstadter, Peter 1979 "Ethnic Group, Category, and Identity : Karen in Northern Thailand," in Charles F. Keyes (ed.) *Ethnic Adaptation and Identity*. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues. (pp. 119-163).
- Michael, Henry N. (ed.) 1962 *Studies in Siberian Ethnogenesis*. Arctic Institute of North America Anthropology of the North : Translation from Russian Source/No. 2. Canada : University of Toronto Press.
- Reynolds, Craig J. 1991 "Introduction : National Identity and its Defenders," in Craig J. Reynolds (ed.) *National Identity and its Defenders Thailand, 1939-1989*. Chiang Mai : Silkworm Books. (pp. 1-39).
- Roosens, Eugene E. 1989 *Creating Ethnicity: The Process of Ethnogenesis*. Newbury Park: Sage.
- Szanton, Cristina Blabo 1983 "Thai and Sino-Thai in Small-town Thailand : Changing Patterns of Inter-Ethnic Relations," in Peter L.A. Gorling and Linda Y.C. Lim. (eds.) *The Chinese in Southeast Asia. Identity, Culture and Politics*. Vol. 2. Singapore : Maruzen Asia.
- Tongchai Winichakul 1993 "The Other Within Ethnography and Travel Literature from Bangkok Metropolis to Its Periphery in the Late Nineteenth Century Siam," Paper Presented at the 5th International Conference on Thai Studies. SOAS, University of London, London.
- Wijeyewardene, Gehan 1990 "Thailand and the Tai : Versions of Ethnic Identity," in Gehan Wijeyewardene (ed.) *Ethnic Groups Across National Boundaries in Southeast Asia*. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies. (pp. 48-73).
- Wijeyewardene, Gehan 1991 "The Frontiers of Thailand," in Craig J. Reynolds (ed.) *National Identity and its Defenders Thailand, 1939-1989*. Chiang Mai: Silkworm Books. (pp. 157-190).
- Wijeyewardene, Gehan 1993 "Ethnicity and Nation : The Tai in Burma, Thailand and China (Sipsongpanna and Dehong)," Paper Presented at the 5th International Conference on Thai Studies, Panel on Minorities Within Tai/Thai Political Systems : Historical and Theoretical Perspectives, SOAS, University of London, London.
- Wijeyewardene, Gehan 1996 "A Preliminary Note on Categories of Thai Identity," *Tai Culture* 1 (2) : 8-23.

Yokoyama, Hiroko 1988 "Ethnic Identity among the Inhabitants of the Dali Basin in Southwestern China," Paper Presented at The Annual Meeting of American Anthropological Association Held in Phoenix, Arizona.

